

PAULA KARHUNEN

Kuvan ja median koulutuksesta työelämään

Kyselytutkimus ammatillisen
tutkinnon suorittaneista

TAITEEN KESKUSTOIMIKUNTA | TILASTOTIETOA TAITEESTA NRO 33

PAULA KARHUNEN Kuvan ja median koulutuksesta työelämään

© Taiteen keskustoimikunta ja Paula Karhunen

Kansi: Kari Piippo

Taitto: Jussi Hirvi

ISBN 952-5253-50-3

ISSN 0788-0278

Paino: F.G. Lönnberg

Helsinki 2004

Paula Karhunen

Kuvan ja median koulutuksesta työelämään

Kyselytutkimus ammatillisen
tutkinnon suorittaneista

From visual and media training to the labour market
Survey on the situation of graduates

TILASTOTIETOA TAITEESTA N:O 33
FACTS ABOUT THE ARTS N:O 33

Taiteen keskustoimikunta
Arts Council of Finland
2004

Sisältö

Johdanto	7
Taidealan ammatillinen koulutus	10
Aineisto	12
Vastaajien tausta	15
Vastaajat ja ammatillinen koulutus	19
Koulutusvalinnan taustat ja koulutusodotukset	19
Jatko-opinnot	24
Näkemyksiä koulutuksen sisällöstä	28
Yleistä	28
Ammattikuva	31
Työelämäyhteydet	32
Koulutuksen ansiot ja puutteet	34
Koulutuksen kehittäminen	38
Vastaajat työmarkkinoilla	41
Työskentely opiskeluaikana	41
Työmarkkina-asema ja työpaikat kyselyhetkellä	42
Toimeentulolähteet	49
Työhistoria ja työllistymistavat	51
Työttömyys ja työn hakeminen	56
Työn sisältöä koskevia näkemyksiä	60
Koulutus ja työ	62
Työn ja koulutuksen vastaavuus	62
Koulutuksen hyöty työllistymisessä	63
Lopuksi	66

Lähteet	72
Taulukko-, asetelma- ja kuvioluettelo	74
English Summary	76
Liite 1. Luettelo vastaajien oppilaitoksista	83
Liite 2. Kyselylomake	84

Alkusanat

Käsillä oleva julkaisu on kyselytutkimukseen perustuva raportti viestintä- ja kuvataidealan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllistymisestä ja koulutusnäkemyksistä. Raportissa käsitellään sekä toisen asteen ammatillisen perustutkinnon että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden tilannetta.

Julkaisu on osa taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikössä parhaillaan käynnissä olevaa taidealojen ammatillista koulutusta kartoittavaa projektia. Samalla se jatkaa jo 1990-luvulla aloitettua taidealojen koulutusta käsittelevien julkaisujen sarjaa.

Kyselyn valmistelussa, toteutuksessa ja käsikirjoituksen kommentoinnissa on työtovereiden apu ollut merkittävä. Kiitän erityisesti FM Silja Hakulista, joka valmisteli kyselylomaketta ja huolehti kyselyn toteutuksen alkuvaiheesta. Samalla kiitokset menevät koevastaajina toimineille, joiden kommentit olivat suureksi avuksi lomaketta valmisteltaessa. Käsikirjoitukseen saamistani kommentteista esitän kiitokset Taiteen keskustoimikunnan tutkijakollegoille sekä Opetushallituksen ylitarkastaja Jukka Katajistolle ja opetusneuvos Marja Hollolle.

Kiitän oppilaitoksia ja koulutusyksiköitä heidän antamistaan tiedoista sekä ennen muuta kaikkia kyselyyn vastanneita, jotka antoivat aikaansa ja mahdollistivat tutkimuksen toteutuksen. Vaikka julkaisu painottuu tutkimusaineiston määrälliseen analyysiin, olen pyrkinyt siihen, että myös vastaajien ääni kuuluu tästä raportista.

Helsingissä, elokuussa 2004

Paula Karhunen

Muutaman viime vuoden ajan on taidehallinnossa ja taiteen kentällä keskusteltu vilkkaasti taiteilijakoulutuksesta. Pääasiassa keskustelussa on ollut kaksi linjaa: toisaalta on katsottu taidealan ammatillista koulutusta olevan liikaa suhteessa tarjolla oleviin työpaikkoihin ja toisaalta on oltu sitä mieltä, ettei ole hyväksi rajoittaa alan koulutusta. Viimeksi mainittua on perusteltu mm. sillä, että laajalla koulutuksella turvataan laadukas taiteellinen toiminta.

Käyty keskustelu on herättänyt tarpeen tutkia asiaa hieman lähemmin. Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikössä julkaistiin jo 1990-luvun puolivälissä neljä raporttia, jotka käsittelivät taidekorkeakouluista valmistuneiden työllisyystilannetta ja koulutusnäkömymiä¹. Näiden tutkimusten jatkoksi tuntui luontevalta kääntää huomio myös ammattikorkeakoulutukseen ja ammatilliseen peruskoulutukseen. Näistä juuri ensin mainittu on ollut viimeisen kymmenen vuoden aikana sekä uudenlainen että voimakkaimmin kasvanut koulutusmuoto.

Meneillään oleva taiteilijoiden ammatillista koulutusta käsittelevä tutkimusprojekti aloitettiin Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikössä vuonna 2002 esiselvityksellä. Esiselvityksessä² käytiin läpi tilastollista ja muuta aineistoa taide- ja kulttuurialan koulutuksesta sekä linjattiin sitä, kuinka taidealan koulutus voitaisiin määritellä. Viimeksi mainittu saattaa tuntua semanttiselta askartelulta, mutta on osoittautunut tarpeelliseksi, sillä tutkimustuloksiin ja tilastoihin – ja sitä kautta päätöksentekoon – vaikuttaa ratkaisevasti se, mitä kaikkea katsotaan kuuluvaksi taidealan koulutukseen. Tässä julkaisussa käytettävään taidealan koulutuksen määrittelymään palataan seuraavassa luvussa.

Ammatillisesta koulutuksesta julkaistaan nykyisin melko paljon tilasto- ja tutkimustietoa, joten voidaan kysyä, miksi on katsottu tarpeelliseksi erilliselvityksen tekeminen ja vieläpä varsin tiukasti rajatulta alalta? Yksi keskeinen syy on se, ettei em. tilasto- ja tutkimustieto sisällä kattavasti informaatiota nimenomaan taidealan koulutuksesta. Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikössä aiemmin toteutettujen kyselytutkimusten lisäksi taide- ja kulttuurialan koulutusta on viime vuosina tutkittu mm. Turun yliopiston koulutussosiologian tutkimusyksikössä³. Honkasen ja Aholan

1 Karhunen 1994, Karttunen 1994, Karhunen 1996, Karhunen 1998. Lisäksi yhteenvetojulkaisu Karhunen 1999.

2 Karhunen – Niininen 2003, Niininen 2003.

3 Honkanen – Ahola 2003.

tutkimus käsittelee pitkälti samoja teemoja kuin tässä raportissa, mutta sen kohdejoukko poikkeaa osin tämän tutkimuksen kohteena olevasta (kulttuuriala, ammattikorkeakoulu). Viestintäalaa ja sen koulutusta ovat viime aikoina tutkineet mm. Aino-Maija Hansén (2000) sekä Sari Stenvall-Virtanen (2004). Molemmat tutkimukset on toteutettu Turun kauppakorkeakoulun Mediaryhmässä⁴.

Taidealan ammatillista koulutusta käsittelevän projektin esiselvityksessä todettiin koulutuksen tutkimuksen ongelmaksi mm. lähteiden yhteismittomuus ja riittävän yksityiskohtaisen tiedon puute. Sekä ammattikorkeakoulujen että toisen asteen oppilaitosten osalta käytettävissä oleva aineisto ei vastaa siihen kysymykseen, kuinka moni opiskelee tai valmistuu taidealalle. Vaikka koulutusohjelmittain koottuja tietoja olisikin, ne eivät aina ole riittävän yksityiskohtaisia taiteenalojen kannalta, sillä koulutusohjelmat ovat usein opintoalaluokituksen mukaan yhdistelmiä kuten esimerkiksi kuvataiteen ja viestinnän koulutusohjelma, kuvataiteen ja muotoilun koulutusohjelma, tanssin ja teatterin koulutusohjelma. Myös kuvallisen ilmaisun koulutusohjelma saattaa sisältää taidealan opetusta, mutta koulutusohjelman nimi ei vielä kerro, onko kyseessä kuvataiteilijan, graafisen suunnittelijan, valokuvaajan vai mahdollisesti jonkin muun alan ammattilaisten koulutus.⁵ Saman koulutusohjelman sisällä voidaan antaa koulutusta useisiin eri työtehtäviin tai ammatteihin (suuntautumisvaihtoehdot). Esimerkiksi ammattikorkeakoulujen viestinnän koulutusohjelma sisältää kaikkiaan 30 erilaista suuntautumisvaihtoehtoa⁶. Näin ollen pelkkä koulutusohjelman tarkastelu ei vielä selvennä sitä, mille aloille opiskelijoita koulutetaan.

Muita koulutusaloja koskevia tutkimuksia ovat mm. Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten liiton SAMOK ry:n julkaisema artikkelikokoelma ammattikorkeakouluopiskelusta opettajien ja opiskelijoiden kokemusten pohjalta sekä Satakunnan ammattikorkeakoulusta valmistuneille vuonna 2002 toteutettu seurantatutkimus.⁷ Ammatillisesta peruskoulutuksesta (toinen aste) on taide- ja kulttuurialalla tehty mm. käsi- ja taideteollisuusalan koulutuksen arviointi sekä viestinnän alaan liittyviä koulutustarveselvityksiä.⁸ Varsinaista työllistymisseurantaa esimerkiksi kyselyjen muodossa ei kuitenkaan taiteen ja kulttuurin toisen asteen ammatillisen koulutuksen osalta ole käytettävissä lukuun ottamatta Työministeriön sekä Tilastokeskuksen tilastoja.

Keskeisin syy tutkimuksen käynnistämiseen on siis riittävän eriytyneen tiedon tarve. Tarve liittyy toisaalta koulutettujen määrän selvittämiseen,

4 Parhaillaan on myös käynnissä viestintäalan ammattikuvia ja koulutustarpeita ennakoiva Opetusministeriön ESR-hanke Turun Kauppakorkeakoulun Mediaryhmän, Tampereen yliopiston ja alan koulutusta antavien koulutuksen järjestäjien yhteistyönä yhteistyönä.

5 Karhunen – Niininen 2003: 8.

6 Katajisto 2004.

7 Berschewsky – Rissanen 2003 sekä Jaatinen 2002.

8 Hollo & al. 2001, Katajisto – Lehtinen 2000, Autio & al. 1999.

mutta tämän raportin osalta ennen kaikkea koulutuksen seurauksiin eli vaikuttavuuteen. Tuleeko kaikista taide- ja kulttuurialan koulutuksen saaneista ammattitaiteilijoita ja miten he sijoittuvat työmarkkinoille? Millainen heidän saamansa taiteellinen ammattikoulutus on ollut sisällöllisesti ja mitä se on tarjonnut erityisesti suhteessa työllistymiseen?

Käsillä oleva raportti perustuu kyselyyn, joka toteutettiin syksyllä 2003 ja osoitettiin henkilöille, jotka ovat suorittaneet vuosina 2000–2002 ammatillisen perustutkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon viestinnän ja kuvataiteen koulutusohjelmissä. Nämä alat ovat tutkimuksen kohteena ennen muuta siksi, että juuri kuvataiteen ja viestinnän koulutusohjelmissä opiskelijoiden ja tutkinnon suorittaneiden määrän kasvu on ollut suurinta⁹. Nyt raportoitavien alojen jälkeen on tarkoitus paneutua myös esittävien taiteilijoiden ammatilliseen koulutukseen¹⁰.

Raportissa käsitellään yhdessä kahta eri koulutusastetta: toisen asteen ammatillista peruskoulutusta ja korkea-asteen osalta ammattikorkeakouluja. Vaikka koulutusasteet on ”niputettu” yhteen, on selvää, että niiden välillä on koulutuksen sisällössä ja tutkintovaatimuksissa eroja. Koska raportin painopiste on työtehtävissä ja ammattialassa, on ollut perusteltua käsitellä näitä ammatillisen koulutuksen (vrt. yliopistollinen koulutus) muotoja yhdessä. Pääasiassa tulokset raportoidaan taulukoissa opintoaloittain ja tekstissä kommentoidaan koulutusasteen, sukupuolen ym. mahdollisten muuttujien välisiä eroja silloin, kun se osoittautuu vastausten kannalta relevantiksi.

Tutkimus keskittyy erityisesti vastaajien opintoalaan ja tarkastelee mm. sitä, millaisiin työtehtäviin ja mihin ammatteihin voi valmistua eri koulutusaloilta. Opintoalan käsite on tässä raportissa toinen kuin varsinainen virallinen koulutusohjelman nimitys (määrittely seuraavassa luvussa).

Raportin tarkoituksena ei ole arvioida oppilaitoksia. Oppilaitosten arviointi on koulutuksen järjestäjien ja ylläpitäjien sekä koulutusviranomaisien tehtävä ja sitä tehtävää varten on luotu myös oma välineistönsä ja mittaristonsa. Koulutuksen sisältöä koskevat tulokset ovat siis yleisesti tulkittavia ja alaa koskevia, eivät kiitosta, kritiikkiä tai ohjeita tietyille oppilaitoksille.

9 Niinen 2003.

10 Taiteilijoiden ammatillinen koulutus -projektin jatkosta, ks. www.taiteenkeskustoimikunta.fi

Taidealan ammatillinen koulutus

Yleisesti koulutustilastoissa käytettävä termi on ”kulttuurialan koulutus”, joka on käsitteenä taidealan koulutusta laajempi. Kulttuurialan koulutukseen kuuluvat esimerkiksi konservaattorin, pianonviritäjän ja musiikkiteknologian suuntautumisvaihtoehdot, jotka eivät tässä käytetyn määritelmän mukaisesti ole suoranaisesti taidealoja, vaikkakin hyvin lähellä niitä. Samoin kulttuurialan koulutukseen sisältyvät esimerkiksi kulttuurintuottajan, kulttuurikasvattajan ym. opinnot, joita ei myöskään ole tässä katsottu taidealaan kuuluviksi.

Taidealoiksi katsotaan tässä yhteydessä ne alat, jotka ovat julkisen taiteentuen piirissä¹¹ sekä lisäksi (audiovisuaalinen) viestintä. Viimeksi mainittu on mukana siksi, että viestinnän koulutusohjelmasta valmistetaan mm. elokuvan ja taideteollisuuden aloille.

Asetelma 1. Raportissa käytettyjä käsitteitä

<i>Koulutusohjelma</i>	= koulutusyksikön käyttämä virallinen koulutusohjelman nimitys
<i>Opintoala</i>	= tässä julkaisussa käytetty alajaottelu
<i>Taidealan koulutus</i>	= koulutusta taidealoille ja taiteilija-ammatteihin, suppeampi käsite kuin kulttuuriala
<i>Viestintä- ja kuvataideala</i>	= kuvataide, graafinen suunnittelu, av-viestintä (ml. elokuva/tv/radio, valokuva)

Taidealan ammattiin voi kouluttautua nykyisin usealla eri koulutusasteella. Toisen asteen oppilaitoksissa tarjotaan koulutusta viidellä eri alalla¹² ja koulutusyksiköitä on kaikkiaan 57. Tässä raportissa käsittelyssä oleva viestintä- ja kuvataideala ovat toisen asteen oppilaitosten joukossa yleisimmät, sillä niille annetaan koulutusta kaikkiaan 33 oppilaitoksessa.

Ammattikorkeakouluissa taidealan koulutusta järjestetään kaikkiaan 23 koulutusyksikössä. Useimpien ammattikorkeakouluyksiköiden taustana ovat aiemmat opistotasoiset oppilaitokset, jotka on ammattikorkeakouluuudistuksen yhteydessä yhdistetty laajempiin, monialaisiin ammattikorkeakouluihin. Viestintä- ja kuvataidealan koulutusta annetaan kaikkiaan 18 ammattikorkeakoulussa.

Yliopistotasoisesta tutkintoon johtavaa taidealan koulutusta tarjotaan neljässä taideyliopistossa ja näiden lisäksi muutamissa tiedekunnissa ja lai-

11 Arkkitehtuuri, elokuva, kirjallisuus, kuvataide, musiikki, sarjakuva, sirkustaide, taideteollisuus, tanssi, teatteri, valokuva.

12 Av-viestintä, kuvataide (kuvallinen ilmaisu), esittävä taide (sirkus), musiikki, tanssi.

toksissa, kuten Tampereen yliopiston näyttelijäntyön laitoksella, Lapin yliopiston taideaineiden laitoksella sekä Porin yliopistoyksikössä (Taik/visuaalinen kulttuuri). Arkkitehtejä koulutetaan Teknillisessä korkeakoulussa, Tampereen teknillisessä yliopistossa ja Oulun yliopistossa. Tutkintojärjestelmän ulkopuolista, pääasiassa ammatillisiin opintoihin valmentavaa taidealan koulutusta voi saada mm. kansanopistoissa.¹³

Viestintä- ja kuvataideala jakautuu toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa audiovisuaalisen viestinnän perustutkintoon, jossa on samanniminen koulutusohjelma (tutkintonimike media-assistentti) ja kuvallisen ilmaisun perustutkintoon, jossa myös on samanniminen koulutusohjelma (ei tutkintonimikettä). Viimeksi mainittuun sisältyvät graafinen suunnittelu, kuva- ja mediataide sekä valokuvaus.

Medianomi (AMK) on viestinnän koulutusohjelman tutkintonimike ammattikorkeakouluissa. Viestinnän koulutusohjelmien suuntautumisvaihtoehdot ovat hyvin moninaiset elokuvaohjaajista ja valokuvaajista graafisiin suunnittelijoihin. Kuvataiteen koulutusohjelman tutkintonimike on kuvataiteilija (AMK). Suuntautumisvaihtoehtoja kuvataiteilijalle ovat mm. maalaustaide, kuvanveisto, taidegrafiikka, mediataide sekä ympäristötaide.¹⁴

Kuvataiteen ja av-viestinnän ohella tässä raportissa käsitellään erillisenä ryhmänä graafisia suunnittelijoita, jotka ammatillisesti erottuvat viestinnän koulutusohjelmassa omaksi ryhmäkseen.

13 Taidealan koulutuksesta enemmän, ks. esim. Karhunen 2004.

14 Katajisto – Lehtinen 2000, Karhunen – Niininen 2003.

Kysely käynnistettiin syksyllä 2003 ottamalla yhteyttä niihin oppilaitoksiin/koulutusyksiköihin, joissa annetaan opetusta viestinnän ja kuvataiteen koulutusohjelmissa¹⁵. Näiden oppilaitosten lukumäärä oli yhteensä 38¹⁶. Oppilaitoksille lähetettiin kirje, jossa pyydettiin osallistumaan tutkimukseen ja toimittamaan tiedot vuosina 2002–2002 valmistuneista (nimi, syntymävuosi, osoite). Kirjeen mukana oli tietosuojavaltuutetun lausunto, jossa käsitellään tutkimuskäyttöön tarkoitettujen henkilötietojen käyttöä. Kirjeeseen vastasi myönteisesti eli tiedot toimitti kaikkiaan 22 oppilaitosta (luettelo liitteessä 1), joista toisen asteen oppilaitoksia oli 13 ja ammattikorkeakouluja 9. Tampereen ammattikorkeakoulun taiteen osasto tuli mukaan kyselyyn hieman myöhemmin sen tilatessa erillisen kyselyn koulutusyksikön sisäiseen käyttöön. Tampereen ammattikorkeakoulussa opiskelleiden vastaukset yhdistettiin myöhemmin muuhun kyselyaineistoon ja niitä käsitellään yhdessä muiden vastausten kanssa.

Kaikkiaan oppilaitoksilta saatiin tutkinnon suorittaneiden tiedot runsaan 1 400 henkilön osalta. Oppilaitoksilta saadut tutkinnon suorittaneiden nimet toimitettiin väestörekisterikeskuksen osoitepalveluun, jossa niihin yhdistettiin osoitteet. Väestörekisterikeskuksen päivytyksen jälkeen käytävissä olevia osoitteita oli hieman yli 900¹⁷, joille lomake lähetettiin. Lomakkeen palautti kaikkiaan 545 henkilöä (vastausprosentti 60 %).

Alkutilanteessa ei ollut täsmällistä tietoa tutkimusjoukon alajakauhasta, sillä oppilaitoksesta saatu alkuperäinen tieto sisälsi usein vain koulutusohjelman ja kuten edellä kävi ilmi, koulutusohjelma ei vielä välttämättä selvittä sitä, mitä opiskellaan ja mihin sijoitutaan. Taulukossa 1 koulutusohjelmat on luokiteltu aloihin siten kuin se on ollut alkutilanteessa mahdollista. Vastauksia raportoitaessa käytetään kuitenkin tarkempaa jaottelua, joka perustuu lomakkeesta saatuun tietoon suuntautumisvaihtoehdosta ja tutkintonimikkeestä.

15 Käsiteltävät tutkintonimikkeet: medianomi, media-assistentti, kuvataiteilija, kuvallisen ilmaisun perustutkinto, viestinnän perustutkinto.

16 Lukumäärä on hieman pienempi kuin edellisellä sivulla esitetty taidealan oppilaitosten yhteismäärä, sillä kaikissa oppilaitoksissa ei vielä kyselyajankohtana ollut tutkinnon suorittaneita.

17 Kaikkien osalta väestörekisterikeskuksesta ei saatu päivitettyjä osoitetietoja joko ulkomailla asumisen, henkilötunnuksen puuttumisen tai virheellisuuden vuoksi tai siksi, että henkilön tiedot olivat salaiset.

Taulukko 1. Alkutilanne: tutkimusjoukko ja vastaajat aloittain/koulutusohjelmittain

Ala	Koulutusohjelmat	Alkuperäinen joukko %	Kyselyn joukko %	Vastaajat %
Viestintä	– Av-viestinnän perustutkinto – Viestinnän ko	49	45	48
Kuvataide	– Kuvataiteen ko	20	25	20
Muu/ei eroteltavissa	– Kuvallinen viestintä – Kuvallinen ilmaisu – Kuvataide ja muotoilu – Viestintä ja kuvataide	31	29	32
		100	100	100
Vastaajia		1 429	903	545

Kysely koski vuosina 2000–2002 tutkinnon suorittaneita, mutta mukaan tuli jonkin verran myös vuoden 2003 puolella valmistuneita. Niin ikään tutkimusjoukkoon tuli muutama henkilö, joiden tutkintonimike heidän oman vastauksensa mukaan on artenomi¹⁸. Tässä kyselyssä kävi ilmi sama, minkä Honkanen ja Ahola totesivat kulttuurialan kyselyssään: koulutusohjelmien nimet sekä tutkintonimikkeet ovat muuttuneet vuosien mitaan ja kyselyiden vastaajat eivät välttämättä aina osaa kertoa, mikä heidän tutkintonimikkeensä on.¹⁹

Koulutusasteittain tarkasteltaessa alkuperäisen joukon, kyselylomakkeen saaneiden sekä vastaajien kohdalla on lievää vinoumaa siten, että alkuperäisessä joukossa toisen asteen ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden osuus on suurempi kuin viimeksi mainituissa (ks. taulukko 2). Sen sijaan lähetettyjen kyselyjen ja vastaajien välinen suhde on tasapainoisempi. Koska toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneista moni on ollut opiskellessaan lukioikäinen, on mahdollista, että juuri iästä ja ”liikkuvuudesta” johtuen tämä ryhmä on ollut sellainen, joiden osoitteiden päivittäminen ei ole täysin onnistunut. Joka tapauksessa tämä lievä vinouma on syytä muistaa käsiteltäessä toisen asteen ja ammattikorkeakouluasteen välisiä eroja. Toisen varauksen edustavuuden suhteen voi esittää alueellisen jakauman suhteen, sillä Etelä-Suomessa asuvien osalta osoitteiden päivittämisessä tapahtui tavallista suurempi kato.

Kyselyn vastausprosenttia (60 %) voidaan pitää melko hyvänä verrattuna muihin vastaaviin tutkimuksiin, joissa on enimmillään päästy noin 50 % vastausprosenttiin²⁰. Huolimatta edellä esitetyistä varauksista, ei ole syytä olettaa, etteivätkö tulokset edustaisi tässä käsiteltävien alojen koulutettujen tilannetta ja mielipiteitä. Tätä tukee mm. se, että tulokset ovat yh-

18 Kaikkiaan 10 henkilöä. Osa heistä tosin oli valmistunut oppilaitoksista, joissa artenomien koulutukseen liittyy viestintäalan opintoja. Ks. Hansén 2000: 66. Artenomit on luokiteltu tässä käsiteltäviin ryhmiin heidän muiden vastaustensa perusteella.

19 Honkanen – Ahola 2003: 29.

20 Esim. Honkanen – Ahola 2003, Hansén 2000, Jaatinen 2002.

denmukaisia niiden aiempien tutkimustulosten kanssa, joissa vastaavia koulutusaloja on käsitelty. Niin ikään aiempi tutkimustieto kyseisten alojen (esimerkiksi kuvataiteen) taiteilijoiden tilanteesta on yhdenmukainen tässä esitettyjen tulosten kanssa²¹.

Taulukko 2. Tutkimusjoukko ja vastaajat koulutusasteittain

	Alkuperäinen joukko %	Kyselyn joukko %	Vastaajat %
Toisen asteen ammatillinen koulutus	54	47	43
Ammattikorkeakoulu	46	53	57
	100	100	100
Vastaajia	1 429	903	545

Lomake (liite 2) valmisteltiin siten, että siinä pyrittiin ottamaan huomioon käsittelyssä olevien eri alojen ominaispiirteet. Lomakkeen pohjana käytettiin Taiteen keskustoimikunnassa 1990-luvulla tutkinnon suorittaneille osoitettuja kyselyjä sekä mm. Honkasen ja Aholan (2003) kyselytutkimusta kulttuurialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille. Lomake sisälsi kaikkiaan 46 kysymystä, joista kahdeksan oli melko laajoja avokysymyksiä. Ennen lomakkeen lähettämistä se testattiin kahdella koevastaajalla. Kyselyn tulokset raportoidaan tilastollisina jakaumina ja prosenttiosuudet esitetään kuhunkin kysymykseen vastanneista. Tuloksia raportoidaessa keskeinen muuttuja on opintoala, jonka kautta vastauksia tarkastellaan. Avovastausten osalta kerrotaan vastaajan sukupuoli, opintoala sekä koulutusaste.

21 Esim. Karhunen 1996, Rensu Jeff 2003.

Vastaajien tausta

Vastaajien opintoala luokiteltiin koulutusohjelman, suuntautumisvaihtoehdon ja tutkintonimikkeen pohjalta. Myös muita lomakkeen vastauksia käytettiin hyödyksi alaa selvitettäessä. Rajat eivät välttämättä käytännön elämässä ole niin selvät kuin tässä esitetään. Opintoalaluokittelu on kuitenkin välttämätön, sillä koko vastaajajoukon käsitteleminen yhtenä ryhmänä vääristäisi tilannetta.

Enemmistö vastaajista on saanut koulutuksen av-viestinnän alalle²², graafisen suunnittelun osuus vastaajista on viidennes ja kuvataiteen osuus vajaa kolmannes. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Vastaajat aloittain ja koulutusasteittain

Raportissa käytetty alaluokitus	Koulutusohjelma / perustutkinto	Suuntautumisvaihtoehto/ tutkintonimike	Toinen aste (lkm)	Ammatti- korkeakoulu (lkm)	%-osuus
Kuvataide	Kuvallisen ilmaisun pt. Kuvataiteen ko. Viestintä ja kuvataide	Kuvataiteilija	55	112	30
Av-viestintä	Av-viestinnän pt. Kulttuuriala/muotoilu ja media Viestinnän ko.	Media-assistentti Medianomi Medianomi	123	115	44
Graafinen suunnittelu	Av-viestinnän pt. Kuvallisen ilmaisun pt. Viestintäalan pt. Viestinnän ko. Muotoilu ja media	Graafinen suunnittelu Graafinen suunnittelu Graafinen suunnittelu Medianomi Medianomi	57	83	26
%			43	57	100
Vastaajia			235	310	545

Vastaajien kyselyajankohdan ikä on laskettu syntymävuoden perusteella. Enemmistö vastaajista sijoittuu iältään 25 ja 35 ikävuoden väliin, eikä eri alojen välillä ole suuriakaan eroja. Av-viestinnän alalla on suurin osuus alle 25-vuotiaita ja kuvataiteessa hieman muita enemmän yli 45-vuotiaita (täydennyskoulutettavia). Suurin osa av-viestinnän alle 25-vuotiaista on toisen

22 Vaikka useimmissa tapauksissa koulutusohjelman nimike on ”viestintä” käytetään tässä yhteydessä termiä av-viestintä erotukseksi journalismiin viittaavasta viestinnästä tai graafisen alan koulutuksesta. Erot eivät kuitenkaan ole selvät, sillä koulutusohjelman sisällöt vaihtelevat paljon.

asteen tutkinnon suorittaneita. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikä on 30 vuotta ja toisen asteen tutkinnon suorittaneiden 28 vuotta.

Taulukko 4. Vastaajien ikäjakauma

Ikä vuonna 2003	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
alle 25	20	10	8	14
25–35	66	82	69	71
35–45	11	7	15	11
45–	3	1	8	4
	100	100	100	100
Vastaajia	238	139	166	543*
Keskiarvo	29 v.	28 v.	31 v.	29 v.

*Kaksi vastaajaa ei ilmoittanut syntymävuottaan.

Vastaajista enemmistö on naisia, ainoastaan av-viestinnän alalla on lievää miesenemmistöä (taulukko 5). Toisen asteen tutkinnon suorittaneissa on hieman vähemmän naisia (49 %) kuin ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden (68 %) keskuudessa.

Taulukko 5. Vastaajien sukupuolijakauma

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Nainen	47	66	74	60
Mies	53	34	26	40
	100	100	100	100
Vastaajia	238	140	167	545

Vastaajat asuvat maantieteellisesti hyvin laajalla alueella. Osuudet ovat kuitenkin maakunnittain tarkasteltuna niin pieniä, että tilastollinen käsittely ei ole mahdollista. Asuinpaikkajakaumaan vaikuttaa selvästi se, minkä alueen oppilaitoksesta vastaajat ovat valmistuneet (esim. Tampereen ammattikorkeakoulu, Länsi-Lapin ammatti-instituutti). Toisaalta on luonnollistakin, että tutkimusjoukon aluejakauma on hieman toisentyypinen kuin esimerkiksi kaikkien ammatissa toimivien – vaikkapa kuvataiteilijoiden – sillä alueellinen kattavuus juuri on ollut laajentuneen koulutuksen yksi tavoite. Alueellisuus liittyy koulutuksen tavoitteisiin mm. siten, että oletetaan tutkinnon suorittaneiden jäävän opiskelupaikkakunnalle ja työllistyvän siellä. Esimerkiksi tähän kyselyyn vastanneista Pohjois-Suomen oppilaitoksissa opiskelleista 56 % on myös pysynyt kyseisellä alueella (Lappi, Oulu, Kainuu).

Taulukossa 6 esitetään vastaajien nykyinen asuinpaikka suhteessa opiskelupaikkaan. Taulukko osoittaa, että vastaajat pysyvät useissa tapauksissa opiskelupaikallaan. Uudellamaalla opiskelleista lähes 90 % on pysynyt alueella ja vastaavasti muualla Suomessa opiskelleista lähes 70 % asuu edelleen muualla Suomessa. Eri alojen välillä ei ollut opiskelu- ja asuinpaikan välisessä suhteessa suuria eroja. Kuitenkin kuvataiteilijoiden joukossa Uudellemaalle opintojen päätyttyä jääneiden osuus oli pienin (76 %, koko joukko lähes 90 %). Vastaavasti graafiset suunnittelijat näyttäisivät siirtyneen opintojen jälkeen muita aktiivisemmin Uudellemaalle asumaan (43 %, koko joukko noin 30 %). Kaiken kaikkiaan kyselyhetkellä asui Uudellamaalla 44 % vastaajista. Eniten Uudellamaalla asuvia oli graafisten suunnittelijoiden joukossa (59 %).

Taulukko 6. Vastaajien nykyinen asuinalue opiskelupaikan mukaan

Opiskelupaikka	Nykyinen asuinalue %			Vastaajia
	Uusimaa %	Muu %	Yhteensä %	
Uusimaa	88	12	100	114
Muu	32	68	100	431

Taulukko 7. Vastaajien peruskoulutus

	Ylioppilastutkinto %	Muu peruskoulutus %	Yhteensä %	Vastaajia
Av-viestintä	68	32	100	238
<i>Toinen aste</i>	50	50	100	123
<i>Ammattikorkeakoulu</i>	87	13	100	115
Graafinen suunnittelu	86	14	100	139
<i>Toinen aste</i>	82	18	100	56
<i>Ammattikorkeakoulu</i>	89	11	100	83
Kuvataide	84	16	100	167
<i>Toinen aste</i>	80	20	100	55
<i>Ammattikorkeakoulu</i>	87	13	100	112
Kaikki	78	22	100	544
<i>Toinen aste</i>	65	35	100	234
<i>Ammattikorkeakoulu</i>	87	13	100	310

Enemmistö vastaajista on peruskoulutukseltaan ylioppilaita (taulukko 7). Poikkeuksen muodostavat toisen asteen av-viestinnän tutkinnon suorittaneet, joista vain runsas puolet on ylioppilaita ja muut ovat peruskoulupohjalta opiskelleita. Naisvastaajien joukossa ylioppilaita oli hieman enemmän (82 %) kuin miesvastaajien (72 %).

Lähes puolet vastaajista on opiskellut aiemmin jossakin oppilaitoksessa ennen viestintä- ja kuvataidealan opintoja, eikä eri alojen välillä ole suuria eroja (taulukko 8). Aiempiin opintoihin on laskettu mukaan myös kansanopistot sekä tutkintojärjestelmän ulkopuoliset taidekoulut, mikä selittää esimerkiksi toisen asteen kuvataiteen tutkinnon suorittaneiden joukossa aiemmin opiskelleiden suurta osuutta. Mukaan ei ole laskettu yksittäisiä kursseja tai avoimen yliopiston opintoja eikä vaihtotoimintaa. Kuvataiteilijoissa oli eniten sellaisia, joilla oli aiempia viestintä- ja kuvataidealan opintoja.

Naisista 49 prosentilla oli aiempia opintoja, miesvastaajien joukossa osuus oli hieman pienempi (41 %). Taidealaa (ml. viestintä) on opiskellut aiemmin noin puolet niistä, joilla oli aiempia opintoja. Kuvataiteilijoiden joukossa taidealaa opiskelleiden osuus oli yli 60 %, ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden joukossa yli puolet (57 %).

Lähes puolet (48 %) aiemmin opiskelleista on suorittanut toisen asteen ammatillisia opintoja tai niitä vastaavia (taulukko 9). Ammattikorkeakouluissa tai niitä edeltäneissä opistoissa on opiskellut neljännes ja muualla 33 %. Viimeksi mainittuja opintoja suorittaneiden osuus oli suurin kuvataiteilijoiden joukossa, koska mukana ovat kansanopistot, vapaa taidekoulu ym. Tähän ryhmään on laskettu myös yliopistossa aiemmin opiskelleet, joita oli vastaajien joukossa parikymmentä.

Taulukko 8. Vastaajien opinnot ennen kuvataide- ja viestintäalan opintoja

	Aikaisempia opintoja %	joista viestintä- ja kuvataideopintoja %	Vastaajia
Av-viestintä	46	45	238
Graafinen suunnittelu	44	47	140
Kuvataide	46	64	167
Kaikki	46	51	545

Taulukko 9. Vastaajien aiemmat opinnot koulutusasteen mukaan (%-osuus aiemmin opiskelleista)

	Opintoja toisella asteella %	Opintoja ammatti- korkeakoulussa %	Muita opintoja %	Vastaajia
Av-viestintä	48	27	30	110
Graafinen suunnittelu	50	24	31	62
Kuvataide	47	24	41	76
Kaikki	48	25	33	248

* Esim. kansanopistot, ulkomaiset oppilaitokset, yliopisto ym.

Vastaajat ja ammatillinen koulutus

Koulutusvalinnan taustat ja koulutusodotukset

Taidealan koulutuksen suosio on kasvanut jatkuvasti viime vuosina ja uusien oppilaitosten tai koulutusohjelmien perustaminen on tuonut entistä enemmän hakijoita koulutukseen. Esimerkiksi vuosina 1999–2002 viestintä- ja kuvataidealalla ammatillisessa peruskoulutuksessa ja ammattikorkeakoulutuksessa aloittajien määrä kasvoi lähes 50 %.²³ Myös tuoreimpien tietojen mukaan kulttuuri- ja viestintäala on ammatillisista opintoaloista suosituin²⁴.

Miksi sitten taideopinnot yleensä valitaan? Vakaat uranäkymät tai varma työllistyminen eivät todistettavasti ole syy ainakaan taiteellisen uran valinnalle. Sen sijaan koulutusvalinnan taustalla voi olla esimerkiksi käsitys suhteellisen vapaasta taideammattista, aiemmat harrastukset sekä edelleen ns. kutsumus eli varhainen vakaumus ainoasta oikeasta alasta. Norjalainen Per Mangset on tutkinut norjalaisten taideopiskelijoiden taiteilijaroolia ja siinä yhteydessä myös koulutusvalintojen taustoja. Hänen mukaansa taidealan opiskelijat edelleen usein mieltävät ”syntyneensä taiteilijoiksi” ja uravalinta on tehty hyvin varhaisessa vaiheessa²⁵. Turun koulutussosiologian yksikössä on myös tutkittu nuorten (abiturienttien) koulutusvalintoja. Nuorille tehdystä kyselyssä kävi ilmi, että usein koulutusvalintojen taustaksi nimetään yksinkertaisesti ”kiinnostus”. Tätä kuitenkin pidetään tutkimuksessa sinänsä melko triviaalina tuloksena, sillä ilman kiinnostusta koulutusta tuskin olisi valittukaan tai ainakin se olisi jossain vaiheessa keskeytynyt. Vastauksen taustalla onkin Aholan mukaan se, että koulutusvalintoja tekevien nuorten tieto työelämästä ja ammateista on vähäistä ja valinnoissa korostuvat usein mielikuvat sekä erilaiset stereotypiat.²⁶

Kuvataiteen ja viestinnän koulutusohjelmissa opiskelleilta vastaajilta tiedusteltiin syytä taideopinnojen valintaan avokysymyksellä, jonka vastaukset on luokiteltu taulukossa 10 näkyviin ryhmiin. Ylivoimaisesti useimmiten mainittu (74 %) syy oli alaa kohtaan tunnettu kiinnostus ja halu ky-

23 Katajisto 2004.

24 HS 3.6.2004. Taidealan koulutuksen suosio on jatkunut vakaana jo kohta vuosikymmenen. Jo vuonna 1996 HS kirjoitti: ”viestintä ja taide ovat nuorten intohimona, mutta riittääkö kaikille tulevaisuudessa töitä?”. HS 11.2.1996.

25 Mangset 2003.

26 Ahola 2004.

seiseen ammattiin. Alojen, koulutusasteiden tai sukupuolten välillä ei ollut koulutusvalinnan syissä merkittäviä eroja.

Taulukko 10. Vastaajien syyt koulutusalan valintaan (mainintoja %)

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Aiemmat opinnot/harrastus	15	14	21	17
Kiinnostus/kutsumus	71	76	77	74
Muut syyt	14	10	13	13
Vastaajia	230	136	159	525

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastauksiin saattoi sisältyä useita yllämainittuja syitä.

Miksi valitsit alan koulutuksen?

- Vuosi kuvataidelinjalla Oriveden opistossa varmisti kuvataidealan oikeaksi uravalinnaksi. (Mies, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Olin opiskellut kuvataidelukiossa ja kansanopistossa. Oli pakko hakea alle 25-vuotiaana johonkin kouluun. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Aikaisempi harrastuneisuus + yksinkertaisesti tykkäsin taiteen tekemisestä niin että halusin koulutukseen vaikka järki sanoi muuta. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Halu kuvataiteilijan ammattiin. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Ainoa oikea valinta. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Taito ja kiinnostus piirtämiseen. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Alalla kiinnostavat työmahdollisuudet. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Sellainen taideala, jolla mahdollisuus tienata elanto ilman apurahoja ja kituuttamista. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Luovan ammatin halu. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Kiinnostus ja positiiviset kokemukset työelämästä alalla. (Mies, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Kiinnostus ja kehittyvä koulutussuuntaus. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Halu oppia tekemään elokuvaa. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Alalla väitettiin olevan työtä tarjolla. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Ei muita vaihtoehtoja. En pystyisi tekemään muunlaista työtä. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Lienee kutsumus sekä alan kiinnostavuus. (Mies, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- ”Medianomi” kuulosti kivalta, takana taidelukio. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)

Useimmat vastaajat (80 %) olivat päässeet koulutukseen ensimmäisellä pyrkimiskerralla. Monet olivat myös päässeet toivealalleen, sillä 50 % vastaajista ilmoitti, että kyseinen oppilaitos oli heidän ensisijainen toiveensa opintopaikkana. Graafisen suunnittelun alalla näiden vastaajien osuus oli kuitenkin hieman keskiarvoa pienempi (43 %). Graafisen suunnittelun vastaajista noin neljänneksen ensisijaisena toiveena oli ollut Taideteollinen korkeakoulu.

Viestintä- ja kuvataidealan työkokemusta ennen opintoja oli noin kolmanneksella vastaajista. Eniten aiempaa työkokemusta omaavia oli av-viestinnän tutkinnon suorittaneiden joukossa (38 %). Lähes sama osuus

kuvataiteen vastaajista kertoi myös aiemmasta työkokemuksesta²⁷. Vähiten alan työkokemusta ennen opintoja oli graafisen suunnittelun vastaajilla. (Taulukko 11.) Enemmistö (73 %) aiemmin alalla toimineista oli sitä mieltä, että työkokemus oli vaikuttanut opintoalan valintaan.

Taulukko 11. Vastaajien kuvataide- ja viestintäalan työkokemus ennen alan opintoja

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Oli työkokemusta	38	18	36	32
Ei ollut	59	79	60	65
Ei osaa sanoa	3	3	4	3
	100	100	100	100
Vastaajia	233	138	98	469

Taulukko 12. Koulutusodotukset, avovastauksissa mainitut teemat (mainintoja %)

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Ammattitaitoon yleisesti liittyvät odotukset	56	57	52	55
Tekniikkaan, kädentaitoihin ja työelämään liittyvät odotukset	47	63	58	55
Teoreettisiin aineisiin liittyvät odotukset	6	15	24	14
Ei odottanut mitään	8	5	4	6
Odotti sitä mitä opetettiin	*	*	*	2
Vastaajia	214	134	161	509

Prosenttien summa ei ole 100, koska sama henkilö saattoi mainita vastauksessaan useita yllämainittuja asioita.

* Alle viisi henkilöä.

Vastaajien koulutusodotuksia tiedusteltiin avokysymyksellä (”millaisia asioita odotit oppivasi koulutuksen aikana?”). Suurin osa koulutusodotuksia koskevista vastauksista oli melko yleisiä (”teoriaa ja käytäntöä”). Tietokoneohjelmat ja uudet laitteet mainittiin monessa vastauksessa. Myös teoreettiset ja yleissivistävät aineet (taidehistoria, taiteen teoria, filosofia, kielet) mainittiin melko usein. Sisältötuotannon mainitsi vastauksessaan erikseen 11 vastaajaa. 6 % vastaajista ei ollut osannut odottaa mitään ja 2 % kertoi odottaneensa juuri sitä, mitä opetettiin. Alojen välillä ei ollut muuta eroa kuin se, että kuvataiteen tutkinnon suorittaneiden joukossa oli muita enemmän niitä, jotka olivat odottaneet koulutukselta myös teoreetti-

27 Kysymyksessä ei pyydetty erittelyä työkokemuksesta, joten kuvataiteilijoiden osalta on vaikea sanoa, mitä vastaajat tarkoittavat. Kyseessä saattaa olla esimerkiksi toiminta harrastajien ohjaajana, opettajana tms. tai täydennyskoulutettavien osalta toiminta kuvataiteilijana.

sia ja yleissivistäviä opintoja. Graafisen suunnittelun alalla painotettiin hie-
man muita enemmän tekniikkaa ja käytännön työelämää. (Taulukko 12.)
Koulutusasteiden välillä ei koulutusodotuksissa ollut juuri lainkaan eroja.

Vastaajien koulutusodotukset

Ammattitaitoon yleisesti liittyviä odotuksia

- Halu oppia työskentelemään tv- ja videoalalla eri-
laisissa ammateissa. (Mies, av-viestintä, toinen as-
te.)
- Ammatillisia taitoja, ennen kaikkea näkemystä &
ajatusta. Kykyä suunnitella ja luoda mielekkäitä
tuotoksia. (Mies, av-viestintä, ammattikorkeakou-
lu.)
- TV-tuottajan ammattiin liittyviä avuja. (Nainen, av-
viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Ammattitaitoiseksi äänien jälkituottajaksi ja ääni-
suunnittelijaksi. (Mies, av-viestintä, ammattikor-
keakoulu.)
- Perusteet mainos- ja elokuva-alalle. (Mies, av-vies-
tintä, ammattikorkeakoulu.)
- Odotin oppivani graafiseksi suunnittelijaksi.(Nai-
nen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Vahvan pohjan ja osaamisen käytännön työlle, mut-
ta myös luovuuteen ja rohkeaan ilmaisuun liittyvää
opetusta ja kannustusta. (Nainen, graafinen suunnit-
telu, ammattikorkeakoulu.)
- Valmiudet mainostoimisto/graafiseen työhön.
(Mies, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
- Kuvataiteen perustekniikoita, asioita kuvataiteilijan
ammattista. (Mies, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Taiteilijan identiteetin. (Mies, kuvataide, ammatti-
korkeakoulu.)

Tekniikka, kädentaidot, työelämä

- Teknisiä asioita laitteistoista ja perustyömenetel-
miä. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Hallitsemaan työelämässä tarvittavia ohjelmistoja.
(Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- ”Kultaisia sääntöjä” ja kikkoja esim. aikataulutuk-
sessa, budjetoinnissa, etc. Halusin oppia myös ku-
vauksesta, valaistuksesta, jotta olisin parempi tuot-
tajana. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Käytännön kautta radiotoimittajan perustaitoja. Ää-
nenkäyttöä, juontamista, juttujen tekoa. (Nainen,
av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Taiteen perusoppeja, eri tyylejä tehdä asioita. (Mies,
av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Tietokoneet, graafinen suunnittelu, markkinointi.
(Mies, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Tiivistä yhteistyötä työelämän kanssa. (Nainen,
graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Mainontaan liittyviä käytännön töitä, oikeita pro-
jekteja. (Mies, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
- Käytäntöä; mitä tarkoittaa taiteilijan työskentely
konkreettisesti mm. apurahojen haku, veroilmoituk-
sen täyttö, mitä voisi tehdä työkseen. Eri tekniikoi-
ta. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Eri työtekniikoiden hallintaa kuvataiteen osalta ja
eri ohjelmien käyttöä tietokoneelle. (Nainen, kuva-
taide, ammattikorkeakoulu.)

Teoreettiset aineet

- Käytännön asioita, teoriaa elokuvasta & TV:stä.
(Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Teoriaa ja käytäntöä. (Nainen, av-viestintä, ammat-
tikorkeakoulu.)
- Enemmän sisältöä kuin tekniikkaa odotin ja olisin
halunnut. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
- Tietotekniikan, graafisen suunnittelun, viestinnän
teoriaa ja käytäntöä.(Nainen, graafinen suunnittelu,
ammattikorkeakoulu.)
- Käytännön ja teorian perusteet graafisessa suunnit-
telussa, sekä näkemystä, jota alalle vaaditaan. (Nai-
nen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Joitain tekniikoita, teorioita. Sisältöpuolta ja käy-
tännön asioita taiteilijana toimimisesta. (Mies, ku-
vataide, ammattikorkeakoulu.)
- Tulevassa työssä tarvittavia käytännön taitoja sekä
kulttuuri-/taidealan yleistietämystä (historia, jne.).
Myös oman ilmaisutavan kehittyminen. (Nainen,
graafinen suunnittelu, toinen aste.)

Odotusten ja koulutuksen vastaavuus

”Koulutus vastasi odotuksia”

- Tyytyväinen, kun oli oikeita projekteja valtakunnan
verkoissa nähtävillä. (Mies, av-viestintä, toinen as-
te.)
- Omaan koulutukseen pystyi reagoimaan monella ta-
valla, kurssitarjonta oli miltei rajaton. (Nainen, ku-
vataide, ammattikorkeakoulu.)

- Koulutus oli tasokasta ja mielenkiintoista sekä hyvin laajaa. Työelämässä olen todella hyötynyt oppimastani. Meillä oli mahtavia opettajia! (Nainen, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
- Tiedon määrä ylitti kaikki odotukset, taiteellinen osaaminen herätettiin onnistuneesti aktiiviseksi toiminnaksi. (Mies, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Sain jo koulussa monipuolisen käsityksen alasta. Opiskelin viestintäalaa laajasti alusta asti: radio, tv, valokuvaus. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
- Positiivisin asia olivat estetiikan, filosofian ja taidesosiologian opinnot, sekä opastus erilaisten apurahojen ym. taiteilijan arkielämään liittyvien käytännön asioiden hoitoon. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Koulutus oli yllättävän monipuolista. Ulkomaisten opettajien määrä ja muukin kansainvälisyys yllätti. (Mies, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)

”Koulutus vastasi odotuksia suurimmaksi osaksi”

- Tykkäsin tunnelmasta, mutta kurssien järjestämisen toimivuudessa joskus toivomisen varaa. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Nautin kouluajasta. Vasta myöhemmin olen tajunnut taiteen tekemisen olevan todellisuudessa raskasta, vaikeaa ja taloudellinen katastrofi. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- On paljon itsestä kiinni, mitä koulussa haluaa oppia. Vaikka koulutusohjelmamme haki toisinaan pahasti muotoaan, löysin kuitenkin aina mielekästä tekemistä. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Oppilaitoksen resurssit olivat kunnossa, mutta opetuksen taso ei välttämättä ollut ajan tasalla työelämään verrattuna – vanhentunutta tietoa osittain. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Koulun hallinnossa uutuuden sekavuutta, joka vaikutti käytännön opetukseen. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Strateginen suunnittelu puuttui lähes kokonaan, muuten ihan ok. Oppiminen paljon itsestä kiinni, tein paljon töitä oppimiseni eteen, joten opin paljon. (Nainen, graafinen suunnittelu, toinen aste.)

”Koulutus vastasi odotuksia osittain”

- Opettajat huonoja, epäpäteviä ja epämotivoituneita. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Taso oli vaihteleva, jotkut kurssit hyviä, toiset surkeita. Koulutus oli uskomattoman huonosti organisoitu. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Tuolloin oli vaikea löytää päteviä opettajia median alalle, nyt tilanne parempi. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Alalla ei ollut olemassa selkeää opetuksen/ammattillisen identiteetin traditiota. Kokonaiskuva puuttui ja kurssien sisällöt heittelivät rajusti. (Mies, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Vapaus käyttää koulun kalustoa (perustellusti) omiin produktioihin opiskelun ohessa oli ehdottomasti tärkein omaa ammatillista kehittymistä eteenpäin vienyt tekijä ulkopuolisten, alan ammattilaisten vetämien syventävien kurssien ohessa. Ylivertaisesti hatarinta ja heikointa oli useimmat alaan vain löyhästi liittyneet perusopinnot. (Mies, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Odotukset liian korkealla mutta myös opetuksessa puutteita. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Viihdyin, mutta kaikki muu kuin itse ammatin opiskelu häiritsi oppimista. Tutkintoyhteisöt ja -vaatimukset olivat älyttömät! Oudot. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Koulutus heikkotasoisista, oma osaaminen jopa parempaa kuin opettajilla. (Mies, kuvataide, toinen aste.)
- Ammattiin liittyviä kysymyksiä jätettiin aika paljon auki, ei tuettu portfolioissa, ei yritys-kysymyksiä. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Maalauksen ja veiston perustekniikoiden opetuksessa puutteita. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Koulussani oli paljon mielenkiintoista, monenlaisia kursseja, ihmisiä jne. mutta koulutus on hyvin hajanaista ja määrätiedotonta. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)

”Ei vastannut lainkaan odotuksia”

- Opetusta oli nimellisesti ja sekin huonosti suunniteltua. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Opetus painottui suuresti tekniikkaan, epäpäteviä opettajia. (Mies, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Ei valinnaisuutta, vaan keskityttiin tulemaan mainos-AD:ksi. Luvattiin muotoilijan ja graafisen suunnittelijan taidot, mitä ei saatu kuitenkaan. Tehtiin liian kaa koneilla, ei keskitytty olennaiseen eli perusteisiin, luovuuteen, jne. Aika meni koneiden kanssa tapellessa. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- 95 % X:n opettajakunnasta ei kelpaisi edes tuotantoassistentiksi. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Kursseja ei järjestetty. (Mies, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)

Koulutusodotuksia koskevaa kysymystä täydennettiin tiedustelemalla vastasiko koulutus odotuksia, joita vastaajilla aloittaessaan oli ollut. Ainoastaan 3 % vastaajista oli sitä mieltä, että koulutus ei ollut vastannut odotuksia lainkaan. Eroja ei ollut kovinkaan paljon sen enempää alan kuin koulutusasteen mukaan. Myös sellaisia, joiden mielestä koulutus vastasi odotuksia täysin, oli vain runsas kymmenesosa vastaajista. Noin puolet eri alojen vastaajista katsoi, että koulutus oli vastannut odotuksia suurimmaksi osaksi (taulukko 13). Niiden osuus, jotka katsoivat, että koulutus oli vastannut täysin odotuksia, oli hieman suurempi toisen asteen tutkinnon (17 %) kuin ammattikorkeakoulututkinnon (11 %) suorittaneiden keskuudessa.

Taulukko 13. Vastasiko koulutus odotuksia?

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Koulutus vastasi odotuksia	12	16	14	13
Vastasi odotuksia suurimmaksi osaksi	46	46	52	48
Vastasi osittain	38	36	34	36
Ei vastannut lainkaan odotuksia	4	*	*	3
	100	100	100	100
Vastaajia	237	139	166	542

* Alle viisi henkilöä.

Jatko-opinnot

Kaikkiaan lähes neljännes (23 %) vastaajista on jatkanut opintojaan tässä käsiteltävän viestintä- ja kuvataidealan koulutuksen jälkeen. (Taulukko 14.) Osalla jatko-opinnot ovat saman alan erikoistumisopintoja. Kuvataiteen tutkinnon suorittaneissa on eniten (40 %) opintojen jatkajia. Suurin osa opintojaan jatkavista jatkaa samalla eli taide- tai lähialalla. Pedagogisia opintoja suorittaa 4 % kaikista vastaajista ja 11 % kuvataiteen tutkinnon suorittaneista. Yliopistossa opintojaan jatkaa 10 % kaikista vastaajista ja kuvataiteilijoista lähes viidennes.

Noin puolet vastaajista (49 %) suunnittelee tulevaisuudessa jatko-opintoja tai täydennyskoulutusta Kuvataiteilijoiden joukossa osuus oli muita suurempi (58 %). Eniten epävarmoja oli graafisen suunnittelun alalle opiskelleiden joukossa, heistä 41 % oli valinnut vastausvaihtoehdon ”ei osaa sanoa” (taulukko 15).

Naisista yli puolet (54 %) suunnittelee jatkavansa opintojaan. Miesten joukossa jatko-opintoja suunnittelevien osuus on 41 %.

Taulukko 14. Opintojen jatkaminen viestinnän ja kuvataiteen koulutuksen jälkeen

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Opintoja jatkavat	17	14	40	23
<i>Jatko-opinnot taidealalla</i>	9	10	22	13
<i>Jatko-opinnot yliopistotasolla</i>	6	9	18	10
Vastaajia	238	140	167	545

Ammattikorkeakoulussa opiskelleista yli puolet (56 %) jatkaa tai suunnittelee jatkavansa opintojaan, kun näiden vastaajien osuus toisen asteen tutkinnon suorittaneiden joukossa on 39 %. Sinänsä tulos on hieman yllättävä, sillä toisella asteella opiskelleet ovat nuorempia, joiden voisi kuvitella vielä jatkokouluttautuvan. Tosin heidän joukossaan ”epävarmojen” osuus oli 41 %, kun ammattikorkeakoululaisten joukossa vaihtoehdon ”en osaa sanoa” oli valinnut noin 25 %.

Taulukko 15. Vastaajien jatko-opintosuunnitelmat

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Kyllä (jatkaa opintojaan)	46	42	58	49
Ei (jatka opintojaan)	23	17	14	18
Ei osaa sanoa	31	41	28	33
Vastaajia	100	100	100	100
	236	138	166	540

Taulukko 16. Vastaajien jatko-opintosuunnitelmat eriteltynä (mainintoja %)

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Maisterin tutkinto	29	41	59	43
Oman alan kursseja	35	42	15	30
Muu	16	17	8	13
Amk	12	5	9	9
Pedagogiset opinnot	8	–	15	9
Vastaajia	99	59	91	249

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaukset sisältävät useita yllämainittuja vaihtoehtoja.

Runsa 40 % jatko-opintoja suunnittelevista aikoo suorittaa tulevaisuudessa maisterin tutkinnon. Kuvataiteilijoiden joukossa osuus on lähes 60 %. Oman alan kursseille aikovia on eniten graafisen suunnittelun alalla

(42 %). Pedagogisia opintoja aikoo suorittaa runsas kymmenesosa kuvataiteilijoista mutta graafisen suunnittelun vastaajista ei kukaan.

Tärkein koulutusasteiden välinen ero oli se, että ammattikorkeakoulussa opiskelleista muita opintoja suunnittelevista yli puolet (52 %) aikoi maisteriopintoihin, kun näiden vastaajien osuus toisen asteen osalta oli 27 %. Toisen asteen vastaajissa oli taas huomattavasti enemmän muille kursseille aikovia (21 %, ammattikorkeakoulu 9 %). Sukupuolten välillä oli eroja vain oman alan kurssien ja muun koulutuksen osalta. Oman alan kurssien suunnittelijoita oli naisten joukossa enemmän (32 %) ja muun koulutuksen suunnittelijoita vastaavasti miesten joukossa enemmän (18 %).

Tulevaa opintohalukkuutta haluttiin vielä täsmentää tiedolla, aikooko vastaaja pyrkiä johonkin tiettyyn oppilaitokseen, mihin ja miksi. Runsas neljännes kaikista vastaajista aikoi pyrkiä lähitulevaisuudessa opiskelemaan. Luku on pienempi kuin aiemmassa jatko-opintosuunnitelmia koskevassa kysymyksessä, jossa mukana lienevät sellaisetkin vastaajat, joille ei ole vielä täysin täsmentynyt, missä aikovat opintoja jatkaa. Lisäksi osa vastaajista on jo aloittanut opintonsa jatko-opiskelupaikassa. Kuvataiteilijoissa on eniten sellaisia, jotka aikovat pyrkiä johonkin tiettyyn oppilaitokseen. (Taulukko 17.)

Taulukko 17. Vastaajien aikomukset hakea johonkin oppilaitokseen

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Ei aio pyrkiä	28	31	25	28
Aikoo pyrkiä	35	28	44	36
Ei osaa sanoa	37	41	31	36
	100	100	100	100
Vastaajia	238	131	161	530

Muualle pyrkivistä vastaajista 38 % mainitsi Taideteollisen korkeakoulun. Noin viidennes vastaajista aikoo pyrkiä opiskelemaan jotain muuta kuin taide- tai kulttuurialaa. Perusteluna jatko-opinnoille esitettiin mm. ammatillisen osaamisen ja oman työllisyystilanteen parantamista.

Vastaajien perusteluja jatko-opintosuunnitelmille

- Nykyinen koulutus ei mahdollista sellaista työelämää jonka haluan. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
- Arvostusta omaan alaani. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Halu syventää osaamistani ja päästä vaikuttamaan suomalaiseen taidekoulutuspolitiikkaan. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Ala ei elätä. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Parantaa työllistymistä jatkossa, mielenkiinto alaa kohtaan. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)

- Aina riittää opittavaa, toivon sitä kautta saavani lähempänä koulutustani olevaa työtä, perheellinen ei vapaana taiteilijana elä. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
 - Saadakseni opettajan pätevyyden. (Mies, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
 - Ei tällä koulutusohjalla yksinkertaisesti saa työtä, jossa olisi kunnan palkka. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
 - Jotta ammatti, josta rahaa, jotta voisi maalata tulevaisuudessakin ilman riippuvaisuutta apurahoista ja työvoimatoimistosta. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
 - X oppilaitoksesta jääneiden tietoaukkojen paikkaus. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
 - Haluan ylemmän korkeakoulututkinnon. Tuntuu, etten tee nykyisillä papereillani mitään. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
 - Koska tutkinnollani ja osaamisellani ei näemmä saa työpaikkaa alalta. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
 - Medianomin paperit auttaisivat uusien työpaikkojen saamisessa. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
-

Näkemyksiä koulutuksen sisällöstä

Yleistä

Ammatillisen koulutuksen osalta opetussuunnitelmien ja tutkintojen valtakunnalliset perusteet antaa Opetushallitus. Opetuksen suunnitteluun ja kehittämiseen osallistuvat myös koulutustoimikunnat²⁸. Varsinaiset opetussuunnitelmat valmistelee koulutuksen järjestäjä em. perusteiden pohjalta, jotka määräävät opetussuunnitelmien keskeisen sisällön. Opetussuunnitelmia seurataan erityisesti koulutuksen arvioinnin yhteydessä. Ammattikorkeakoulut päättävät itse opetuksen sisällöstä. Ammatillisessa koulutuksessa ja ammattikorkeakouluopetuksessa on runsaasti kaikille aloille yhteisiä opintokokonaisuuksia ja niiden lisäksi koulutusohjelmaan tai suuntautumisvaihtoehtoon liittyviä valinnaisia opintoja. Keskeistä opetusohjelmissa on ammatin ja työelämän käytäntöjen oppiminen sekä riittävä yleissivistys. Niin ikään nykyisin korostetaan tietotekniikan hallintaa, työelämäyhteistyötä, kansainvälisyyttä sekä yrittäjyyskoulutusta.

Valmiiksi luokitellun vaihtoehtokysymyksen avulla vastaajilta tiedusteltiin, missä määrin koulutukseen oli sisältynyt joitakin sellaisia osa-alueita, joiden voidaan katsoa olevan tärkeitä ammatin harjoittamisessa. Yli puolet vastaajista katsoi, että ammatin opettaminen (so. tekniikka ym. perustaidot) oli riittävää (taulukko 18). Eroja oli kuitenkin alojen välillä, kuten kuvio 1 osoittaa; av-viestinnän alan koulutetuissa oli vähiten niitä, jotka pitivät ammatin opetusta riittävänä (44 %) ja graafisen suunnittelun alalla eniten (60 %). Myös koulutusasteissa oli tämän kysymyksen kohdalla eroja. Ammattikorkeakouluissa opiskelleissa oli hieman alle puolet sellaisia, jotka pitivät ammatin opettamista riittävänä, kun toisella asteella opiskelleiden joukossa heitä oli 59 %.

Muita ammatillisia taitoja (so. ammattitietous: näyttelyt, apurahat, verotus ym.) koki oppineensa riittävästi vain runsas kymmenesosa vastaajista. Tähän osa-alueeseen liittyviä puutteita oli erityisesti kuvataiteilijoiden mielestä (28 %). Tämä saattaa osittain johtua kysymyksen muotoilusta, jossa viitattiin näyttelyihin ja apurahoihin, jotka eivät juuri liity muiden alojen ammatilliseen toimintaan. Oman alan työmarkkinoille valmentavaa opetusta katsoi saaneensa riittävästi runsas kolmannes vastaajista. Erot aloittain olivat melko suuret, sillä kuvataiteilijoista vain vajaa neljäsosa oli sitä

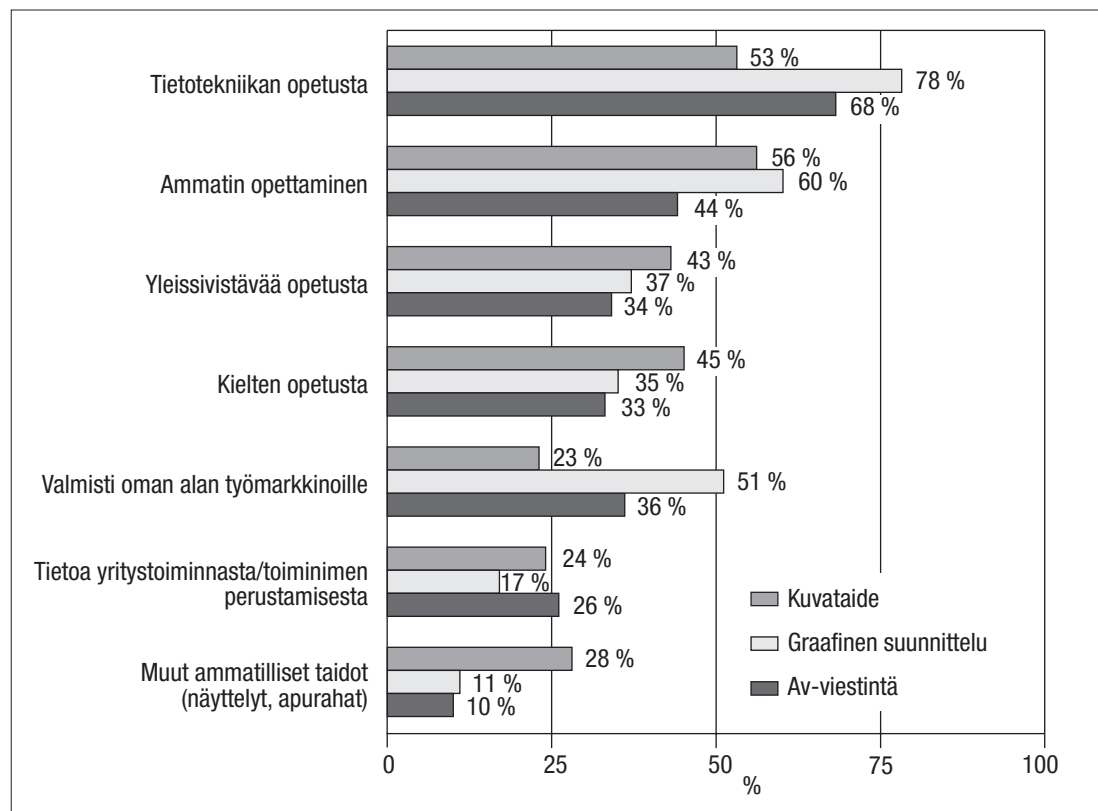
28 Koulutustoimikunnat ovat koulutushallinnon ja työnantaja/työntekijäkentän yhteistyöeliminä, jotka vastaavat koulutuksen suunnittelusta ja kehittämisestä.

mieltä, että tällaista opetusta oli ollut riittävästi. Graafisen suunnittelun vastaajista sen sijaan yli puolet piti työmarkkinavalmiuksien opettamista riittävänä. Tietotekniikan opetusta piti riittävänä yli 60 % vastaajista, erityisesti tällaisia vastaajia oli graafisen suunnittelun ja av-viestinnän alalla.

Taulukko 18. Sisältyikö koulutukseen...?

	Riittävästi %	Jonkin verran %	Ei sisällynyt %	Ei osaa sanoa %	Yhteensä %	Vastaajia
Tietotekniikan opetusta	66	28	5	1	100	543
Ammatin opettaminen	52	41	4	3	100	540
Yleissivistävää opetusta	38	52	9	1	100	541
Kielten opetusta	37	47	14	2	100	541
Valmisti oman alan työmarkkinoille	36	48	14	2	100	542
Tietoa yritystoiminnasta/toiminimen perustamisesta	23	49	27	1	100	542
Muut ammatilliset taidot (näyttelyt, apurahat)	16	53	29	2	100	539

Kuvio 1. Vastaajien mielestä opetukseen riittävästi sisältyneet osa-alueet opintoaloittain

Yritystoiminnan ja toiminimen perustamiseen liittyvät opintojaksot puutuivat runsaan neljänneksen mielestä ja noin viidennes oli sitä mieltä, että

niitä oli riittävästi. Graafisen suunnittelun alalla oli vähiten (17 %) sellaisia, joiden mielestä tätä opetusta olisi ollut riittävästi, eli erityisesti tälle alalle valmistuvat näyttävät toivovan enemmän yrittäjäyiskoulutusta. Yritystoiminnan opetusta koskevien vastausten osalta myös koulutusasteiden välillä oli pieni ero, sillä vain 18 % ammattikorkeakoulussa opiskelleista katsoi, että yritystoimintaan liittyvää opetusta oli ollut riittävästi, kun toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa osuus oli 29 %.

Koulutuksen sisällön eri osa-alueisiin liittyviä vastauksia

Positiivisia

- X:ssä oli laaja ja monipuolinen opetus. Paljon mielenkiintoisia valinnaisia sekä hyviä, yleissivistäviä ”pakollisia” jaksoja. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
- Opin työskentelemään itsenäisesti kuvataidetta tuottaen annetuissa hyvissä olosuhteissa: tilat, välineet ja materiaalit olivat koulun puolesta. Nyt minulla ei ole ollut varaa niitä hankkia. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Nykyistä toimenkuvaani ei opeteta missään koulussa, mutta koulutuksesta kuitenkin oli hyötyä. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Ainahan voisi parantaa, mutta aika hyvin kaikkea infoa saatiin. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Voin suositella opinahjoa muillekin. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)

Neutraaleja tai ”sekä-että” vastauksia

- Vasta töissä olo opettaa ammatin, koulutus valmentaa. (Nainen, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
- Nuorille opiskelijoille pitäisi jo opintojen alkuvaiheessa tähdentää selkeästi, mihin ovat ryhtymässä. Tekninen osaaminen on erittäin tärkeää töitä haattaessa, siihen pitää panostaa. Toiminimen perustamista kannattaa selittää. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Koulutuksen aikana oli runsaasti omaa työskentelyä – hyvä. Koulutuksen aikana ei muodostunut perustaa (tietoja/taitoja) kyseisen ammatin harjoittamiseen ts. ohjausta siihen miten/mitä valmistuttuaan voisi esim. taloudellisesti pärjätä taiteilijana. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Paitsi opettajista oppiminen on paljon kiinni myös oppilaasta itsestään. Jos oppilaan motivaatio ei ole korkea/sitä ei saada pidettyä korkealla, asioita jää melko vähän päähän. (Mies, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Olen hyötynyt työssä koulutuksestani, mutta en saanut kaikkea tarvittavaa. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)

Negatiivisia

- Tärkein jäi puuttumaan ja eka vuosi [työelämässä] menikin asioita opetellessa (näyttelyt, apurahat, verotus, työmarkkinat jne.) kantapäähän kautta. Koulusakin näistä olisi jo voitu puhua!!! (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- AMK yritti liikaa tasapäästää hyvin erilaisten alojen opetusta. Ns. perusopetus (kielet, ym.) olisi voinut sivuta enemmän omaa alaa. Esim. liiketaloudella ja kuvallisella viestinnällä ei juuri yhteistä. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Missään vaiheessa ei tullut täysin selväksi, mihin ammatteihin tutkinnolla voisi itse asiassa hakea. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Amk-opinnoissa oli paljon täysin turhanpäiväisiä kaikille eri aloille yhteisiä kursseja, joiden tarkoitus oli ilmeisesti näyttää edustavalta paperilla. Esim. 9 vuotta englantia opiskeltuani olisin riemusta kiljuen vaihtanut englannin. aakkosten opettelukurssin vaikka taiteenteoriaan, tms. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Opetus ja työelämän vaatimukset eivät vastaa toisiaan. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)

Sukupuolten välillä ei ollut koulutuksen sisältöä koskevissa vastauksissa suuria eroja. Miesten joukossa oli tosin hieman naisia enemmän niitä, joiden mielestä koulutus valmensi riittävästi oman alan työmarkkinoille

(miehet 41 %, naiset 33 %). Samoin miesvastaajissa oli enemmän niitä, joiden mielestä yleissivistävää opetusta oli riittävästi.

Osa (27 %) vastaajista esitti perusteluja valitsemilleen vaihtoehdoille. Osittain perusteluissa kommentoitiin yleisesti koulutuksen sisältöä vastaavalla tavalla kuin koulutusodotuksia koskeneessa kysymyksessä. Perusteluissa todettiin mm. että koulutus oli ollut hajanaista, realistinen tieto työelämästä puuttui, opettajat eivät ohjanneet riittävästi tai oli liikaa pakollisia kursseja. Kiitosta annettiin mm. monipuolisuudesta ja työskentelyolosuhteista.

Ammattikuva

Koulutusta vastaavan työn löytyminen saattaa olla vaikeaa, mikäli täsmällistä kuvaa oman alan työstä tai oman koulutuksen ja työmarkkinoiden välisestä suhteesta ei ole²⁹. Toisaalta taidealat ovat jo luonteeltaan sellaisia, ettei voida yksiselitteisesti määritellä millainen työnkuva tai mikä ammatti valmistuvilla tulee olemaan. Päinvastoin, nykyisin painotetaan ”laaja-alaisuutta” ja ”moniosaamista”. Vastaajien käsitysten hahmottamiseksi lomakkeessa tiedusteltiin mille alalle tai millaisiin tehtäviin koulutus heitä valmensi. Kysymyksen avulla pyrittiin selvittämään mm. sitä, kuinka selkeitä tutkintonimikkeet ovat. Erityisesti tämä saattaa olla ongelma sellaisten melko uusien nimikkeiden, kuten medianomi ja media-assistentti kohdalla. 8 % vastaajista valitsi tässä kysymyksessä vaihtoehdon ”en osaa sanoa”, kuvataiteilijoiden joukossa osuus oli 14 %. Kuvataiteen osalta kyse ei varmaankaan ole epäselvästä nimikkeestä, vaan pikemminkin siitä, että työmahdollisuudet ovat epäselvät. Useimmille vastaajille oli kuitenkin melko selvää, mihin ammattiin tai millaisiin työtehtäviin he ovat koulutautuneet.

Vastaajien näkemykset ammattikuvastaan

Kuvataide

- Graafiseen suunnitteluun ja kuvataiteilijan työhön.
- Toimimaan itseensä uskovana yhteistyökykyisenä taiteilijana ja tuottajana.
- Itsenäiseksi kuvataiteilijaksi.
- Freelancetaiteilijaksi, projektisidonnaisiin töihin, apurahariippuvaiseksi.
- Graafiseen suunnitteluun, valokuvaajaksi, taiteilijaksi.
- Vapaaksi taiteilijaksi ja mahdollisuudet jatko-opintoihin ja osaamisensa soveltamiseen.
- Vapaaksi taiteilijaksi, mediatyöläiseksi, sisällöntuottajaksi.
- Itsenäiseksi taiteilijaksi tai yrittäjäksi, opettamaan, paljon mahdollisuuksia.
- Taideteosten valmistaminen.

Graafinen suunnittelu

- Graafisen suunnittelun alalle.
- Mainograafikko, lehden taittaja (vähän), kuvittaja.
- Erityisesti mainostoimistoihin suuntautuvaa koulutusta, myös kuvittajaksi.

29 Ks. esim. Suutari 2003: 23.

- Liian vahvasti mainosalalle (kuvitus-, lehti- ja kirja-puolet, yms., jäivät aivan paitsioon).
- Etupäässä opettajat olivat tyrkyttämässä mainostoi-mistoihin, joihin suurin osa päätyikin.
- Graafiseksi suunnittelijaksi (freelancer, oma yritys tai toisen yrityksen palvelukseen), kuvittajaksi, tait-tajaksi, multimedia-alalle, pakkaussuunnitteluun, yleensäkin visuaalisen suunnittelun alalle.
- Ns. AD-töihin. Opiskelimme laajojakin kokonai-suuksia, kuten mainoskampanjan suunnittelua, mut-ta mielestäni perusosaaminen olisi ollut tärkeintä.
- Kaikki graafisen suunnittelun alan tehtävät (kirjo on loputon).
- Kotisivujen tekemiseen, lehden taittamiseen, grafiikan luomiseen.

Av-viestintä

- Äänittäjä, äänentoistotyöt.
- Media-assistentiksi eli pohja eri aloille.
- Ei selkeästi mihinkään. En koe, että minulla on am-matti. Opetettiin vähän kaikkea. Multimedian ope-tus on kyllä tosiaan vielä kehitysvaiheessa.
- AV-tuotantoihin duunariksi: kuvausjärjestelyihin, kuvaajaksi, leikkaajaksi, äänittäjäksi, valaisijaksi, jne.
- Ei suoranaisesti mihinkään tiettyyn vaan antoi pe-rusvalmiudet toimia sähköisen median parissa visu-aalisella puolella.
- Kaikkeen radio- ja TV-tuotantoon teoriassa. Käy-tännössä ei mihinkään.
- Kiinnostuksen ja osaamisen mukaan mihin tahansa viestintäalan tehtävään. Mutta nöyryn mielin. Suurin osa opettajista ei usko oppilaisiin. Kannustus puut-tuu, pitää itse uskoa itseensä ja koulutukseen.
- Pääaineeni oli kuvaus (myös valaisu kuuluu ku-vausopetukseen. Toimin nyt pääasiassa valaisijana, kuvaamaan en ole paljonkaan päässyt.)
- Yleisosajaksi paikallisiin viestintäalan yrityksiin (mainostuotantot, paikallislehdet, jne.), joissa tarvi-taan moniosaamista.
- Radio- ja tv-työhön.
- Koulun oma radioasema valmensi oikeaan radio-asematyöhön.
- Media-ala on laaja, paljon mahdollisuuksia, mutta sillä vähällä, mitä opimme, ei pääse pitkälle.
- Internet-sisällöntuotantoon, kuvaus- ja äänitystehtä-viin, käsikirjoittamiseen, yms.
- Aika kapeaan tehtäväkuvaan, tv- ja elokuva-alalle, jossa työpaikat ovat tiukassa.

Työelämäyhteydet

Koulutuksen yhteyksiä työelämään selvitettiin valmiit vaihtoehdot sisältävän kysymyksen avulla. Tämän kysymyksen tarkoituksena oli lähinnä selvittää oppilaitoksen ja eri työnantajatahojen yhteyksien riittävyyttä sekä molempien koulutusasteiden tavoitteeksi asetetun ”työelämätietouden” toteutumista. Vastaajien näkemysten mukaan eniten puutteita oli kansainvälisissä yhteyksissä (52 %) ja vähiten vierailevien ammattilaisten osalta. Yritysten kanssa toteutettavia projekteja oli ollut vastaajien näkemysten mukaan jonkin verran (52 %), vaikkakin lähes kolmannes oli sitä mieltä, ettei tällaisia ollut koulutukseen sisältynyt. 29 vastaajaa oli valinnut vaihtoehdon ”muuta”, jossa mainittiin usein mm. opettajat. Eräs vastaaja kirjoitti: *”Tärkeä suhde koulumme opettajiin ja heidän taiteen tekemiseensä”*. Tässä kohdassa oli mainittu myös muutamia puutteita, esimerkiksi koulussa tehdyt projektit ja työelämän realiteetit eivät kohdanneet tai ei saanut apua ulkomaiseen työharjoitteluun.

Kuviossa 2 on esitetty aloittain ne vastaajat, jotka olivat valinneet vaihtoehdon ”sisältyi” kuvaamaan tiettyjä koulutuksen osa-alueita. Alojen välillä oli joitakin painotuseroja, esimerkiksi kuvataiteilijoista viidennes oli sitä mieltä että kansainvälisiä yhteyksiä oli sisältynyt koulutukseen, kun

av-viestinnän osalta näitä vastaajia oli vain 6 %. Myös vierailevia ammattilaisia oli kuvataiteen koulutuksessa ollut enemmän kuin esimerkiksi graafisen suunnittelun opetuksessa.

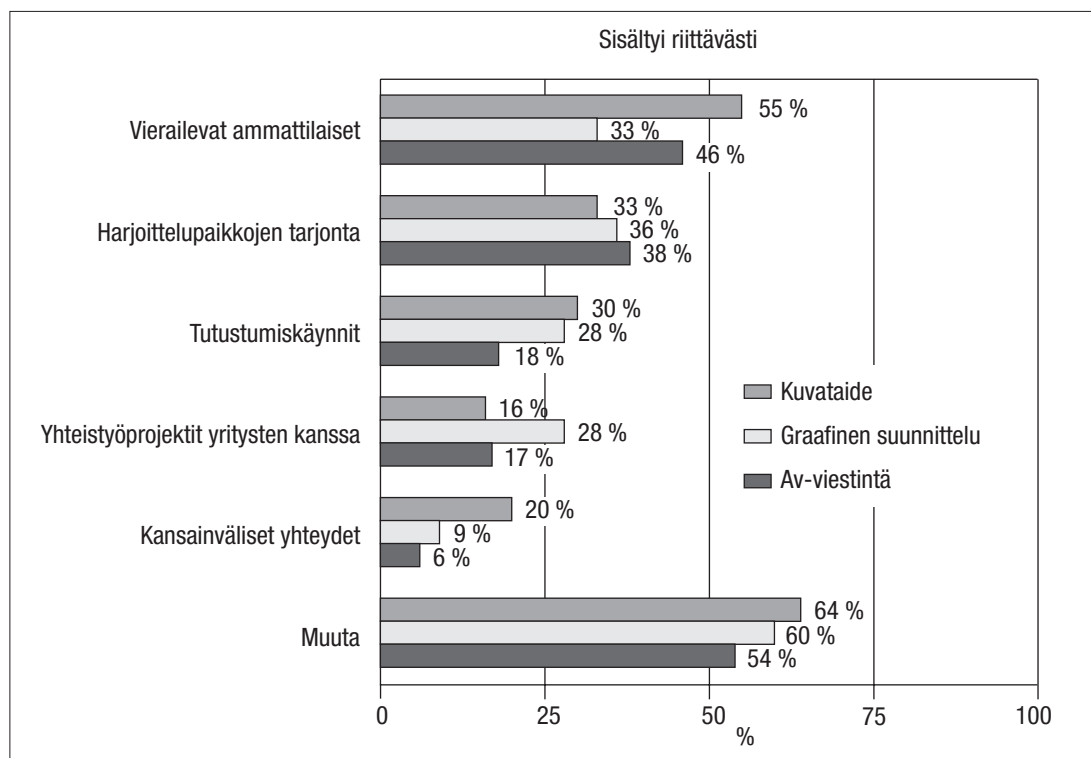
Koulutusasteiden välillä on tämän kysymyksen osalta melko suuria eroja. (Kuvio 3.) Kaikilta muilta osin ”sisältyi” -osuudet ovat suuremmat ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa, paitsi harjoittelupaikkojen tarjonnan osalta.

Naisten ja miesten välillä ei koulutuksen työelämäyhteyksiä koskevissa vastauksissa ollut juurikaan eroja. Miesten joukossa oli kuitenkin hiukan enemmän niitä, jotka katsoivat, että koulutukseen sisältyi riittävästi harjoittelupaikkojen tarjontaa (miehet 40 %, naiset 33 %). Vastaajat puuttivat melko usein siihen, että harjoittelupaikat piti etsiä itse.

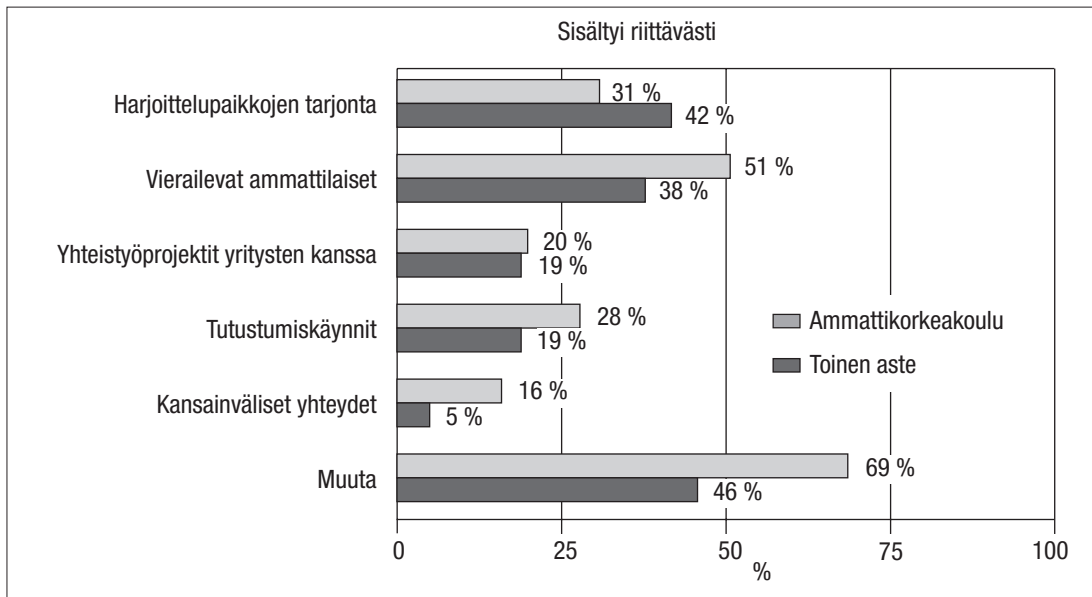
Taulukko 19. Vastaajien näkemyksiä koulutuksen työelämäyhteyksistä

	Ei sisältynyt %	Jonkin verran %	Sisältyi %	Yhteensä %	Vastaajia
Kansainväliset yhteydet	52	37	11	100	539
Yhteistyöprojektit yritysten kanssa	29	52	19	100	540
Harjoittelupaikkojen tarjonta	23	41	36	100	538
Tutustumiskäynnit	17	59	24	100	540
Vierailevat ammattilaiset	8	47	45	100	541

Kuvio 2. Näkemykset koulutuksen työelämäyhteyksistä opintoaloittain (%)

Kuvio 3. Näkemykset koulutuksen työelämäyhteyksistä koulutusmuodoittain (%)

Näkemyksiä työelämäyhteistyöstä

- Kaikkea tätä [työelämäyhteistyötä] toivoimme kaikki koko ajan lisää, mutta koulun resurssit liian pienet (= rahaa). (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Yhteistyöprojekteja saattoi sisältyä, mutta opiskeluaikana kannattaa opiskella. Toimeksiantoja ja muiden pillin mukaan loikkimista ehtii myöhemmin tehdä enemmän kuin tarpeen. (Nainen, av- viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Rehelliset ammattilaisvierailut ilman glamouria olisivat tärkeitä. Tietysti myös yhteistyöprojektit. (Mies, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Harjoittelupaikat oli itse hankittava. Yhteisöviestinnän linja niin uusi X:ssä, että kaikki aktiviteetti suuntautui graafiselle puolelle. Työelämän kontaktit koulun kautta TODELLA vähäisiä. (Nainen, av- viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Koulu ei tarjonnut yhteistyökumppaneita, harjoittelupaikkoja, tms. Toisaalta itse etsimällä löysin miehluisan harjoittelupaikan, josta sain sittemmin jonkin verran työkeikkojakin. (Mies, av- viestintä, toinen aste.)
- Harjoittelupaikat oli itse etsittävä, saatiin vain nippu osoitteita & puhelinnumeroita, jotka vanhentuneita. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Harjoittelupaikka oli itse etsittävä. Vierailijoita oli perin vähän. Kaikki projektit täytyi suunnitella ja järjestää itse, koululta nihkeästi tukea. Opettajat eivät olleet vuosiin olleet mukana alan työelämässä, eivätkä tiedä siitä mitään. (Nainen, av- viestintä, toinen aste.)
- Teimme paljon yhteistyötä yritysten kanssa, mikä on mielestäni erittäin tärkeää tällä alalla. (Nainen, graafinen suunnittelu, toinen aste.)

Koulutuksen ansiot ja puutteet

Vastaajien näkemyksiä koulutuksen sisällöstä täydennettiin kahdella avokysymyksellä, joissa tiedusteltiin mikä koulutuksessa oli ollut hyvää ja toisaalta mitä siitä oli puuttanut suhteessa työelämään. Avovastaukset luokiteltiin taulukoissa 20 ja 21 näkyviin ryhmiin. Vastauksista käy ilmi, että

eniten arvostetaan työelämäyhteyksiä sekä koulutuksen kokonaisuutta (esim. monipuolisuutta). Myös oppilaitoksen tarjoamat välineet ja tietotekniikkaan liittyvät kurssit mainittiin usein koulutuksen ansioina.

Koulutuksen positiivisia puolia työelämän kannalta arvioitaessa kuvataiteen vastaajat poikkeavat hieman muista. Heidän vastauksissaan painottuu koulutuksen kokonaisuus sekä ryhmään ”muu” luokitellut vastaukset. Tässä mainittiin mm. opettajat, itsenäiseen työskentelyyn kannustaminen jne. Sen sijaan av-viestinnän ja graafisen suunnittelun vastaajat mainitsivat useammin koulutuksen hyvinä puolina työelämäyhteydet ja kontaktit (31 % molempien ryhmien vastaajista).

Koulutusasteiden välillä ei ollut suuria eroja. Toisella asteella opiskelien joukossa oli hieman ammattikorkeakoululaisia enemmän niitä, jotka painottivat työelämäyhteyksiä (31 %, ammattikorkeakoulu 24 %). Joka tapauksessa tämä oli ammattikorkeakouluvastaajienkin useimmin mainitsema asia. Vastausten kohdalla on syytä ottaa huomioon, että kaikkiaan 80 vastaajaa (15 %) jätti vastaamatta koulutuksen hyviä puolia käsitelleeseen kysymykseen. Vastaamatta jättäneitä oli kaikilla aloilla tasaisesti.

Taulukko 20. Vastaajien näkemyksiä koulutuksen ansioista

Koulutuksessa oli hyvää...	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Työelämäyhteydet & muut kontaktit	32	30	18	27
Kaikki, kokonaisuus	17	24	31	23
Välineet, tekniikka	16	28	14	19
Käytännönläheisyys (ml. tietyt oppiaineet)	22	15	12	17
Oppilaitos & tutkinto	10	7	6	8
Muu	14	18	24	18
Ei osaa sanoa	3	2	6	3
Ei mikään	3	1	1	2
Vastaajia	200	125	140	465

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaukset sisältävät useita yllämainittuja vaihtoehtoja.

Koulutuksen hyviä puolia:

Kaikki, kokonaisuus

- Monipuolisuudesta saa perspektiiviä kaikkeen tekemiseen. (Mies, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Yleissivistystä ei koskaan voi saada liikaa – toimin opettajan työssäni kaikenlaisten ihmisten kanssa, joten mitä sivistyneempi olen, sen paremmin pystyn toimimaan heidän kanssaan, löytämään yhteisen kielen. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Ammatillisten perusasioiden ja ohjelmistojen oppiminen. (Mies, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
- Tiedän mitä on kova työskentely, olen realististi työtilanteen suhteen. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Monipuolisuus, sivistävyys, tasovaatimukset. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)

- Laaja-alainen opetus veistosta multimediaan. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)

Työelämäyhteydet & muut kontaktit

- Kouluaikana saadut kontaktit. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Suhteiden solmiminen. (Mies, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Työharjoittelut: loivat kontakteja, edesauttoivat omaa aktiivisuutta etsiä työpaikkoja, konkreettinen työkokemus. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Tutustuminen tulevaisuuden kollegoihin, verkostoituminen. (Mies, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Nykyiset suhteet alan muihin opiskelijoihin → työllistymisessä ehkä hyötyä, vertaistukea varmasti. (Nainen, graafinen suunnittelu, toinen aste.)

Välineet, tekniikka

- Ainakin tietokoneiden kanssa työskentely tuli tuuksi. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Muutamat ohjelmia ja niiden käyttöä koskevat kurssit oli erittäin hyviä ja harvinaisia millä tahansa mitapuulla mitattuna. 3 D kurssit kullannarvoisia! (Mies, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Hyvät laitteet mahdollistivat omat projektit. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Tilat ja välineet riittäviä, opetuksessa puutteita. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Graafisen alan ohjelmistojen opetus. (Mies, graafinen suunnittelu, toinen aste.)

Käytännönläheisyys (ml. tietyt oppiaineet)

- Käytännön tietotaito projektien suunnittelusta, toteutuksesta, rahoittamisesta jne. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Hyvä pohjaopetus ja harjoitukset soveltuivat työelämään. Realistinen suhtautuminen. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Riittävä perusteiden ja ammatillisten taitojen opiskelu. (Mies, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
- Aika selkeä kuva tuli kuvausten toimimisesta. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Opin valaisun/ääni/taiteen/kuvauksen/käsikirjoittamisen perusteita. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)

Tiedusteltaessa koulutuksen puutteita suhteessa työelämään ylivoimaisesti eniten tuli vastauksia, joissa mainittiin käytännön työn tekemiseen liittyviä asioita. Osa näistä liittyi ammattitaitoon ja tekniseen osaamiseen. Pääasiassa ne kuitenkin koskivat ”ulkotaiteellisia” asioita, esimerkiksi sitä, miten apurahaa haetaan, kuinka yritys perustetaan, millaisia töitä voi hakea jne.

Taulukko 21. Vastaajien näkemykset koulutuksen puutteista

Koulutuksesta puuttui...	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Työmarkkinatietous & muut käytännön työhön liittyvät	52	63	53	55
Jokin yksittäinen osa-alue/oppiaine	17	18	13	16
Yleisiä huomioita	15	10	14	13
Opetuksen sisältöön & tasoon liittyvät	13	5	5	8
Ei mitään /en osaa sanoa	5	5	12	7
Teoria (ml. pedagogiikka)	7	6	8	7
Vastaajia	168	107	123	398

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaukset sisältävät useita yllämainittuja vaihtoehtoja.

Eri aloja edustavien vastaajien näkemykset koulutuksen puutteista olivat melko yhteneväiset. Kaikilla painottui työelämä. Useimmin työmarkkinatietouden puuttuminen mainittiin graafisen suunnittelun vastaajien keskuudessa. Koulutuksen puutteita koskevaan kysymykseen jätti kuitenkin vastaamatta melko suuri osuus koko vastaajajoukosta (27 %), mikä saattaa viitata siihen, että he eivät joko löytäneet koulutuksesta mitään puutteita tai eivät osanneet niitä yksilöidä. (Taulukko 21.)

Koulutusasteiden välillä oli vastauksissa jonkin verran eroja. Ammattikorkeakoulussa opiskelleiden joukossa oli mm. enemmän sellaisia, joiden mielestä työmarkkinatietoutta ym. vastaavaa oli puuttunut (ammattikorkeakoulu 60 %, toinen aste 48 %). Myös teoreettisen opetuksen puutteisiin viittasi hieman suurempi osuus ammattikorkeakoululaisista (9 %, toinen aste 3 %). Kaiken kaikkiaan teoriaa kaivattiin vähän. Opetuksen tason puutteisiin liittyviä mainintoja taas oli hieman enemmän toisen asteen vastaajien keskuudessa (11 %, ammattikorkeakoulu 6 %). Samoin toisella asteella mainittiin useammin opetuksen yksittäisten osa-alueiden tai oppiaineiden puutteita (20 %, ammattikorkeakoulu 14 %). Toisen asteen vastajissa oli 11 % sellaisia, joiden mielestä opetuksessa ei ollut mitään puutteita, kun taas ammattikorkeakoulussa opiskelleiden joukossa tällaisia vastaajia oli vain 4 %.

Miesten joukossa oli hieman enemmän opetuksen tasoa kritisoivia (11 %) kuin naisten (6 %). Naisten joukossa taas oli miehiä enemmän sellaisia, jotka olisivat toivoneet teoreettisia ja pedagogisia opintoja (naiset 10 %, miehet 2 %).

Mitä koulutuksesta puuttui suhteessa työelämään?

- Koulutus oli jossain mielessä liian sirpaleista, tuntui että osasi kaikesta vähän, muttei mitään kunnolla → epävarmuus. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Käytännönläheinen opetus asiansa osaavilta opettajilta. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Totuudet työnteosta tällä alalla. Juuri nuo toimimien tms. perustamiset, työnhaku, tiiviimmät yhteydet alan työkenttään ja työtilanteeseen. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Enemmän olisi pitänyt olla infoa siitä, millaista työelämä on. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Kunnan opettajista oli huutava pula. (Mies, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
- Kohdallani koulutus ei sisältänyt tarpeeksi käytännön tietoa freelancerina toimimisesta (yrityksen perustaminen, verotus, yms. paperityöt). (Mies, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Liian vähän teoreettisia opintoja. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Alan hallinnan opetus: apurahojen haku jne. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Mm. ei riittävästi tietoa apurahoista, verotuksesta, työtilanteesta ym. tai sitten olisi pitänyt olla itse enemmän kiinnostunut. (Mies, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Olisin kaivannut enemmän tietoa siitä, mitä muuta voisoin taidemaalarina tehdä paitsi opettaa. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)

Kaiken kaikkiaan näyttää siltä, että sekä koulutuksen ansio että puute on sama asia eli työelämäyhteydet. Se katsotaan koulutuksen parhaaksi anniksi silloin, kun sitä on tarjolla ja puutteeksi silloin kun sitä ei ole riittävästi. Puutteena kyseinen asia mainittiin useammin kuin ansiona.

Koulutuksen kehittäminen

Vastaajia pyydettiin esittämään näkemyksiään yleisesti alansa koulutuksen kehittämisestä. Suurin osa (54 %) avokysymykseen vastanneista kommentoi opetuksen tasoa ja sisältöä. Pääosa vastauksista oli kriittisiä, mutta joukossa oli myös muutama positiivinen kommentti: ”Minulle X:n koulutuksessa oli joitain puutteita, mutta se oli tähänastisen elämäni ja tulevaisuuden kannalta tärkeintä aikaa; koulutuksessa ei ollut läsnä epätoivoinen kilpailu, joten ystävyudet ja oma persoona sai kasvutilaa, ja siten myös työn lopputulos (= taide)”. Opetuksen sisältöä kommentoivista vastaajista noin 40 % kiinnitti huomiota erityisesti opettajien ammattitaitoon. Kuvataiteessa ja av-viestinnässä osuus on hieman suurempi kuin graafisen suunnittelun alalla. Toisaalta toivottiin enemmän pedagogisia taitoja omaavia opettajia, mutta ennen kaikkea huoli kohdistui siihen, että opettajilla ei ole riittävästi tietoa työelämästä. Opetuksen tasoon tai sisältöön liittyvät näkemykset sisälsivät myös toiveita laaja-alaisemmasta koulutuksesta sekä vaikutusmahdollisuuksista omien opintojen sisältöön.

Taulukko 22. Vastaajien näkemyksiä koulutuksen kehittämisestä (mainintoja %)

Vastauksissa käsitellyt aihepiirit	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Opetuksen taso ja sisältö (ml. opettajien ammattitaito)	52	54	57	54
Koulutuksen määrä	47	23	25	34
Työelämävalmiudet & käytännöllinen opetus	26	42	34	33
Muut/yleiset huomiot	9	13	18	13
Vastaajia	174	95	122	391

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaukset sisältävät useita yllämainittuja aihepiirejä.

Koulutusasteiden välillä ei ollut koulutuksen kehittämisen osalta kovin suuria eroja. Kuitenkin esimerkiksi opettajien ammattitaitoon kiinnitettiin yleisesti enemmän huomiota toisen asteen tutkinnon suorittaneiden joukossa kuin ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden joukossa. Poikkeuksena ovat kuvataiteen vastaajat, jotka kohdistivat erityisesti ammattikorkeakouluopetukseen (opettajien ammattitaitoon) hieman enemmän kritiikkiä kuin muiden alojen vastaajat (43 %, kaikki ammattikorkeakoulualat 38 %).

Koulutuksen määrää kommentoineet olivat lähes yksimielisesti sitä mieltä, että heidän alansa koulutusta on liikaa.

Koulutuksen tarjoamia työelämävalmiuksia ja -kontakteja kommentoitiin erityisesti graafisen suunnittelun alalla opiskelleiden joukossa (yli

40 %). Miesten ja naisten vastauksissa ei ollut juuri muuta eroa kuin se, että naiset korostivat miehiä enemmän työelämävalmiuksien opettamista.

Näkemyksiä koulutuksen kehittämistä

Opetuksen tasoon ja sisältöön liittyviä vastauksia

- Hyvät peruskurssit kaikille. Monet esim. alemmissa oppilaitoksissa opiskelleet graafiset suunnittelijat eivät tunne alan perusteita lainkaan! Tämä oli minulle koulutuksessa jees, koska en olisi halunnut käydä niitä uudelleen. Opettajat tulisi valita ammattitaidon, ei kaveruussuhteiden perusteella. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Enemmän pitäisi kehittää opiskelijoiden kokonaisnäkemystä taiteesta ja taidealalla toimimisesta (on hyvä että on henkilökohtaista ohjausta). Meillä oli koko ajan parin viikon kursseja jostain teknikasta, ei ehtinyt syventymään. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Hyvät ja asiastaan ja oppilaistaan innostuneet opettajat ovat parasta! (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Opettajien taso on hyvin kirjava. Liian usein opettajilla ei ole muuta pätevyyttä, kuin että ovat itse kuvataiteilijoita. Taiteilijuus ei tee kenestäkään opettajaa. Opettajille lisää ihmissuhdetaitoja! (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Opettajien pätevyys on rempallaan. Opettajien tulisi toimia osa lukuvuodesta työelämässä tietääkseen, miten asiat toimivat. Tai työelämässä olevia ammatillaisia pitäisi palkata opettamaan enemmän käytännön työtä. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Media-assistentin ammattinimike on nimenä sellainen, että se ei vakuuta työnantajia, ellei ole vahvaa näyttöä. Media-assistentti on enemmän pohjakoulutusta medianomiksi. Kuitenkin molemmissa on samat tai suuri osa samoja oppiaineita. Kuuluttaisinkin nyt erikoistumisen perään ja omatoimijamman mediatoimittajan ammattinimikkeen vaihtamisen perään media-assistentin tilalle. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)

Käytännön taitojen ja työelämän opetukseen liittyviä vastauksia

- --- alan osaajat voisivat vieraila enemmän kouluissa kertomassa työstänsä, alan näkymistä, jne. (Nainen, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
- Työnantajien mielipiteitä kuultava opetussuunnitelmaa suunniteltaessa: mitä taitoja oikeassa elämässä tarvitaan. Työharjoittelu lyhyemmäksi: oppilaitoksissa pitäisi tajuta, että kunnon työhönohjauksella oppii lyhyemmässäkin ajassa talon tavoille. Työnantajat käyttävät 5kk:n käytännössä palkatonta työharjoittelua hyödykseen ilmaisen työvoiman hankkimiseen. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Oppilaitokset voisivat olla enemmän yhteistyössä alan yritysten kanssa ja sitä kautta luoda verkostoja, jotta ammattiin valmistuvilla olisi paremmat mahdollisuudet saada töitä. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Kuvataiteilijoiden parempaa kouluttamista jatkuvaan näyttely- ja apurahahakuun, kuvataidekilpailuun (kuvataidekentässä). (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- ”Oikeita” työtehtäviä kouluun. Koulu sidottava yhteen oikean työelämän kanssa. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Enemmän harjoittelua ja vierailuja alaan liittyviin paikkoihin. Ehkä lisää tunteja? Meillä jäi muutama kurssi aika huteraksi. Itselläni oli silloin todella hankalaa löytää harjoittelupaikkaa, koulu enemmän mukaan siihen. (Nainen, graafinen suunnittelu, toinen aste.)

Koulutuksen määrään liittyviä vastauksia

- Aloituspaikkoja ja kouluja ainakin puolet liikaa jos tarkoituksena työllistää ihmisiä alalle. Jos supistuksia ja kehitystä ei tapahdu, saattavat ongelmat (mm. harmaa talous alalla) olla tulevaisuudessa mittavia. (Mies, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Koulutuspaikkoja on liikaa verrattuna työpaikkoihin! (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
- Mahdollisuus kuvataiteen toisen asteen koulutukseen pitää turvata jatkossakin. (Mies, kuvataide, toinen aste.)
- Tällä hetkellä mielestäni kuvataiteilijoita valmistuu liikaa. Kuilu opistotason ja korkeakoulutaiteilijoiden välillä ilmeinen. Opistotason kuvataiteilijana minun on taisteltava paikastani taiteen kentässä (tehtävä itseni uskottavaksi). (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Vähentäkää oppilaitoksia ja lopettakaa medianomitutkinto! Järkeä ja selkeyttä siihen, mihin ihmisiä halutaan/tarvitaan työelämässä. Keskittäkää opetus muutamaan kouluun. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Joka jumalanhylkäämä mediakoulu kiinni välittömästi! (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Oppilaitoksia on vähennettävä vastaamaan alan todellista työtilannetta. Koulutusohjelmia tarkennettava vastaamaan enemmän tiettyjä ammattinimik-

keitä ja työnantajien toiveita. (On aivan järkyttävää, että AMK-tasolla koulutetaan viestinnän alan yleisosaajia, jotka eivät todellisuudessa osaa mitään spesifiä!) Opettajien ammattitaitoa kohennettava. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)

Yleisiä huomioita

- Persoonallisen oppimisen ja taiteen teorian ja historian yhdistelmä ja molemminpuolisuus oli mielestäni hyvä, minua kuunneltiin. (Mies, kuvataide, toinen aste.)
 - Voisi korostaa luovaa ilmaisua, ettei päädyttäisi tavanomaisiin ratkaisuihin. Koulutus voisi enemmän rohkaista rikkomaan rajoja. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
 - Alan oppilaitosten välinen yhteistyö joustavamaksi – välineet vapaammin käyttöön. Esim. opiskelun jälkeen harvalla on mahdollisuus ostaa studio-/leikkaus- jne. välineitä. (Mies, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
 - Jo opiskeluaikanani oli uudistuksia yhä uudelleen. Oikeaan suuntaan ollaan menossa. (Nainen, av- viestintä, toinen aste.)
 - Koulutusta vähennettävä, sisään otettavien opiskelijoiden taso pidettävä korkeana tiukoilla pääsykokeilla. (Nainen, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
 - Tärkeintä on, ettei koulutus jää paikoilleen, vaan että se kehittyy ja uudistuu koko ajan. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
 - Kehittämistä on vaikka kuinka paljon. Rahaa pitäisi saada kaikkialla opetukseen – sekä maakunnissa että Taideteollisessa korkeakoulussa. (Mies, av- viestintä, ammattikorkeakoulu.)
 - Työlle pitäisi saada normaali maine, ainakin taideteollisen työn tekijöille. Alalle ei valmistuisi taiteilijoita, vaan normaaleita työläisiä, jotka muotoilevat ja tekevät kaikkea näkyvää ja kuuluvaa ja käytettävää, joka ympäröi meitä. (Mies, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
-

Vastaajat työmarkkinoilla

Työskentely opiskeluaikana

Onnistuneen työelämään siirtymisen kriteeriksi on aiemmissa tutkimuksissa esitetty mm. mahdollisimman pikaista tutkinnon jälkeistä työllistymistä sekä työllisyyden pysyvyyttä. Epävakauden mittareita ovat vastaavasti jatkuva työttömyys, tilapäiset ja määräaikaiset työsuhteet sekä osaaikatyö – kaikki taiteilijoiden työmarkkinoille hyvin tyypillisiä ilmiöitä.³⁰

Tässä kyselyssä vastaajien työmarkkina-asemaa hahmotettiin sekä opintojen aikaisen työssäkäynnin, valmistumisen jälkeisen työhistorian että nykyisen työtilanteen mukaan. Lisäksi selvitettiin vastaajien työn sisältöön liittyviä arvostuksia.

Lähes kaikki vastaajat olivat työskennelleet opintojen aikana ja enemmistö heistä opintoihin liittyvässä harjoittelupaikassa. Loma-aikoina työssä käyneistä noin kolmannes oli tehnyt koulutusta vastaavaa työtä. Tilapäistyötä tehneiden joukossa koulutustaan vastaavassa työssä olleiden osuus oli runsas puolet, tosin kuvataiteen alalla hieman alhaisempi (45 %).

Opiskeluaikaisen työssäkäynnin osalta alojen välillä on joitakin kiinnostavia eroja. Erityisesti kuvataide poikkeaa muista. Kuvataiteen vastaajissa on vähiten sellaisia, jotka ovat siirtyneet työelämään opintojen aikana tai käyneet säännöllisesti opintojen ohella työssä, sekä vastaavasti hiukan muita enemmän niitä, jotka eivät ole olleet lainkaan töissä. Sen sijaan esimerkiksi graafisen suunnittelun tutkinnon suorittaneista yli kolmannes on siirtynyt työelämään jo opintojen aikana. (Taulukko 23.)

Av-viestinnän alalle koulutettujen harjoittelupaikat olivat useimmiten radio ja tv (37 %), elokuva-alan tuotantoyhtiöt (26 %) ja kustannus- ja kirjapainoala (16 %). Graafisen suunnittelun vastaajista yli puolet oli ollut harjoittelussa mainostoimistossa ja neljännes kustannus- ja kirjapainoalalla. Kuvataiteilijat olivat olleet harjoittelussa mm. taiteilijoiden ja valokuvataiteilijoiden assistentteina, media-alan yrityksissä, lehdissä jne. Yleisin (32 %) kuvataiteen alan harjoittelupaikka oli kuitenkin kulttuuritapahtuma tai kulttuurilaitos (esim. teatterit/lavastus, museot jne.)

30 Hämäläinen 2002: 85, Suutari 2003: 20, Rensu Jeff 2003: 32–38.

Taulukko 23. Vastaajien opiskeluaikainen työssäkäynti (mainintoja %)

Työskentelin opiskeluaikana...	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Harjoittelupaikassa	80	81	60	74
Loma-aikoina	63	68	56	62
Tein tilapäistöitä	50	51	52	51
Siirryin työelämään opintojen aikana	28	37	11	25
Kävin opintojen ohella säännöllisesti työssä	15	17	8	13
En ollut lainkaan työssä	*	*	9	4
Muu vaihtoehto**	3	*	8	4
Vastaajia	232	139	167	538

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja.

* Alle viisi henkilöä.

** Esim. luottamustehtävät, lastenhoito jne.

Työmarkkina-asema ja työpaikat kyselyhetkellä

Vastaajien työmarkkina-asemaa selvitettiin vaihtoehtokysymyksen avulla, jossa vastaaja saattoi valita useita vaihtoehtoja. Kaikki olivat vastanneet tähän kysymykseen.

Kaikkiaan 58 % vastaajista työskentelee työsuhteessa. On kuitenkin muistettava, että kysymyksessä ei eritelty työalaa, vaan vastaus koskee yhtä lailla koulutusta vastaavaa (taidealan) työtä kuin täysin muun alan työtäkin. Työttömien osuus kaikista vastaajista oli vajaa viidennes ja vapaiden taiteilijoiden 14 %. Pelkästään vapaana taiteilijana³¹ työskenteli kuitenkin vain alle kymmenen henkilöä. Opiskelijoita oli lähes viidennes vastaajista. Vain muutama henkilö ilmoitti työskentelevänsä apurahalla. Alojen välillä on melko paljon eroja ja erityisesti kuvataiteilijat poikkeavat muista. (Taulukko 24.) Runsas puolet (58 %) vastaajista oli kuvannut työmarkkinatilannettaan valitsemalla yhden vaihtoehdon, enimmillään tilannetta oli kuvattu valitsemalla tarjotuista vaihtoehdoista neljä (2 % vastaajista). Tämä kuvastaa hyvin sitä, ettei taide- ja kulttuurialoilla työskentelevien työtilanne ole yksiselitteinen, eikä se asetu välttämättä niihin normeihin, joihin työmarkkina-asemaa kuvattaessa on totuttu.

31 Ei muita työsuhteita rinnalla taide- tai muulla alalla, eivät myöskään ilmoittaneet olevansa työttömiä.

Taulukko 24. Vastaajien työmarkkinatilanne kaikki työalat mukaan lukien (mainintoja %)

	Av-viestintä %			Graafinen suunnittelu %			Kuvataide %			Kaikki %		
	2. aste	Amk	Kaikki	2. aste	Amk	Kaikki	2. aste	Amk	Kaikki	2. aste	Amk	Kaikki
Työsuhteessa	46	67	56	61	77	71	56	46	49	52	62	58
Freelancer	24	25	25	7	30	21	18	13	15	19	22	21
Työtön	24	14	19	11	*	6	15	32	26	19	17	18
Opiskelija	13	12	13	14	10	11	33	30	31	18	18	18
Vapaa taiteilija	6	5	5	–	*	*	44	34	37	13	15	14
Muu	8	9	8	11	*	8	*	13	11	9	10	9
Yrittäjä	8	10	9	13	10	11	*	*	*	8	7	8
Apurahalla	–	*	*	–	–	–	*	*	*	*	*	1
Vastaajia	123	115	238	57	83	140	55	112	167	235	310	545

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja.

* Alle viisi henkilöä.

Koulutusasteen mukaan työmarkkinatilanne vaihteli siten, että työsuhteessa olevia oli hieman enemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden joukossa (62 %, toinen aste 52 %). Toisen asteen vastaajissa taas oli aavistuksen verran enemmän työttömiä (19 %, ammattikorkeakoulu 17 %). Eniten työsuhteessa olevia toisen asteen tutkinnon suorittaneita oli graafisen suunnittelun vastaajissa (61 %), joiden joukossa oli myös vähiten freelancereita (7 %). Sekä työttömien että opiskelijoiden osuus oli suurin kuvataiteen alalla. Ammattikorkeakouluasteen graafisen suunnittelun tutkinnon suorittaneiden joukossa freelancereiden osuus on huomattavasti suurempi kuin saman alan toisen asteen tutkinnon suorittaneilla (31 % vs. 7 %). Ammattikorkeakouluasteella vastaavasti työttömyys on yleisesti hieman alhaisempaa, paitsi kuvataiteen osalta.

Miesten joukossa oli enemmän freelancereita (25 %) kuin naisten (18 %). Vaihtoehdolla ”muu” kuvasi työtilannettaan vain 5 % miehistä, kun naisten osuus tässä ryhmässä oli 12 % (äitiys ja lastenhoito). Miesten joukossa työttömyys oli hieman naisvastaajia yleisempää (21 % vs. 16 %).

Vastaajien työtilannetta tarkennettiin tiedustelemalla ammattinimikettä ja työpaikkaa. Ammattinimikkeen ilmoitti 79 % vastaajista. Loput 21 % ovat työelämän ulkopuolella (työtön, opiskelija, kotiäiti). Av-viestinnän koulutuksen saaneista runsas 40 % työskentelee koulutustaan vastaavassa ammatissa. Muulla alalla tai kokonaan työelämän ulkopuolella olevien osuudet ovat lähes samat (vajaa viidennes).

Asetelma 2. Esimerkkejä ammattiluokituksesta

Av-alan ammatti	Graafisen suunnittelun ammatti	Kuvataiteen ammatti
Mediatoimittaja	Graafinen suunnittelija	Kuvataiteilija
Äänisuunnittelija	Tuotanto-ad	Taidemaalari
Kuvankäsittelijä/valokuvaaja	Ad-assistentti	Kuvanveistäjä
Multimedia designer	Mainospäällikkö	Taidegraafikko
Kuvaaja	Taittaja	
Kuvaussihteeri	Web-graafikko	

Graafisen suunnittelun koulutuksen saaneiden ammatteja ovat mm. AD, graafinen suunnittelija ja kuvittaja. Graafisen suunnittelun tutkinnon suorittaneissa on ylivoimaisesti eniten sellaisia, jotka työskentelevät omalla alalla (73 %). Seuraavaksi suurin ryhmä ovat näidenkin vastaajien joukossa ne, jotka ovat työmarkkinoiden ulkopuolella (14 %). Heistä kolmannes on opiskelijoita. Kokonaan muulla alalla työskenteleviä on graafisten suunnittelijoiden joukossa alle kymmenen henkilöä.

Kuvataiteilijat toimivat useissa tapauksissa moniammattisina eli harjoittavat taiteilijan työn ohella jotakin muuta ammattia. 14 % kuvataiteilijoista työskentelee kokonaan muulla alalla. Kuvataiteilijoiden kohdalla huomiota kiinnittää se, että suurin ryhmä (29 %) on sellaisia, jotka eivät ole varsinaisesti työssä lainkaan. Kaikki heistä eivät kuitenkaan ole työttömiä. Työttömien osuus on noin puolet ja puolet työelämän ulkopuolella olevista jatkaa opintojaan. Viidennes tästä ryhmästä ilmoittaa olevansa muun ohessa (esim. kotiäitiyden) vapaa taiteilija, joten he harjoittavat taiteilijan ammattia jollakin tasolla. (Taulukko 25.).

Taulukko 25. Vastaajien ammattialat

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Oman opintoalan ammatti	45	73	17	44
Moniammattinen	7	*	17	9
Lähiala**	11	4	23	13
Muu ala	18	6	14	13
Ei työssä***	19	14	29	21
	100	100	100	100
Vastaajia	238	140	167	545

* Alle viisi henkilöä.

** Opetus, toimitustyö, graafinen suunnittelu esim. kuvataiteilijoilla.

*** Työtön, opiskelija, vanhempainlomalla jne.

Koulutusasteiden välillä on ammattialojen ja yleensä työmarkkinatilanteen osalta joitakin kiinnostavia eroja. Esimerkiksi työelämän ulkopuolella (opiskelu, työttömyys, kotiäitiys) on suurempi osuus ammattikorkeakou-

lututkinnon suorittaneista (34 %) kuin toisen asteen tutkinnon suorittaneista (22 %). Koulutustaan vastaavaa ammattia harjoittavien osuus on hieman pienempi ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden (17 %) kuin toisen asteen tutkinnon suorittaneiden joukossa (22 %). Opettajina toimivia on ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneissa enemmän (8 % vs. 3 %). Sen sijaan muulla alalla työskenteleviä on ammattikorkeakouluvastaajista pienempi osuus (9 %) kuin toisen asteen vastaajista (20 %). Eri-tyisesti toisen asteen av-viestinnän tutkinnon suorittaneissa muulla alalla toimivia oli paljon.

Miesten ja naisten välillä tuloksissa oli eroa lähinnä niiltä osin, että 21 % kuvataiteen miesvastaajista työskentelee graafisen suunnittelun ammatissa, kun osuus kuvataiteen naisvastaajien joukossa on vain 9 %. Opetustyössä olevien osuus on kuvataiteilijanaisten joukossa hieman suurempi (13 %) kuin miesten (6 %).

Vastaajille tarjottiin myös mahdollisuus kertoa laajemmin avovastauksessa omasta työmarkkinatilanteestaan. Kaikkiaan 65 % vastaajista kuvaili omaa tilannettaan perusteellisemmin. Kuvaukset voidaan ryhmitellä sävyiltään positiivisiksi (usko siihen, että ainakin tulevaisuudessa työmarkkinatilanne paranee tai se on jo hyvä), neutraaleiksi (kuvataan tilannetta, ei oteta kantaa) tai negatiivisiksi (oma tilanne nähdään huonona eikä valoa ole näkyvissä). Taulukosta 26 käy ilmi, missä sävyssä vastaajat kuvasivat tilannettaan. Vastausten jakautuminen oli hyvin tasaista. Sävyiltään kielteisten ja myönteisten vastausten osuus oli lähes sama. Hieman muita myönteisemmin tilanteeseensa suhtautuvat graafisen suunnittelun alalle koulutetut ja kielteisimmän kuvataiteilijat. Tosin kuvataiteilijoiden ja av-viestinnän alan vastaajien välinen ero ei ollut suuri. Osalla vastaajista optimistinen suhtautuminen liittyy meneillään oleviin jatko-opintoihin (esim. pedagogiset opinnot), joiden toivotaan tulevaisuudessa helpottavan työtilannetta.

Taulukko 26. Vastaajien yleisnäkemykset omasta työmarkkinatilanteestaan

Vastauksen sävy	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Myönteinen	33	43	30	34
Kielteinen	37	37	31	35
Neutraali	31	20	39	31
	100	100	100	100
Vastaajia	153	89	113	355

Näkemyksiä omasta työtilanteesta

1. Myönteisiä

Av-viestintä

- Tällä hetkellä hyvä → vakityössä. Liikaa koulutusta viestinnän alalla ja liian vähän tarjolla työpaikkoja ja silti mm. työkkäri antaa yhteistyössä TAIKin kanssa viestintäkurssitusta!! Älytöntä!
- Uskon saavani töitä nykyisen projektini päätyttyä, joten suhtaudun positiivisesti tulevaisuuteen
- Uskon olevani erittäin onnekaassa asemassa, että olen työllistynyt.
- Oma tilanne hyvä! Omasta aktiivisuudesta paljolti kiinni.
- Kontaktien ja kokemusten lisääntyttä tilanne on tällä hetkellä hyvä.
- Kiinnostus/harjaannus eniten animaatioon, mikä onkin nopeasti kasvava ala ja työpaikkoja rupeaa olemaan enempi.
- Tällä hetkellä kohtuullisen hyvä. Freelancerina aloittaminen voi olla todella hankalaa.
- Työkokemuksen hieman karttuessa työtilanne luultavasti helpottaa. Mahdollista myös oman yrityksen perustaminen.
- Hommaa piisaa ihan kiitettävästi, kuitenkin vain noin 2vkoa eteenpäin tiedossa.
- Tilanne on hyvä ja kehittyy paremmaksi jatkuvasti.
- Kun yleinen taloudellinen tilanne paranee, uskon olevani haluttu työntekijä.
- Työtilanne on toistaiseksi riittävän hyvä, mutta IT-kuplan puhkeaminen on selvästi vaikuttanut myös omiin työmääriini.

Graafinen suunnittelu

- Olen ollut työharjoitteluista lähtien samassa työpaikassa ja saanut koko ajan haasteellisempia tehtäviä. Olen erittäin tyytyväinen työtilanteeseeni. Työharjoittelulla on ollut todella tärkeä merkitys työllistymisessäni.
- Uskon asemani olevan hyvä (koulutusta, kokemusta & ammattitaitoa löytyy).
- Paranee vähitellen, kun kokemusta erilaisista töistä karttuu, uusia kontakteja → mahdolliset linkit uusiin työpaikkoihin.
- Tilanteeni tällä hetkellä hyvä ja turvattu, mutta alan uusia paikkoja vaikea löytää (mikäli kaipaen esim. luovempaa työympäristöä).
- Nyt ei ehkä olisi hyvä hetki löytää uutta työtä, mutta yleisesti olen kokenut alan työtilanteen muihin aloihin nähden hyväksi.
- Oma tilanne on vakaa työyhteisöstä ja yrityksestä johtuen.
- Urani on lähtenyt hyvin käyntiin ja uskon tulevaisuuteen. Tällä hetkellä työtilanne alalla on todella heikko, mutta uskon sen olevan ohimenevää.
- Uskon, että minulla riittää töitä jatkossakin, jos vain olen itse aktiivinen, pysyttelen ajan hermolla ja jatkokoulutan itseäni.
- Kehityn jatkuvasti ja uskon, että ammattitaitoani arvostetaan – alan töitä on valitettavan vähän tarjolla.
- Tällä hetkellä hyvä ja aina vaan paranee kokemuksen ja suhteiden myötä.
- Mielestäni työmarkkinatilanne on kohdallani varsin hyvä. Uskon, että jatkan pitkään vielä samassa työpaikassa. Olen myös varma, että pystyn huonoina aikoina elättämään itseni freelance-töillä.
- Olen saanut työskennellä niin paljon kuin olen halunnut.

Kuvataide

- Hyvä. On koulutus ja työkokemusta sekä sopiva ikä (30 v.) Myyjän ja ravintola-alan työkokemus takaa sen, että työtä löytyy aina, joka mahdollistaa kuvataiteilijana toimimisen.
- Jos on valmis mukautumaan ja opettelemaan uusia välineitä, saa töitä.
- Taidealan tehtäviä riittää kyllä. Muiden alojen tehtäviin on vaikea päästä, tekijöitä kun on runsaasti saatavilla.
- Olen kouluttautumassa kuvataiteen opettajaksi ja uskon minulla olevan hyvät työmarkkinatilanteet opiskelijan päätyttyä.
- Opiskelen graafista suunnittelua, ehkä valmistuttuani löydän paremmin töitä.
- Käyttämällä suhteita ja olemalla aktiivinen olen päässyt mukaan moneen projektiin.
- Toivon tulevaisuudessa pystyväni elämään taide-myyntistä saatavilla tuloilla sekä mahdollisesta opetustyöstä.
- Uskon, että joudun tekemään välillä rajusti myyntityötä, mutta kuvittelen pärjääväni.
- Hyvin pyyhkii, vaikka tutkinto ei ole varmin mahdollinen.
- Opiskelen yliopistossa saadakseni uskottavuutta ja raakaa tietoa. Uskon tilanteeni parantuvan.
- Vuosien kuvataiteilijana toimimisen jälkeen päätin ryhtyä taiteen opettajaksi. Ilokseni se ei ole sulkenut pois oman työn jatkamista. Taidekoulussa, jossa opetan, opettajia kannustetaan jatkamaan varsinaista ammatiaan opettajan työn rinnalla,
- Hyvät pärjäävät.

2. Neutraaleja

Av-viestintä

- Asun tällä hetkellä X:n seudulla. Siellä alan työmarkkinatilanne ei ole kovin hyvä, mutta määrällisiä työtilaisuuksia kyllä löytyy, kun on aktiivinen ja valmis tekemään monipuolista työtä. Pääkaupunkiseudulla olisi enemmän töitä tarjolla, mutta myös työnhakijoita riittää.
- Ala, johon olen saanut koulutuksen on melko spesiaaliala Suomessa ja kohtalaisen suppea. Täysin koulutusta vastaavaa työtä ei ole hirveästi saatavil-

Graafinen suunnittelu

- Tilanne vaikuttaa heikolta työmarkkinoilla. Koke-musta omaavankin vaikea löytää töitä. Ilmaisia harjoittelijoitakaan ei kuulemma välttämättä oteta! Asiakkaat ovat odotuskannalla ja projekteja suht vähän tarjolla. Oma tilanteeni kuitenkin melko hyvä, kattava koulutus ja työkokemusta.
- Rauhassa odottelen sopivaa vakituista työtä, odotellessa pidän ammattitaitoa yllä puuhastelemalla kaikkea alaan liittyvää huvikseni ja hyödykseni pyydetessä korvausta vastaan.

Kuvataide

- Koulutus ei koskaan yksi yhteen käytännön kanssa. Esim. maalaaminen itsessään ei muutu paljonkaan ja sen koulutus pätee, mutta kun siihen liitetään työllistyminen, miten saan leivän maalauksesta – asia on eri juttu. Vapaan taiteen onni ja onnettomuus on sen vapaudessa. Vaikea yhdistää taidekoulutuksessa ekonomi ja taiteilija, parempi pitää taidekou-lutus vapaana. Se tuo ammattitaidon, mikä on mielestäni parempi kuin kyky myydä huonoja töitä.
- En luovuta, vaan tähtään lisäkoulutukseen, koska perhesyistä haluan asua täällä. Yritän vaikka saada muuta työtä, jotta varaa tehdä myös taidetta. Kan-

3. Kielteisiä

Av-viestintä

- Kuvaussihteerin ja yleensä elokuva-alan töitä olisi/ on varmasti Etelä-Suomessa, mutta minkäs teet, kun ihminen haluaa elää täällä pohjoisessa! Eli pohjoisilla leveysasteilla ei tällä alalla itseään elätä, valitettavasti... Satunnaisia keikkahommia tarjotaan.
- Tilanne on erittäin huono, työpaikastaan ei voi olla varma.
- Yleensä paikoissa myös 150-300 muuta hakijaa. Kilpailu siis kova. Luulin digi-TV:n luovan lisää työpaikkoja, mutta niin ei ilmeisesti ainakaan vielä ole käynyt.
- Taitoa olisi, työtä ei. Liikaa alalle valmistuvia. Ammattikorkeasta valmistuvat vievät kaikki paikat.
- Harmittaa, kun tuntuu koko koulutus menneen hukkaan, mutta niitä töitä on tehtävä, mitä on tarjolla,

la. Ehkä Helsingissä voisi olla paremmat mahdollisuudet.

- Valmistuin varmasti ennen ”ruuhkahuippua”, kun koulutusta tunnutaan lisätyn koko ajan. Ehkä myös tämä vaikuttaa, vaikka en taitojani epäilekään.
- Viestintäalan työpaikat keskittyvät Etelä-Suomeen. Olen lisäksi suuntautunut radiotyöhön, joka karsii työpaikkoja entisestään. Rohkeutta uuden koettamiseen kyllä löytyy.

- Aloitin nykyisessä paikassani AD:nä jo lopputyötä tehdessäni. Olen ollut samassa paikassa yli 3 v., mutten halua näinä epävakaina aikoina vaihtaa työpaikkaa.

- Vähän vaikea sanoa. Olen tällä hetkellä hoitopailla. Alalla näkyvät huonot, firmastani irtisanot-tu porukkaa. Luotan silti itseeni ja selviytymisky-kyyni.

nustin myös taiteilija-ammattiliiton kokelasjäse-nyys.

- Taide on pääasia, mutta [muulla alallakin] on muka-va toimia. Taidealan opetustyötä en haluaisi tehdä, vaikka moni taiteilija tuleekin toimeen sillä. Työmarkkinoilla olen enemmän omimmillani siis [muulla alalla].
- Olen jatkanut itseni kouluttamista, sillä en usko kykeneväni elättämään itseäni vapaana taiteilijana, enkä halua tehdä hanttihommia ammattikorkeakou-lutuskinto kädessäni.

kun asuntolainakin on maksettava. Ehkä joskus myöhemmin jää aikaa taiteen tekemiselle. Toivotta-vasti!

- Viestintäalalta valmistuneita on työpaikkoihin ver-rattuna aivan liikaa.
- Mielestäni viestintäalalla on todella huono työtilan-ne: kouluja perustetaan kuin sieniä sateella ja oppi-laspaikkoja on paljon, mutta työpaikat eivät lisään-ny. Valmistuneiden nuorten on vaikea sijoittua työ-elämään. Itse olen vakavasti harkitsemassa oman yrityksen perustamista!
- En tule koskaan työllistymään medianomin tutkin-nolla. Ehkä nyt yliopiston jälkeen sillä tutkinnolla johonkin viestintäalaa vastaavaan paikkaan.

Graafinen suunnittelu

- Kauhistuttaa [x-kaupungin] tilanne! Muutenkin ala on aivan tuuliajolla. Kukaan ei uskalla palkata, kun ei tiedä, mitä parin kuukauden kuluttua on tulossa. On turhaa palkata, jos ei ole firmassa töitä. Ja varsinkin jos nainen on lapsentekoiässä. Sitä lapsentekoajatusta kanssa täällä kysellään...!
- Olen harkinnut jollekin muulle alalle kouluttautumista, jos ei töitä vuoden sisällä.
- Monet perustavat esim. mainostoimistoja pelkäänsä, koska se on niin mukavaa ja hienoa. Todellisuus kuitenkin hyppää silmille. Toimistot kaatuvat nurin. Minun työpaikalleni kävi ainakin niin.
- Työtilanne on tällä hetkellä vaikea, hyviäkin tekijöitä on paljon työttömänä, varsinkin pääkaupunkiseudulla.
- Mainosalalla tuntuu juuri nyt menevän aika huonosti, ihmisiä irtisanotaan eikä uusia palkata. Näkyvät työpaikan vaihtoon ovat mielestäni huonot.
- Suunnittelijan paikat ovat kiven alla, vapautuviin ”ostetaan” joku nimekäs. Ilman työkokemusta ja suhteita ei ole toivoakaan töistä, alalla tehdään liikaa ilmaiseksi töitä.
- Alan opiskelijoita ja valmistuneita on enemmän kuin työpaikkoja. Lisäksi työpaikkojen määrä on vain vähentynyt, ainakin siltä tuntuu, etenkin kun uusmedia-alan firmat kaatuvat konkursseihin ja mainostoimistoala on niin sisäsiittoista (muiden mainostoimistojen työntekijät, työntekijöiden sukulaiset tai ystävät) ja henkilöstön vaihtuminen täysin uusiin osajiin hyvin harvaa.
- Tällä hetkellä huono. Työpaikat menevät sisäpiireissä eteenpäin. Hakijoita liikaa. Työntekijöistä otetaan kaikki irti.

Kuvataide

- Työtilanteen toivottomuus tiedossa jo kouluaikana. Osa valmistuneista tekee taidettaan salaa työkkäriltä, joka myös hyväksyttävä tapa. Itse olen rahoittanut valokuvaamisen osa-aikatyöllä, jolla ei mitään tekemistä kuvataiteilijan työn kanssa.
- Kuvataiteilijoille ei ole työpaikkoja! Ainoa mahdollisuus elättää itsensä on tehdä jotain muuta, esim. opetustyötä.
- Kuvataiteilijana uran luominen tuntuu lähes mahdottomalta, niin rahallisestikin kuin taiteellisestikin. Koulun jälkeen ystäväverkosto hajosi, samoin kaikki kontaktit taidemaailmaan. Yksin omista oloista ponnistaminen ei onnistu.
- Taidepuolella olemattomat mahdollisuudet tienata elantoaan. Teen taittoa, että saa rahat elämiseen, mutta taiteilu jää vähiin.
- Työvoimatoimistosta ei ole apua haettaessa esim. taidealan työtä. Ja jos hakee [muun alan] töitä, taidealan koulutusta ei edes kannata mainita, pitävät sitä lähinnä negatiivisena asiana.
- Kuvataiteilijalle sopivat esim. mainostoimistot jne. työpaikkoja ei saatavilla.
- Prioriteeraan maalaamisen kaiken muun edelle, vaikka taloudellinen tilanne alkaa pian olla kestävä – toiveet toimivasta sivutyöstä ovat aika olemattomat tässä ja nyt – eli aika hankala tapaus!
- En usko löytäväni ns. oman alan töitä. Tällä hetkellä jatkan omaa työskentelyäni niin kauan kuin mahdollista huonoista ”tuloista” riippumatta. Katselen sivusilmällä työkkärissä hanttihommia.

Taulukko 27. Vastaajien näkemys oman alan työtilanteesta (mainintoja %)

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Hyvä	5	6	5	5
Paranemaan päin	11	14	15	13
Huonontuva	32	30	14	26
Huono	42	33	53	43
Muu*	8	9	8	8
Ei osaa sanoa	15	16	23	18
Vastaajia	238	139	167	544

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

* Esim. kohtalainen, välttävä, sekava, riippuu henkilöstä jne.

Henkilökohtaisen tilanteensa lisäksi vastaajia pyydettiin arvioimaan myös oman alansa työtilannetta yleisesti kysymyksellä, jossa oli tarjottu valmiit vaihtoehdot sekä mahdollisuus perustella niiden valintaa. Yli 40 % vastaajista oli sitä mieltä, että työtilanne omalla alalla on huono, kuvataiteilijoiden joukossa osuus oli vielä suurempi (53 %). Seuraavaksi yleisin valittu vaihtoehto oli ”huonontuva”. Hyväksi tai paranevaksi oman alan työtilanteen arvioi yhteensä vain vajaa viidennes vastaajista. Samoin noin viidennes vastaajista ei osannut arvioida alansa työtilannetta. (Taulukko 27.)

Toisen asteen vastaajat olivat alansa työtilanteen suhteen ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita pessimistisempiä, sillä heistä vain 1 % oli sitä mieltä että alan työtilanne on hyvä ja kolmannes katsoi, että tilanne on huononemassa. Vastaavat osuudet ammattikorkeakouluvastaajien osalta ovat 8 % ja 22 %. Mies- ja naisvastaajien välillä ei juurikaan ollut eroja, tosin naisten joukossa oli enemmän (21 %) sellaisia, jotka eivät osanneet lainkaan ottaa kantaa alansa työtilanteeseen (miehet 12 %).

Toimeentulolähteet

Varsinkin taideammateissa on tyypillistä se, että taiteelliseen työhön voidaan käyttää aikaa melko paljon, mutta varsinainen toimeentulo saadaan mahdollisesti muusta työstä. Pääasiallista toimeentulolähdettä tarkasteltaessa kävi ilmi, että noin puolet vastaajista saa päätoimeentulonsa koulutusta vastaavasta työstä. Erot ovat kuitenkin melko suuret aloittain. Esimerkiksi graafisen suunnittelun alalla työskentelevistä kolme neljäsosaa saa pääasiallisen toimeentulonsa koulutusta vastaavasta työstä, kun kuvataiteilijoiden joukossa osuus on vain runsas viidennes. Sen sijaan lähialan työstä toimeentulon saa lähes kolmannes kuvataiteilijoista. Muusta työstä toimeentulonsa saavien osuudet vaihtelivat graafisen suunnittelun runsaasta kymmenesosasta kuvataiteen lähes neljännekseen. Kokonaan muusta kuin työstä pääasiallisen tulonsa sai kolmannes kaikista vastanneista (kuvataiteilijoista lähes puolet). Tällöin kysymyksessä oli useimmiten opintotuki, työttömyyskorvaus tai vanhempainraha. Kiinnostavaa on, että lähialaa suuremmaksi tulolähteeksi nousevat muut tulolähteet eli lähinnä sosiaaliset tulonsiirrot. Kolme henkilöä mainitsee tässä yhteydessä apurahan. (Taulukko 28.)

Miesten ja naisten välillä ei ollut pääasiallisessa toimeentulolähteessä suuria eroja. Kuitenkin naisten joukossa oli miehiä enemmän sellaisia, joiden toimeentulo oli peräisin muista lähteistä kuin työstä (naiset 35 %, miehet 27 %). Kyseessä on yleensä äitiysloma tai hoitovapaa.

Eri koulutusasteiden välillä oli melko suuria eroja pääasiallisen toimeentulolähteen osalta. Esimerkiksi muusta kuin koulutusta vastaavasta työstä sai toimeentulon runsas viidennes toisen asteen vastaajista ja vain hieman yli kymmenesosa ammattikorkeakouluvastaajista. Lähialan työstä

tulonsa saavien osuudet olivat päinvastaiset (toinen aste 9 %, ammattikorkeakoulu 17 %). Muiden toimeentulolähteiden (sosiaaliturva jne.) osuus toisen asteen tutkinnon suorittaneiden keskuudessa oli korkeampi (34 %) kuin ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden (27 %). Lähes puolet näistä vastaajista sai työttömyystukea muodossa tai toisessa.

Taulukko 28. Vastaajien pääasiallinen toimeentulolähde aloittain ja koulutusmuodoittain (mainintoja %)

	Koulutusta vastaava työ %	Lähialan työ %*	Muu työ %	Muut tulolähteet %**	Vastaajia
Av-viestintä	48	13	18	33	232
toinen aste	41	8	20	39	122
ammattikorkeakoulu	56	18	16	26	110
Graafinen suunnittelu	77	–	11	17	139
toinen aste	64	–	11	29	56
ammattikorkeakoulu	86	–	11	10	83
Kuvataide	22	30	22	45	144
toinen aste	26	19	35	44	54
ammattikorkeakoulu	20	37	13	46	90
Kaikki	49	14	17	32	515
toinen aste	43	9	21	38	232
ammattikorkeakoulu	53	19	13	27	283

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat valinneet useita vaihtoehtoja.

* Opetus, kritiikki, hallinto ym.

** Opintotuki, toimeentulotuki, vanhempainraha ym.

Taulukko 29. Vastaajien apurahat

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Olen hakenut apurahaa	24	15	56	32
Olen saanut apurahan	13	5	29	16
% hakeneista	56	33	52	51
En ole hakenut	76	85	44	68
Vastaajia	230	138	165	533

Palkkojen ja palkkioiden lisäksi taiteilijat voivat rahoittaa toimintaansa myös erilaisin julkisin ja yksityisin apurahoin. Vastaajista kolmannes oli hakenut jotakin apurahaa taiteelliseen työskentelyynsä.³² Hakeneista yli

32 Kysymyksessä ei pyydetty erittelyä siitä, miltä taholta tai mihin tarkoitukseen apurahaa on haettu. Osa vastaajien apurahoista on todennäköisesti opintojen aikana saatuja stipendejä.

puolet (51 %, N = 168) on myös saanut apurahan jossain vaiheessa. Kuvataiteen vastaajien joukossa oli eniten niitä, jotka olivat hakeneet ja/tai saaneet apurahaa. Eniten sellaisia, jotka eivät ole hakeneet apurahoja, oli graafisen suunnittelun vastaajissa. (Taulukko 29.)

Ammattikorkeakoulussa opiskelleissa vastaajissa oli enemmän apurahaa hakeneita (38 %) ja myös saaneita (60 % hakeneista) kuin toisen asteen opintoja suorittaneiden joukossa (osuudet 23 %, 42 %).

Naisvastaajista runsas kolmannes oli hakenut apurahaa ja heistä yli puolet oli saanut apurahan. Miesvastaajissa apurahaa hakeneiden osuus oli hieman pienempi ja näistä samoin yli puolet oli apurahan myös saanut.

Ne, jotka eivät ole hakeneet apurahaa perustelivat tätä mm. sillä, ettei heillä ole ollut tarvetta tai heillä ei ole ollut sellaisia projekteja, joihin apurahan voisi saada. Osa aikoi kuitenkin tulevaisuudessa hakea apurahaa.

Miksi ei ole hakenut apurahaa

- Omat projektit jääneet harrasteluun. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
 - En ole tehnyt itsenäisiä taideprojekteja. (Mies, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
 - Ei ole ollut tarvetta tai sopivaa projektia. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
 - Ei ole ollut apurahojen hakemisen aikaan selkeää käsitystä siitä, mitä haluaisin tehdä. Aion tulevaisuudessa hakea. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
 - Olen työllistynyt muuten, ei tietoa eikä rohkeutta. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
 - Apurahojen hakumenetelmät eivät ole minulle tuttuja. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
 - Kaukana ajatusmaailmasta – siitäkin olisi voinut olla kurssi! (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
 - Ei toistaiseksi sopivia projekteja, mutta lähitulevaisuudessa aion hakea tiettyihin projekteihin. (Mies, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
-

Työhistoria ja työllistymistavat

Koulutettujen työllistymistä selvittäessä tulisi tutkimusten mukaan kiinnittää nykyistä enemmän huomiota siihen, miten ensimmäiset valmistumisen jälkeiset vuodet työelämässä sujuvat. Näillä vuosilla katsotaan olevan ratkaiseva merkitys tulevan työuran kannalta.³³ Tässä kyselyssä vastaajien työhistoriaa tarkasteltiin kysymällä valmistumisen jälkeisiä työpaikkoja. Kyseessä ovat siis minkä tahansa alan työpaikat, eivät ainoastaan koulutusta vastaavat. Työsuhteisiin ei ole laskettu freelancetehtäviä, joita oli vastaajista 21 prosentilla.

9 % vastaajista ei ole ollut lainkaan työssä valmistumisensa jälkeen. Suurin osa heistä on opiskellut toisella asteella ja valmistunut vasta vuonna 2002, joten kyselyhetkellä (syksy 2003) heillä on ollut suhteellisen vähän aikaa työllistymiseen.

33 Suutari 2003: 24–25.

Taulukko 30. Vastaajien työhistoria tutkinnon jälkeen

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Ei lainkaan työssä	9	7	10	9
Vapaana taiteilijana	6	*	28	12
Työsuhteita yksi tai enemmän	89	93	82	88
Vastaajia	233	136	163	532

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

* Alle viisi henkilöä.

Taulukko 31. Vastaajien työhistoria: työpaikkojen määrä valmistumisvuoden mukaan (%-osuus)

Työpaikkojen määrä	Valmistumisvuosi %		
	2000–2001	2002–2003	Kaikki
Yksi työsuhde	44	47	45
2–5	36	31	34
Yli 5	3	0	2
Työpaikkojen määrää ei yksilöity	6	4	5
Ei ole ollut työpaikkoja*	11	18	14
Vastaajia	301	227	533

* Joko työtön, vapaa taiteilija tai freelancer koko tutkinnon suorittamisen jälkeisen ajan.

Taulukko 32. Vastaajien työhistoria: työpaikat ja työalat

Työhistoria	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Yksi työsuhde	52	64	45	53
<i>Joka koulutusta vastaava*</i>	77	89	61	77
Useampia työsuhteita	49	36	55	47
<i>Joista kaikki koulutusta vastaavia</i>	56	65	38	52
<i>Joista osa koulutusta vastaavia</i>	37	26	35	34
Vastaajia**	200	121	130	451

* Koulutusta vastaava on tässä yhteydessä määritelty hyvin laajasti, esim. av-viestinnän koulutusta vastaavaa on mm: kuvaussihteeri, taide- tai av-viestinnän alan opettaja, valomies, toimittaja, valokuvaaja jne.

** Vain ne vastaajat, joilla ollut työsuhteita ja joiden lukumäärä ja laatu käyvät ilmi vastauksesta.

Vastaajien työpaikkojen määrästä ei voi saada aivan täsmällistä tietoa, sillä moni oli vastannut vain ”eri koulut” tai ”mainostoimistot”. Taulukosta 31 voi kuitenkin päätellä suuntaviivoja työpaikkojen määrän osalta valmistumisvuoden mukaan. Yleensäkin taideoaloilla (ml. av-viestintä ja mainos/kuvitusala) työpaikkojen määrää on vaikea selvittää, sillä suuri osa työstä

tehdään freelancerina ja erilaisina projekteina. Joka tapauksessa tulokset osoittavat, että vastaajilla on ollut melko paljon työsuhteita, mikä viittaa myös pätkättöiden yleisyyteen sekä mahdollisesti päällekkäisiin osa-aikatoihin³⁴.

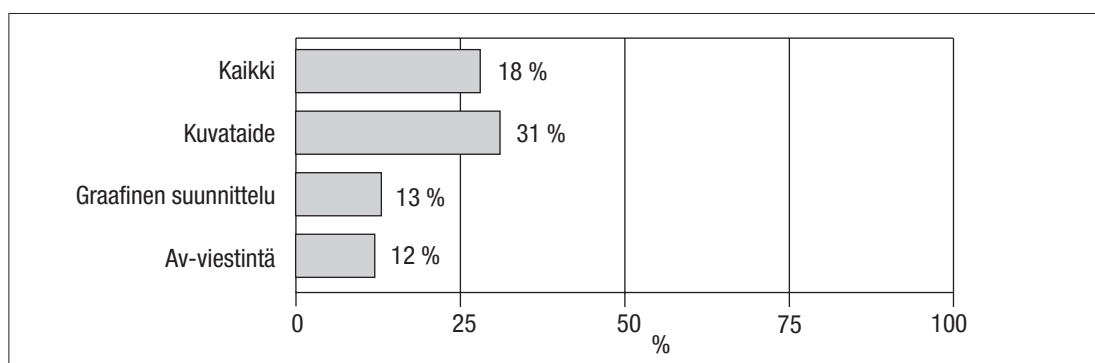
Kiinnostavaa koulutuksen ja työmarkkinoiden välisen vuorovaikutuksen kannalta on tietenkin se, millä alalla vastaajien työpaikat ovat olleet. Taulukko 32 havainnollistaa tätä kysymystä. Työpaikkojen ja toimialojen suhteen vastauksissa on eroja riippuen vastaajan koulutusalaista. Graafisten suunnittelijoiden tilanne näyttää tälläkin mittarilla olevan muita parempi, sillä heidän joukossaan on suurin osuus niitä, joilla työpaikat ovat olleet koulutusta vastaavia. Kuvataiteen osalta tilanne on näiltä osin kaikkein huonoin.

Vajaa viidennes (18 %) kaikista vastaajista on työskennellyt jossain vaiheessa ulkomailla. Vastaajat olivat käsittäneet työskentelyn hyvin eri tavoin ja niinpä vastaukset sisälsivät kaikkea mahdollista muutaman päivän näyttely- ja festivaalimatkoista useamman vuoden työskentelyyn. Kysymyksessä ei myöskään pyydetty erittelemään minkä alan työssä ulkomailla on oltu, mutta vastauksista voi päätellä, että useimpien kohdalla kyseessä oli koulutusta vastaava (taiteellinen tai lähialan) työ. Useimmiten mainittuja kohtemaita olivat Iso-Britannia, Venäjä ja Viro. Opiskeluai-kaista harjoittelua ulkomailla ei ole laskettu mukaan.

Erot olivat melko suuret aloittain, sillä kuvataiteilijoista ulkomailla työskennelleitä oli lähes kolmannes, kun muilla aloilla osuus oli runsas kymmenesosa. Kuvataiteilijat olivat myös niitä, jotka kaipasivat eniten kansainvälisiä yhteyksiä. (Kuvio 4.)

Toisen asteen tutkinnon suorittaneissa oli vain 9 % ulkomailla työskennelleitä, kun osuus ammattikorkeakouluvastaajien keskuudessa oli lähes neljännes.

Kuvio 4. Ulkomailla työskennelleiden osuus

34 Osa-aikaisuutta kysyttiin, mutta vastaukset olivat hankalasti luokiteltavia.

Vastaajien kokemuksia ulkomailla työskentelystä

- Suomessa tällainen tavallinenkin taiteilija (joka ei ole maineputkessa) saa syödäkseen. Venäjällä saat-
taa ruokapuolikin jäädä saamatta, toisaalta siellä on
työpaikkoja taiteilijoille toisin kuin Suomessa.
(Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Tarjontaa ja kilpailua enemmän, mutta myös todelliset
markkinat, jotka eivät perustu rahan anomiseen
valtiolta ym. taholta kuten Suomessa [työskennellyt
Virossa ja Skotlannissa]. (Mies, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Ulkomailla kiinnostusta mediataiteeseen enemmän
kuin Suomessa. Ainoastaan ulkomailla maksettu
palkkaa/päivärahaa teoksen tekemisestä/seminaa-
riin osallistumisesta. (Nainen, kuvataide, ammatti-
korkeakoulu.)
- Saksassa panostetaan enemmän taideprojekteihin,
taide kuuluu arkeen ja jokaiselle. (Nainen, av-vies-
tintä, ammattikorkeakoulu.)
- Viestintäala lähes lapsenkengissä Irlannissa, joten
tietotaidostani suurta hyötyä paikallisille. Töitä löy-
tyisi helpommin kuin Suomesta, mutta palkkaus.
(Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Performanssitaide luo vahvaa imagoa Sveitsin ja
Saksan suunnalla + Japanissa. Yhteistyöstä olisi
Suomessa hyötyä. (Nainen, kuvataide, ammattikor-
keakoulu.)
- Pohjoismaissa rahoitustilanne parempi kuin Suo-
messa. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Eipä ole hääviä sielläkään [Itävallassa], lähtötaso
kuitenkin huomattavasti korkeampi! (Nainen, av-
viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Monessa maassa vielä enemmän taiteilijoita ja vä-
hemmän rahaa. (Nainen, kuvataide, ammattikorkea-
koulu.)

Omaa työllistymistä edistäneitä tekijöitä koskevaan kysymykseen vastasi 71 % vastaajista. Kysymys oli osoitettu pääasiassa niille, jotka ovat parhaillaan työssä. Ylivoimaisesti tärkeimmiksi tekijöiksi nousivat tutkinto, henkilökohtaiset kontaktit sekä työharjoittelu. Tutkinnon merkitys työllistymisen kannalta on hieman yllättävä tulos, sillä aiempien tutkimusten mukaan sillä ei juuri ole ollut taidealoille työllistymisessä merkitystä³⁵. Tosin kysymyksen yhteydessä ei ole eroteltu työllistymisalaa, joten voi olla, että tutkinnon katsotaan edistävän työllistymistä lähi- tai muulla alalla. Eri aloilla painotettiin hieman eri asioita. Esimerkiksi graafisen suunnittelun alalla korostettiin tutkinnon ohella työharjoittelua (64 %) ja kuvataiteen alalla kontakteja (60 %) sekä muuta työkokemusta (49 %). Viimeksi mainittu liittyy siihen, että koska kuvataiteilijoista moni tekee palkkatyötä kokonaan muulla alalla, nousee työkokemus tärkeäksi työllistymisen edellytykseksi. Projekteihin osallistumisella taas ei ollut suurta vaikutusta muiden kuin kuvataiteilijoiden osalta, joille projektit ja näyttelyt itse asiassa merkitsevät samaa kuin työllistyminen taiteilijana³⁶. (Taulukko 33.)

Ammattikorkeakoulussa opiskelleilla korostui muita enemmän tutkinnon merkitys, sillä heistä 75 % oli maininnut tutkinnon työllisyyttä edistäväksi (toinen aste 67 %). Samoin muu koulutus oli ammattikorkeakouluvastaajilla tärkeämpi kuin toisen asteen vastaajilla (21 % vs. 14 %). Myös muu aiempi työkokemus sekä opinnäyte olivat ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille tärkeämpiä työllisyyttä edistäviä tekijöitä (44 % vs. toi-

35 Esim. Karhunen 1996, 1998.

36 Projekteilla tarkoitetaan tässä yhteydessä pääasiassa näyttelyitä.

sen asteen vastaajien 35 %). Vaihtoehdon ”muu” valinneet täsmensivät vastaustaan mm. sellaisilla tekijöillä kuten oma aktiivisuus, opiskelutove-
reiden apu jne.

Niistä, jotka ovat parhaillaan työssä (minkä alan työssä hyvänsä), 40 % kertoi saaneensa työpaikan ottamalla itse yhteyttä työnantajaan. Henkilö-
kohtaisten suhteiden avulla oli työllistynyt kolmannes. Kuvataiteilijoiden
osalta tämä oli useimmin mainittu vaihtoehto. Vajaa neljännes kaikista
vastaajista oli sellaisia, joihin työnantaja oli ottanut yhteyttä. Sen sijaan
vain 4 % vastaajista oli saanut työpaikan työvoimatoimiston kautta. (Tau-
lukko 34.)

Taulukko 33. Vastaajien työllistymistä edistäneet tekijät (mainintoja %)

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Tutkinto	65	86	68	72
Kontaktit	59	48	60	56
Työharjoittelu	57	65	39	55
Muu työkokemus	42	32	48	41
Harrastukset	26	20	36	27
Opinnäyte	21	26	14	21
Muu koulutus	17	14	25	18
Muu	8	14	17	12
Sivutoimet	11	13	11	11
Osallistuminen projektiin	4	*	22	8
Vastaajia	174	111	100	385

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

* Alle viisi henkilöä.

Taulukko 34. Miten sait nykyisen työpaikkasi?

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Oma yhteydenotto	42	41	34	40
Suhteet	31	33	38	33
Työnantajan yhteydenotto	28	11	30	24
Ilmoitus sanomalehdessä/Internetissä	16	17	17	17
Muulla tavoin	11	13	8	11
Työvoimatoimisto	3	*	8	4
Vastaajia	172	109	92	373

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

* Alle viisi henkilöä.

Koulutusasteiden välillä ei ollut vastauksissa merkittäviä eroja. Ammatti-
korkeakouluopiskelijoilla oli vastaus sanomalehden tai internetin ilmoit-
ukseen tuottanut hieman useammin tulosta kuin toisen asteen opiskeli-
joilla (19 % vs. 13 %). Miesten ja naisten vastaukset olivat melko yhden-
mukaisia. Ainoastaan työnantajan yhteydenotto oli mainittu miesten kes-
kuudessa useammin (28 %) kuin naisten (20 %).

Työttömyys ja työn hakeminen

Taidealan koulutuksesta käydyn keskustelun yksi keskeinen teema on ollut se, että työmarkkinoilla ei ole tilaa kaikille valmistuneille. Tilastojen mukaan tutkinnon suorittaneiden työttömyysaste onkin korkein juuri taide- ja kulttuurialan ammatillisesta koulutuksesta valmistuneilla³⁷. Valmistuneiden työttömyyttä selvitettiin tässä kyselyssä mm. tarkastelemalla työsuhdetta (sivut 42–49) sekä toisaalta tiedustelemalla työttömyyden kestoja, työttömyysturvaa sekä yleensä työllistymisvaikeuksia. Niin ikään lomakkeessa tiedusteltiin vastaajien työn hakemista koskevia suunnitelmia.

Enemmistö vastaajista (60 %) on ollut jossain vaiheessa valmistumisen jälkeen työttömänä. Suurin osuus oli sellaisia, jotka olivat kokeneet vain yhden työttömyysjakson (35 % kaikista vastaajista, 59 % työttömänä olleista). Kolme tai useampia työttömyysjaksoja valmistumisen jälkeen oli ollut runsaalla kymmenesosalla. (Taulukko 35.) Luonnollisesti enemmistö vastavalmistuneista (2002/2003) oli niitä, joilla oli ollut vain yksi työttömyysjakso. Ammattikorkeakoulussa opiskelleiden joukossa oli 46 % sellaisia, jotka eivät ole olleet lainkaan työttömänä, kun osuus toisen asteen tutkinnon suorittaneissa oli 37 %. Muilta osin koulutusasteiden välillä ei ollut suuria eroja. Sukupuolten välillä ei ollut juuri lainkaan eroja työttömyyden suhteen.

Taulukko 35. Vastaajien työttömyys tutkinnon suorittamisen jälkeen

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Ei ole ollut työttömänä	40	57	33	42
Yksi työttömyysjakso	35	32	37	35
Kaksi työttömyysjaksoa	11	8	15	11
Kolme tai useampia työttömyysjaksoja	14	4	16	12
	100	100	100	100
Vastaajia	235	138	163	536

37 Katajisto 2004, Niininen 2003.

Vastaajien yhteenlasketut työttömyysjaksot eivät ole olleet kovin pitkiä, sillä 40 % työttömänä olleista vastanneista oli ollut työttömänä alle 6 kuukautta³⁸. Yli kahden vuoden työttömyysjaksoja oli kaikista vastaajista vain kymmenesosalla. Tosin näiden vastaajien osuus kuvataiteilijoiden keskuudessa oli lähes viidennes. (Taulukko 36.)

Vuosina 2002 ja 2003 valmistuneet eivät olleet vielä ehtineet olla kovin pitkää aikaa työmarkkinoilla sen enempää työllistyneinä kuin työttöminäkään. Suurimmat työttömänä olleiden osuudet olivat vuosina 2001 ja 2002 valmistuneiden joukossa, joista lähes 60 % oli jossain vaiheessa ollut työttömänä. Työttömyyttä kokeneista miehistä kolmannes oli ollut työttömänä 1–2 vuotta, kun taas työttömänä olleista naisista yli kolmannes oli ollut yhteensä työttömänä 6–12 kk.

Taulukko 36. Työttömyyden kesto (% -osuus työttöminä olleista vastaajista)

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Alle kuukausi	4	9	–	4
1–6 kk	41	51	24	36
6–12 kk	25	18	30	26
1–2 vuotta	24	16	28	24
2 v. tai yli	6	7	18	10
	100	100	100	100
Vastaajia	135	57	106	298

88 % vastaajista oli saanut työttömyysaikana työttömyyskorvausta tai työmarkkinatukea. Ne, jotka eivät olleet saaneet em. tukea, eivät olleet sitä yleensä hakeneetkaan. Syyksi tähän he ilmoittivat mm. sen, että työllistyivät melko nopeasti, hakuprosessi tuntui monimutkaiselta tai muiden perheenjäsenten tulot vaikuttivat tuen saamiseen.

Varsinaisen työttömyyden lisäksi voidaan puhua myös työllistymisvaikeuksista. Tällä tarkoitetaan sitä, että henkilö ei välttämättä ole työtön, mutta on työllistynyt odotettua hitaammin tai työllistymisala- tai tehtävä ei vastaa koulutusta, työ ei ole kokopäiväinen jne. Runsas enemmistö vastaajista oli kokenut työllistymisvaikeuksia, sillä peräti 74 % vastasi työllistymisvaikeuksien syitä koskevaan kysymykseen. Ylivoimaisesti eniten mainintoja sai vaihtoehto ”huono työllisyystilanne” (67 %) ja seuraaviksi lähes yhtä usein mainittiin työkokemuksen puute ja kova kilpailu. Asuinpaikkakunnan ja muut syyt mainitsi kolmannes vastaajista. Sukupuolen oli maininnut työllistymisvaikeuksien syyksi vain 5 %, joista lähes kaikki olivat naisia. Av-viestinnän alan vastaajien mukaan tärkeimmät työllistymisvaikeuksien syyt olivat huono työllisyystilanne ja työkokemuksen puute.

38 Vastaajien oma arvio työttömyyden kokonaiskestosta.

Tämän alan vastaajat olivat maininneet melko usein myös asuinpaikkakunnan. Graafisen suunnittelun alalla taas painotettiin huonon työllisyystilanteen lisäksi kovaa kilpailua. Kuvataiteilijoiden tärkeimpien työllistymisvaikeuksien syiden joukkoon sijoittuivat huono työllisyystilanne sekä ”muut syyt”. Tällöin vastaajat mainitsivat mm. kontaktien puutteen tai yleisen asenneilmapiirin yhteiskunnassa. Kuvataiteilijoiden joukossa oli suurin osuus (lähes neljännes) sellaisia, jotka olivat valinneet myös vaihtoehdon ”väärä koulutus”. (Taulukko 37.)

Taulukko 37. Vastaajien näkemykset työllistymisvaikeuksien syistä (mainintoja %)

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Huono työllisyystilanne	68	71	63	67
Liian kova kilpailu	44	46	39	43
Työkokemuksen puute	45	39	40	42
Muut syyt	33	24	40	33
Asuinpaikka	43	21	28	33
Huono tiedonkulku	37	33	24	32
Väärä koulutus	16	6	24	16
Sukupuoli	5	10	*	5
Vastaajia	182	99	123	404

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

* Alle viisi henkilöä.

Poimintoja vastaajien perusteluista valintaan ”muut syyt”

- Elokuvaprojektit täytetään harjoittelijoilla. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
- Alan työt saadaan suhteilla. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Ammattinimikettäni [medianomi] ei tunneta kovinkaan hyvin. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Ei ole taidemaailman ”oikeita suhteita”, en ole päässyt sisään taidepiireihin. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- En ole ottanut vastaan mitään ”kannattamattomia” töitä kuvataiteilijan työskentelyni kustannuksella. Puutteelliset atk-aidot. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Graafiselta suunnittelijalta vaaditaan todella laajaa osaamista aina koodauksesta lähtien, ennen se oli insinöörien hommaa. Kyseisestä taidosta ei koulussa puhuttu mitään. (Mies, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
- Graafikon työt ovat liukuneet ”toimistoassistentteille”, sillä nykyään jokainen tietokoneen käytön hallitseva pääsee käsiksi taitto- ym. ohjelmiin. Tulos ei sitten enää ole kovin hallittua. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Heikko luottamus omaan ammattitaitoon ja siksi passiivisuus työnhaussa. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Huono itsensä markkinointitaito ja itsetunto/ammattitaidon puute. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
- Kovan kilpailun lisäksi myös koulutus saattaa ”johdattaa harhaan” kuvataiteilija-nimike ei kerro graafisesta suunnittelusta, mitä pääsääntöisesti teen työkseni. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Liikaa viestintäalalle koulutettuja. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Työn osa-aikaisuus, lyhytkestoisuus ja koulutusta vastaamattomuus tuottaa motivaation puutetta (Mies, kuvataide, toinen aste.)

Toisen asteen vastaajat painottivat työllisyysvaikeuksien syinä enemmän työkokemuksen puuttumista (ovat nuorempia) ja ammattikorkeakouluvas-
taajat taas kovaa kilpailua. Naisten ja miesten välillä ei ollut valinnoissa
juuri muuta eroa kuin se, että naisista peräti viidennes ja miehistä vain 9 %
oli valinnut vaihtoehdon ”väärä koulutus”.

Yli puolet vastaajista ei ollut kyselyhetkellä hakemassa uutta työtä. Lo-
put ilmoittivat hakevansa työtä, nekin, jotka eivät varsinaisesti olleet työt-
tömiä. Koulutusta vastaavaa (taidealan) työtä aikoo hakea näistä vastaajis-
ta kolmannes. Kokonaan muun alan työtä aikoo hakea 19 % työtä hakevis-
ta vastaajista (8 % kaikista vastaajista). Kuvataiteessa muun alan työtä ha-
kevien osuus on hieman muita suurempi (13 % kaikista kuvataiteen vas-
taajista, 27 % työtä hakevista). Tosin kuvataiteen työn hakeminen on han-
kalaa, koska sellaista ei varsinaisesti opetustyötä lukuun ottamatta ole
tarjolla. Useimmiten kuvataiteilijoille tarkoitetut vapaat työpaikat ovat
graafikon ja kuvittajan töitä³⁹.

Taulukko 38. Oletko kyselyhetkellä hakemassa työtä

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
En hae työtä	59	66	52	59
Haen koulutusta vastaavaa (taidealan) työtä	34	31	34	33
Haen muun alan työtä	7	3	14	8
	100	100	100	100
Vastaajia	237	138	165	540

Perusteluja työn hakemiselle

- Alan työpaikat harvassa, usein oma koulutus riittä-
mätön. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Av-ala aivan liian stressaava ei huvita yrittää väki-
sin. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Jos löytyy sopivaa, muukin käy lähinnä osa-aikaise-
na tai määräaikaisena, mutta pääasiallisesti jatkan
vielä työskentelyä työhuoneella. (Nainen, kuvatai-
de, toinen aste.)
- Jotta edes jotenkin voisi elää paremmin, eikä kituut-
taa työkkärin rahoilla. (Mies, kuvataide, ammatti-
korkeakoulu.)
- Kulttuurihallinnon töitä myös, sillä kuvataiteilijoil-
le ei (tietenkään) ole palkkatyötä juuri tarjolla, ku-
vataiteilijan työhän on tehdä itsenäisesti kuvataidet-
ta! Sitä vain on vaikea rahoittaa. (Nainen, kuvatai-
de, ammattikorkeakoulu.)
- Viestintäala on stressaavaa ja kaikki tehdään tietö-
koneella. Haluan konkreettisempaa tekemistä ja
mielummin vähemmän rahaa ja vähemmän stres-
siä. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkea-
koulu.)

Koulutusasteiden välillä oli työn hakemista koskevan kysymyksen osalta
pieniä eroja. Työtä hakevien osuus toisen asteen tutkinnon suorittaneiden

39 Ks. esim. www.mol.fi/tyovoimapalvelu.

keskuudessa oli lähes puolet (47 %) ja ammattikorkeakoulussa opiskel-leista runsas kolmasosa (39 %). Perusteluksi muun kuin koulutusta vastaa-
van työn hakemiselle esitettiin toimeentulon alhainen taso tai yksinkertai-
sesti työn puuttuminen.

Työn sisältöä koskevia näkemyksiä

Vastaajien näkemykset työn sisällöstä perustuvat kysymykseen, jossa tar-
jottiin taulukossa 39 näkyvät vastausvaihtoehdot. Vastaajat pitivät ylivoi-
maisesti tärkeimpinä työn kiinnostavuutta ja mahdollisuutta luovuuteen.
Palkkaa piti tärkeänä 37 % ja melko tärkeänä lähes 60 % kaikista vastaa-
jista. Myös etenemismahdollisuuksia pidettiin vastaajien keskuudessa
melko tärkeänä (55 %). Aloittaiset erot käyvät ilmi kuviosta, johon on
koottu niiden vastaajien osuus, jotka olivat määritelleet mainitut asiat tär-
keimmälle sijalle (kuvio 5). Kaikilla aloilla työn kiinnostavuus ja mahdol-
lisuus luovuuteen oli tärkeää, mutta myös työyhteisö tulee esille erityisesti
av-viestinnän ja graafisen suunnittelun alalla. Sen sijaan kuvataiteilijoille
työyhteisö ei ole niin tärkeä kuin muille, mikä on luonnollistakin sillä
kuvataiteilijan työssä työyhteisöä ei varsinaisesti ole. Mahdollisuutta luo-
vuuteen ei pidetty av-viestinnän alalla aivan niin paljon arvossa kuin graa-
fisella ja kuvataidealalla. Myös työn varmuuden osalta kuvataide poikkesi
muista, sillä tällä alalla vain runsas kolmannes piti työn varmuutta tär-
keänä. Tässäkin tulee esille kuvataiteen erityisluonne, sillä varsinainen
kuvataiteilijan työ ei ole koskaan ”varmaa” ja tämä lienee hyvin vastaajien
tiedossa. Myös etenemismahdollisuuksia tärkeimpänä pitävien osuus oli
kuvataiteilijoiden keskuudessa muita pienempi. Sen sijaan alan arvostus
tuntuu olevan kuvataiteilijoille hieman tärkeämpää kuin muille, sillä heistä
lähes neljännes oli valinnut sen tärkeinä pitämiensä asioiden joukkoon.
Tämä liittyy varmasti monien taiteilijoiden tunnelmiin siitä, että heidän
omakin asemansa olisi parempi jos taidetta ja taiteilijan työtä arvostetta-
isiin yhteiskunnassa enemmän. Julkista tunnustusta ja yhteiskunnallista
asemaa minkään alan vastaajat eivät pitäneet kovinkaan tärkeinä.

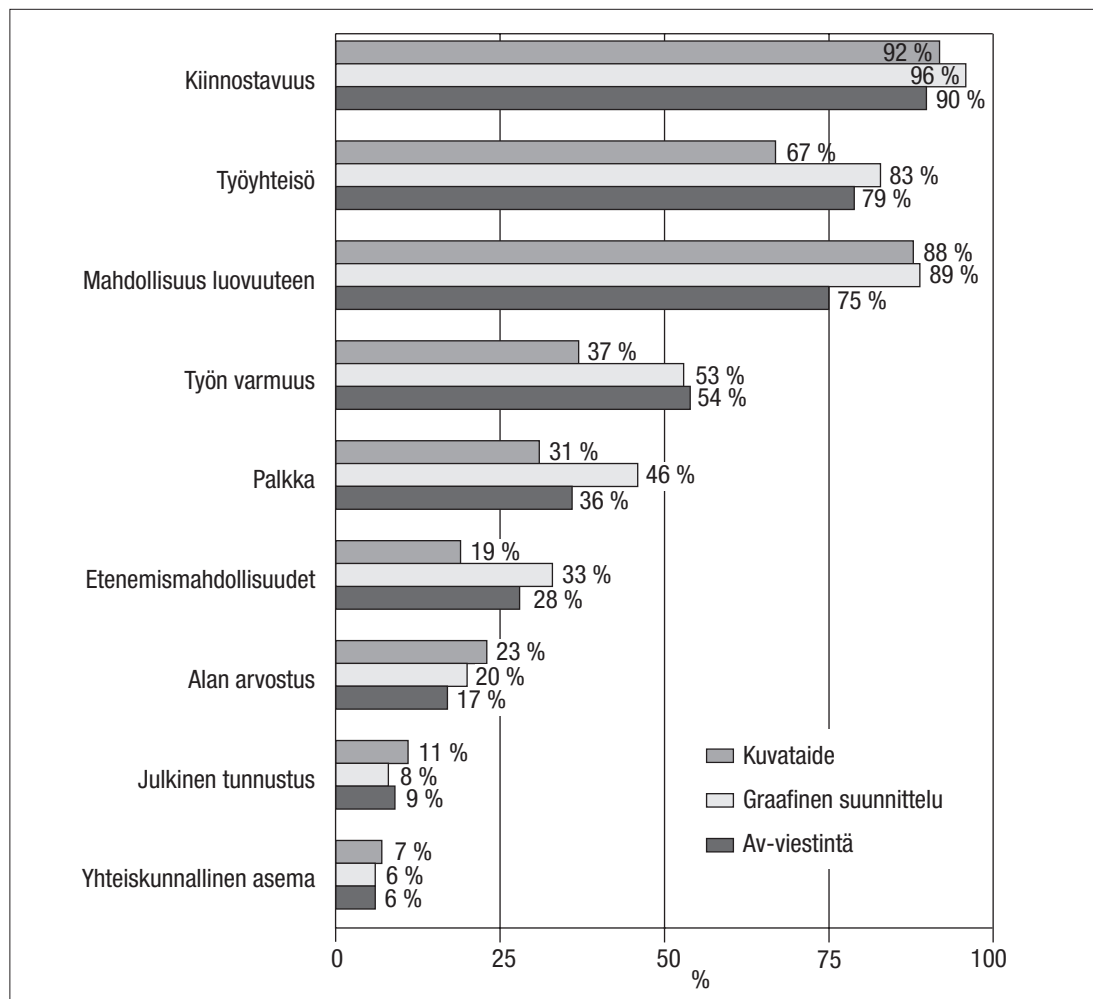
Koulutusasteittain ei vastauksissa ilmennyt juuri muita eroja kuin se,
että ammatin arvostus vaikuttaa olevan hieman tärkeämpää ammattikor-
keakoulututkinnon suorittaneille. Heistä 23 % oli maininnut sen tärkeäksi,
kun osuus toisen asteen tutkinnon suorittaneiden joukossa oli 16 %. Työn
varmuutta toisen asteen tutkinnon suorittaneet pitivät tärkeämpänä kuin
ammattikorkeakoulussa opiskelleet, sillä heistä yli puolet oli valinnut tä-
män kohdalla vaihtoehdon ”tärkeä” kun ammattikorkeakouluvastaajien
joukossa osuus oli 44 %.

Taulukko 39. Mitkä asiat ovat tärkeitä työssä? (mainintoja %)

	Tärkeä %	Melko tärkeä %	Merkityksetön %	Yhteensä %	Vastaajia
Kiinnostavuus	92	7	1	100	537
Mahdollisuus luovuuteen	82	15	2	100	531
Työyhteisö	76	23	1	100	531
Työn varmuus	48	41	10	100	527
Palkka	37	59	4	100	531
Etenemismahdollisuudet	26	55	19	100	520
Alan arvostus	20	48	32	100	521
Julkinen tunnustus	9	40	51	100	517
Yhteiskunnallinen asema	6	36	57	100	515

Taulukosta on jätetty pois ”muu” – vaihtoehdot. Tämän vaihtoehdon valinneita vastaajia oli alle 90 ja suurin osa oli pitänyt tätä itse nimeämäänsä osa-alueita tärkeänä.

Kuvio 5. Työssä tärkeänä pidettyjen osa-alueiden osuus koulutusaloittain (mainintoja %)

Koulutus ja työ

Työn ja koulutuksen vastaavuus

Koulutuksen ja työn vastaavuutta voidaan tarkastella työllistymisellä yleensä sekä niiden taitojen oppimisella, joita työssä tarvitaan. Tässä yhteydessä koulutuksen ja työn vuorovaikutusta käsitellään tarkastelemalla vastaajien näkemyksiä siitä, miten heidän työnsä – jos työtä on – vastaa saatua koulutusta. Lisäksi käydään läpi vastaajien mielipiteitä koulutuksen hyödystä työllisyyden kannalta.

Vastaajista yli puolet oli sitä mieltä, että heidän nykyinen työnsä vastaa osittain saatua koulutusta. Kolmannes vastaajista katsoi, että työ vastaa täysin saatua koulutusta ja kymmenesosa oli sitä mieltä, etteivät koulutus ja työ vastaa toisiaan lainkaan. Alojen välillä ei ollut suuria eroja, mutta graafisen suunnittelun koulutuksen saaneet vaikuttivat tyytyväisimmiltä koulutuksen ja työn vastaavuuteen, sillä heistä lähes puolet oli sitä mieltä, että työ vastaa täysin saatua koulutusta. Kuvataiteessa taas näiden vastaajien osuus oli pienin (24 %). Tosin heistäkin enemmistö katsoi, että työ vastaa osittain saatua koulutusta. Kuvataiteilijoiden joukossa on eniten niitä, jotka työskentelevät lähialalla tai kokonaan muulla kuin koulutusta vastaavalla alalla. Kaiken kaikkiaan vastaajien enemmistö katsoi työnsä vastaavan joko täysin tai osittain saatua koulutusta. (Taulukko 40.)

Taulukko 40. Vastaajien näkemykset nykyisen työn ja koulutuksen vastaavuudesta

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Vastaa täysin	29	47	24	33
Vastaa osittain	55	45	62	54
Ei vastaa lainkaan	15	7	11	11
Ei osaa sanoa	*	*	*	2
	100	100	100	100
Vastaajia	184	124	110	418**

* Alle viisi henkilöä.

** Kysymykseen ovat vastanneet työssä olevat.

Koulutusasteiden välillä ei ollut vastauksissa muuta eroa kuin se, että toisen asteen tutkinnon suorittaneissa oli lähes viidennes (18 %) sellaisia,

jotka katsoivat, ettei heidän nykyinen työnsä vastaa lainkaan saatua koulutusta. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden keskuudessa vastaava osuus oli 7 %. Miesvastaajista 15 % oli sitä mieltä, ettei koulutuksella ja työllä ole lainkaan vastaavuutta, kun naisvastaajien joukossa osuus oli 9 %.

Työ vastaa koulutusta

Osittain

- Aika kaukana viestinnästä, vaikka tuotan tekstiä, otan kuvia, jne. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
- Ammatiltani moniosaaja, joten laaja koulutus pohja hyödyksi. (Mies, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Editointi ja kuvaus opittiin koulussa, mm. uutisten ohjaaminen opitaan työssä. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
- Ei niin luovaa kuin koulutus. (Mies, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Ei pedagogista koulutusta, mutta kuvataiteilijan taidot. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- En ole päässyt tekemään kaikkea sitä, mihin sain koulutuksen. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- En pääse työssäni suunnittelemaan, vaan toteutan muiden suunnitelmia. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Koska opetus oli monipuolista, niin lähes kaikki median alat voi laskea sen alle. (Mies, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Enemmän bisnestä kuin luovaa työskentelyä. Koulussa vapaat kädet, mutta työelämässä asiakkaalla aina viimeinen sana. (Nainen, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
- Haluaisin tehdä enemmän suunnittelutyötä – olenhan koulutuksen saanut graafinen suunnittelija. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Ennen opetustyötä kokopäiväinen kuvataiteilija, mihin koulutus sopi. Opetustyötä varten lisäopiskeluja. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Kaikki mitä koulussa painotettiin, ei työmaailmassa pidäkään paikkaansa, eli opettajat eivät olleet ajan tasalla tai näkivät vain oman version. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)

Ei vastaa lainkaan

- En opiskellut enkä suuntautunut graafiseen suunnitteluun. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Kassatyöllä ei mitään tekemistä kuvataiteen kanssa. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Kaupanmyyjä ei tee elokuvia. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Siivotessa ei maalata! (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Mopatessa harvemmin on kameraa tai nauhuria mukana. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
- Tehdastyötä, ei liity media-alaan mitenkään. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Teen kuvaussihteerinä vain sihteerin töitä ei niinkään av-alan. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Raksa ei ole viestintää. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Perushoitaja eri asia kuin kuvataiteilija, (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Koulutus radioon, alkava työ asiakaspalvelua. (Nainen, av-viestintä, toinen aste.)
- Eri alalla, mutta luovuutta siinäkin tarvitaan. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Nykyinen työ ei vaadi mitään koulutusta. (Mies, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)

Koulutuksen hyöty työllistymisessä

Enemmistö (70 %) kaikista vastaajista katsoi, että koulutuksesta on ollut heille hyötyä työllistymisen kannalta. Kuvataiteilijoiden joukossa osuus oli pienin (kuitenkin yli puolet vastaajista) ja graafisen suunnittelun alalla suurin. Hyötyä perusteltiin mm. sillä, että on saanut tehdä alansa työtä ja toisaalta sillä, että vaikka työ olisikin esimerkiksi lähialoilla, opitusta on

ollut siinä hyötyä. Samoin mainittiin, että tutkintoa arvostetaan, vaikka työskentelisi aivan muulla alalla. Myös opiskeluaikana syntyneet suhteet olivat tärkeitä työllistymisen kannalta. Kuvataiteilijoista viidennes oli sitä mieltä, ettei koulutuksesta ole ollut hyötyä työllistymisen kannalta. (Taulukko 41.)

Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden joukossa oli 21 % sellaisia, jotka katsoivat, ettei koulutuksesta ole ollut hyötyä. Vastaava osuus ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden joukossa oli 14 %.

Taulukko 41. Onko koulutuksesta ollut hyötyä työllistymisessä?

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Kyllä	70	83	60	70
Ei	18	8	21	17
Ei osaa sanoa	12	9	19	13
	100	100	100	100
Vastaajia	233	139	162	534

Koulutuksen hyöty työllistymisessä

Koulutuksesta on ollut hyötyä

- Opin niistä asioista alkeet, joilla saan nykyisin elantoni. (Mies, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Hallitsen useat tekniikat ja tietokoneen käytön ja suunnittelen omaa yritystä. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Työnantaja kuulemma arvostaa tätä tutkintoa. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Koulussa tapasi ihmisiä, jotka sen jälkeenkin auttoivat eteenpäin. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Opin koulussa tarvittavan ammattitaidon. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Lähinnä koulussa tehtyjen töiden & koulun hyvän maineen vuoksi. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Mahdollistanut jatko-opiskelut. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Koulutukseni ansiosta olen töissä. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Koulutusta arvostetaan, vaikka töitä saakin suhteilla. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Ilman koulutukseen liittyvää työharjoittelua en olisi saanut nykyistä työpaikkaani. Työnantajat ovat kiinnostuneita koulutuksesta. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Ilman tutkintoa en voisi hakea/tehdä näitä töitä. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Tuskin olisin alalle päässyt ilman koulutusta. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Opetti alan ohjelmien perusteet, suhteet muihin opiskelijoihin. (Nainen, graafinen suunnittelu, toinen aste.)

Koulutuksesta ei ole ollut hyötyä

- Kukaan ei kysy alalla koulutodistuksia. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- En ole saanut alan töitä. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Huono työtilanne, koulutuksen tuntemattomuus. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Alalla ei todistus paina vaan henkilö. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Työssäni ei oltu kiinnostuneita koulutuksesta eikä ko. taitoja tarvittu. (Nainen, graafinen suunnittelu, toinen aste.)
- Osaksi siksi, että monissa työhaastatteluisissa taiteilija-sanalla on ollut ikävä kaiku. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Kuvataiteilijoille ei ole palkkatyötä tarjolla. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)

Muulla kuin koulutustaan vastaavalla alalla toimivilta tiedusteltiin, mitä he katsovat hyötyneensä taidealan koulutuksesta yleisesti. Kaikkiaan tähän kysymykseen vastasi 37 % vastaajista. Tarjottuja vaihtoehtoja valittiin melko tasaisesti. Eniten mainintoja sai vaihtoehto ”toivon toimivani alalla tulevaisuudessa” sekä ”itsensä kehittäminen”. Tosin viimeksi mainittu mainittiin muita harvemmin graafisen suunnittelun alalla. Yllättäen kuvataiteilijoiden joukossa oli suurin osuus niitä, joiden mukaan koulutus antoi valmiudet toimia muilla aloilla. Kaikkiaan vain kolme henkilöä oli sitä mieltä, ettei koulutus ollut hyödyttänyt heitä mitenkään. Taide- ja viestintäalan koulutuksen kannalta tulos on siis varsin positiivinen.

Taulukko 42. Alalla toimimattomien vastaajien näkemyksiä koulutuksen hyödyistä (mainintoja %)

	Av-viestintä %	Graafinen suunnittelu %	Kuvataide %	Kaikki %
Toivon toimivani alalla tulevaisuudessa	61	70	65	64
Itsensä kehittäminen	71	42	62	63
Sain ystäviä/kontakteja	61	48	55	57
Alasta on tullut harrastus	35	45	42	40
Antoi valmiudet muille aloille	29	21	45	34
Muuta**	9	–	15	10
En mitään	*	–	*	*
Vastaajia	93	33	78	204

Prosenttien summa ei ole 100, sillä vastaajat ovat voineet valita useita vaihtoehtoja.

* Alle viisi henkilöä.

** Hyötyä jatko-opinnoissa, alan parempi tuntemus, hyvät muistot jne.

Koulutusasteiden välillä oli jonkin verran painotuseroja siinä, mikä katsotaan koulutuksen hyödyksi. Esimerkiksi toisella asteella opiskelleiden joukossa oli enemmän (68 %) niitä, jotka toivoivat toimivansa alalla tulevaisuudessa (ammattikorkeakoulu 59 %). Toisella asteella opiskelevat olivat saaneet ystäviä ja kontakteja enemmän kuin ammattikorkeakoululaiset. Ammattikorkeakouluvastaajien joukossa taas oli enemmän niitä, joiden mielestä koulutus antoi valmiudet toimia muilla aloilla. Miehillä alasta oli tullut useammin (45 %) harrastus kuin naisille (36 %). Naiset olivat vastaavasti saaneet enemmän ystäviä ja muita kontakteja (64 %, miehet 45 %).

Kyselyn tavoitteena oli selvittää, miten viestintä- ja kuvataidealan koulutuksen saaneet työllistyvät, mille alalle heidät itse asiassa on koulutettu ja kuinka he näkevät koulutuksen hyödyn työllisyyden kannalta. Kiinnostus kohdistui erityisesti siihen, millaisissa ammateissa esimerkiksi melko uusilla tutkintonimikkeillä valmistuneet medianomit ja media-assistentit työskentelevät. Niin ikään haluttiin tietoa siitä, millaisia näkemyksiä em. alojen koulutetuilla on saamastaan koulutuksesta.

Näihin alussa esitettyihin kysymyksiin löytyy vastaus kyselyn tuloksista. Ensimmäinen huomio on kuitenkin se, ettei viestintä- ja kuvataidealalle koulutetuista voida puhua yhtenäisenä ryhmänä tekemättä vääryyttä todellisuudelle. Vaikka nämä alat usein koulutusohjelmissa niputetaankin yhteen, on tärkeää huomata, että käsitteen alle sisältyy monia ammattiryhmiä. Tässä raportissa on käsitelty niistä kolmea: av-viestinnän ammattilaisia (ml. elokuva/tv/radio), graafisia suunnittelijoita sekä kuvataiteilijoita. Esimerkiksi työllisyyden osalta näiden ryhmien tilanne on erilainen, vaikka yhteisiäkin piirteitä löytyy. Kun melko yleisesti tiedetään, että taide- ja kulttuurialan tutkinnon suorittaneiden työllisyystilanne on muita aloja huonompi, on siis syytä muistaa, ettei tämä välttämättä koske kaikkia alaryhmiä.

Tämän kyselyn kohdejoukon osalta kävi ilmi, että moni toimii koulutustaan vastaavalla alalla, mutta erot opintoalojen välillä ovat melko suuret. Selvän poikkeuksen muodostavat kuvataiteilijat, joista vain pieni vähemmistö toimii kuvataiteen alalla ja saa siitä tulonsa. He myös kärsivät muita enemmän työttömyydestä, sillä kuvataiteilijoiden joukossa työttömien osuus oli 26 %. Av-viestinnän ja graafisen suunnittelun alalle koulutetut ovat työllistyneet hieman paremmin. Av-viestinnän alalle koulutetuista työttömänä oli 19 % ja graafisista suunnittelijoista vain 6 %. Graafisten suunnittelijoiden osalta työllisyystilanne näytti muutenkin kaikkein valoisimmalta, sillä heistä yli 70 % toimi koulutustaan vastaavalla alalla. Silti kaikkien alojen edustajat – kuvataiteilijat mukaan lukien – pitivät koulutusta ja erityisesti tutkintoa hyödyllisenä työllistymisen kannalta.

Yrittäjyys on viime vuosina nähty yhtenä ratkaisuna sekä taidealojen että muidenkin alojen työllisyystilanteeseen. Näiden vastaajien osalta yrittäjyys ei kuitenkaan koko joukkoa tarkasteltaessa ole kovinkaan merkittävä työllistymistapa. Kaikkiaan vastaajista alle 10 % työskenteli yrittäjänä. Graafisten suunnittelijoiden joukossa osuus oli suurin (11 %). Kuvataiteilijoista alle viisi henkilöä ilmoitti olevansa työmarkkina-asemaltaan yrittäjä.

Vastaajien koulutusnäkemystä hahmotettiin mm. selvittämällä heidän mielipiteitään koulutuksen tarjoamista työelämäyhteyksistä, opetuksen tasosta yleensä sekä koulutusodotusten toteutumisesta. Työelämäyhteistyöllä tarkoitetaan mm. sitä, että oppilaitokset (sekä ammatillinen peruskoulutus että ammattikorkeakoulut) järjestävät oppilailleen ura- ja rekrytointipalveluja, tarjoavat yrittäjäyyskoulutusta, työssäoppimis- ja työharjoittelupaikkoja sekä käynnistävät hankkeita elinkeinoelämän kanssa ja sen tarpeisiin. Työelämäyhteistyö on tänä päivänä ammatillisen koulutuksen keskeinen tunnusana ja tuloksellisuuden mittari. Erityisesti ammattikorkeakouluilta on odotettu yliopistoja enemmän yhteistyötä työelämän kanssa. Kuitenkin on käynyt ilmi, ettei työelämäyhteistyö toteudu ammatillisessa koulutuksessa täysin toivotulla tavalla⁴⁰. Sama johtopäätös voidaan tehdä myös tämän kyselyn tuloksista. Vastaajat pitivät esimerkiksi työharjoittelun ongelmina mm. sitä, ettei oppilaitokselta aina saanut apua työssäoppimis- ja harjoittelupaikan hankkimisessa ja toisaalta sitä, että harjoittelijoita käytetään ilmaisena työvoimana.

Ammatillisen koulutuksen tilasta tehdyn arvioinnin mukaan kaikilla opetusaloilla oli ongelmana se, etteivät opiskelijat olleet oppineet koulutuksen aikana itsenäisen ammatin harjoittamiseen liittyviä taitoja. Arvioinnin mukaan tämä ilmeni mm. yrittämiseen, taloudelliseen osaamiseen, itsenäisyyteen, suunnitteluun sekä kokonaisuuksien hallintaan liittyvinä heikkouksina.⁴¹ Opetushenkilöstön taso ja työmarkkinaosaaminen ovat yksi asiakokonaisuus, joka on tullut keskeisesti tässä kyselyssä esille. Aiemmin asiaa on selvitetty ammattikorkeakouluarvioinnin yhteydessä, jossa lopputulos oli, että työmarkkinakompetenssiin tulisi kiinnittää (arvioinnin kohteena olleissa) ammattikorkeakouluissa huomiota.⁴²

Vastaajien näkemys opettajien ja opetuksen tasosta oli melko kriittinen. Erityisesti kiinnitettiin huomiota opetushenkilökunnan tietämykseen työelämästä. Muutama vastaaja piti ongelmana sitä, että opettajat tulevat suoraan koulun penkiltä, eikä heillä ole kokemusta työelämästä ”päivääkään”. Sekä tässä kyselyssä että aiemmissakin tutkimuksissa⁴³ kritiikin aiheet olivat samat: työelämätiätoutta, työharjoittelua ja yrittäjäyyskoulutusta on ollut vastaajien mielestä liian vähän. Myös kansainvälisiä yhteyksiä toivottiin enemmän. Erityisesti kuvataiteilijat korostivat viimeksi mainittua. Kaiken kaikkiaan vastaajien arvosana saamansa koulutuksen sisällöstä olisi näiden tulosten perusteella tyydyttävä. Hyvin moni vastaajista katsoi kuitenkin, että koulutus on hyödyttänyt työllistymisessä, että tutkinnosta on hyötyä tai hyvien opettajien antama opetus on jäänyt mieleen ja motivoinut alalle.

Ajatusleikkinä voisi pohtia sitä, millainen olisi näiden vastaajien laatima ammatillisen koulutuksen ”kehittämishjelma”. Tämän kyselyn vastausten perusteella se sisältäisi mm. opettajien työelämätiätouden paranta-

40 Esim. Räisänen – Frisk 2002: 16–17.

41 Räisänen – Frisk 2002: 8.

42 Lyytinen 1999: 38–39.

43 Honkanen – Ahola 2003.

misen, yleensä työelämäyhteyksien ja työmarkkinatietouden lisäämisen, kansainvälisten yhteyksien lisäämisen sekä koulutuksen rajoittamisen.

Taide- ja kulttuurialan tutkinnon suorittaneilla on usein sekä takanaan että edessään melko pitkä opintoura⁴⁴. Näistä vastaajista lähes puolet oli opiskellut ennen viestintä- ja kuvataidealan opintoja ja neljännes jatkoi opintojaan kyselyhetkellä. Kolmas opintopaikka (peruskoulun/lukion jälkeen) on menossa 8 prosentilla vastaajista. Tämä tarkoittaa parhaimmillaan noin 10 vuoden opintouraa. Vaikka paljon puhutaan elinikäisestä oppimisesta, sillä ei varmaankaan tarkoiteta tämänkaltaista moninkertaista koulutusta. Tyypillistä on myös se, että taiteen alalla toimivat tuntuvat taiteilevan samoista työpaikoista hyvinkin eriasteisella koulutustaustalla. Sekä ammatillisen perustutkinnon (toinen aste), ammattikorkeakoulututkinnon että yliopistotutkinnon suorittaneet pyrkivät usein samoihin töihin. Toimenkuvat eivät ole selvästikään tarpeeksi eriytyneet. Toisaalta monet tuntuvat haaveilevan yliopistokoulutuksesta ja pitävät toista astetta ja ammattikorkeakoulua vain pohjakoulutuksena. Vastaajien koulutususko on kuitenkin vahva, sillä esimerkiksi maisteritutkinnon suorittamisen uskotaan auttavan työllistymisessä.

Yksi taidealan koulutukseen liittyvä ongelma on nimikkeiden kirjo. Tämä vaikeuttaa myös päätöksentekoa esimerkiksi silloin, kun puhutaan koulutuksen määristä – ja niiden suhteen tehtävistä ratkaisuksista – ottamatta huomioon koulutusohjelmiin sisältyviä eri opintoaloja. Koulutusnimikkeiden ja koulutusohjelmien tulisikin kenties olla lähempänä ammattinimikkeitä, mikä auttaisi todennäköisesti opiskelijoita, työnantajia ja yleistä mielipidettä hahmottamaan sitä, minkä alan koulutusta järjestetään ja kuinka paljon. Esimerkiksi medianomi -nimikkeellä valmistuvia elokuva-alan ammattilaisia on vaikea erottaa muiden tätä nimikettä käyttävien joukosta. Yleinen oletus on, että viestinnän koulutusta on paljon, mutta joissakin koulutusyksiköissä kyse saattaa olla melko puhtaasti elokuva-alan ammattilaisten kouluttamisesta. Viimeksi mainittuja ei kuitenkaan Suomessa ole likikään niin paljon kuin ”varsinaista” viestinnän koulutusta. Niin ikään tämä raportti osoittaa, että graafisiksi suunnittelijoiksi (usein viestinnän koulutusohjelmissä) opiskelleilla tilanne ei ole niinkään huono, eivätkä tulokset viittaa tarpeeseen vähentää koulutusta.

Poikkeako taide- ja viestintäalan tutkinnon suorittaneiden tilanne siten muista koulutusaloista? Yksi harvoja vertailuaineistoja on tutkimus Satakunnan ammattikorkeakoulun opiskelijoiden sijoittumisesta, jossa käsitellään mm. liiketalouden, sosiaali- ja terveysalan ja tekniikan koulutusaloja. Tämän – tosin melko suppean – vertailuaineiston pohjalta, voidaan karkeasti arvioida, että kuvataiteen ja viestintäalan koulutuksen saaneilla on tiettyjä eroavaisuuksia muilta aloilta valmistuneisiin verrattuna. He esimerkiksi jatkavat useammin opintojaan ja ovat opiskelleet samaa alaa ai-

44 Vastaavia tuloksia myös Honkanen – Ahola 2003: 47.

emmin, työllistyvät henkilösuhteiden kautta useammin kuin muut sekä suhtautuvat saamaansa koulutukseen hieman muita kriittisemmin⁴⁵.

Tässä julkaisussa on käsitelty yhdessä kahta eri koulutusmuotoa, ammatillista perusastetta (ns. toinen aste) sekä ammattikorkeakouluja (korkea-aste). Koulutusasteet ovat erilaisia eikä niiden tutkinnoilla ole välttämättä samaa arvoa esimerkiksi työmarkkinoilla. Kun tässä raportissa lähtökohtana on kuitenkin ollut ”ammatillisuus”, voidaan sanoa, että kahden asteen käsitteleminen yhdessä on ollut toimiva ratkaisu. Tarkoituksena on ollut antaa kuva siitä ammatillisen koulutuksen kokonaisuudesta, joka tuottaa ammatillisia viestintä- ja kuvataiteen aloille. Mainittakoon, että esimerkiksi Opetushallituksen viestintäalan koulutustarvetta käsittelevässä dokumentissa koulutusasteita on käsitelty yhdessä, sillä ”näiden alojen koulutuksen saaneet toimivat pääosin samoissa tehtävissä”⁴⁶.

Vastaajien kommentteja kyselystä

Positiivisia

- Kysely ok. Kiva että välitetään miten opiskelijoilla jatkossa menee. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Kiitos kyselystä, tulee tunne että joku välittää! Taidekoulut ovat kovin eritasoisia meillä ja on aika alkaa pohtia miten koulutuksesta saataisiin laadukasta ja tasalaatuista. (Nainen, kuvataide, ammattikorkeakoulu.)
- Mielestäni on erittäin hyvä, että tämä kysely on järjestetty, koska tällä alalla on niin paljon vääriä uskomuksia ja epätietoisuutta, jotka kaipaavat esilletuloa edes tutkimuksen muodossa. Kiitos teille! (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Toivottavasti tällä olisi tosiaan vaikutusta ja herättäisi päättäjät sulkemaan kouluja rajulla kädellä.
- Kortistoon on turha kouluttaa ihmisiä, jotka eivät muuta työtä huoli. Oli ehkä vähän kärjistetty, mutta kuitenkin. (Mies, av-viestintä, toinen aste.)
- Näitä asioita olisi pitänyt kysellä jo aikaa sitten, mutta parempi myöhäänkin. Varsinkin av-alalla tilanne näyttää huolestuttavalta ja myös huvittavalta. Suomi alkaa olla täynnä epäpäteviä tekijöitä, jotka lehdissä kutsuvat itseään elokuvantekijöiksi. Se vähentää oikeasti pätevien ja koulutettujen ihmistenkin arvoa. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)
- Tutkimus on todella aiheellinen! Keskustelun av-alan koulutuksesta on herätettävä kouluttavat tahot tilanteeseen. (Nainen, av-viestintä, ammattikorkeakoulu.)

Negatiivisia

- Hyödyttävätkö nämä millään tavoin mihinkään muuhun kuin johonkin diagrammiin? (Mies, kuvataide, toinen aste.)
- Mielestäni tämä kysely painottuu liikaa sellaiseen työhön, joka ei ole varsinaisesti kuvataiteilijoiksi kouluttautuneiden alkuperäinen ajatus eli toimia vapaana taiteilijana elatuksensa ansaiten. Se on alue, joka ansaitsisi enemmän huomiota, enemmän arvostusta ja tukea, eikä pelkästään nälkäpalkalla elävien, työtään tekevien taiteilijoiden olojen parantamiseksi vaan koko ihmiskunnan hyvinvoinnin vuoksi! Esteettiset arvot ovat tärkeitä kenelle tahansa; taide vaikuttaa myös tiedostamattomasti. (Nainen, kuvataide, toinen aste.)
- Tämä kysely on rankasti myöhässä. Työllisyystilanne on ollut huono jo kolme vuotta. (Mies, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)
- Olisi voinut olla kohta, jossa kysytään tuntemuksia ja henkilökohtaisia mielipiteitä yleensä koulutuksesta. Olen nimittäin todella turhautunut siihen, että 3,5 vuotta koulutusta tuntuu menneen hukkaan kun töitä ei löydy. Varmaan yhtä helposti löytyisi töitä ilman koulutustakin. (Nainen, graafinen suunnittelu, ammattikorkeakoulu.)

45 Vertailutiedot: Jaatinen 2002: 43, 44, 49, 52, 82.

46 Katajisto – Lehtinen 2000.

Vastaajat pitivät toteutettua kyselyä tärkeänä ja toivoivat, että sillä voisi vaikuttaa koulutuksen kehittämiseen tulevaisuudessa. Kyselylomakkeen lopussa olleeseen pyyntöön kommentoida kyselyä vastasi kaikkiaan 42 % vastaajista. Voittopuolisesti (64 %) kommentit olivat myönteisiä ja vastaajat pitivät hyvänä sitä, että asioita selvitetään ja ”joku välittää”. Kielteisiä kommentteja tuli 17 % ja 19 % oli sävyiltään neutraaleja. Jonkin verran kritisoitiin lomakkeessa olevaa toistoa ja lomakkeen pituutta.

Kyselyn tulokset herättävät myös kysymyksen siitä, mikä on erikoistumisen ja toisaalta monipuolisuuden suhde ammatillisessa koulutuksessa. Voidaan kysyä, mitä tapahtuu erikoistumiselle, jos päivän sana on ”moniosaaminen”. Esimerkiksi ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston tiedote korostaa medianomien monipuolisia työpaikkoja, monissa artikkeleissa peräänkuulutetaan ”monitaitureita” tai ihastellaan sitä, että ”moniosaaja tekee jopa neljän ihmisen työt”⁴⁷. Vastaajat kiittivätkin usein koulutuksen monipuolisuutta, mutta monet näkivät myös kääntöpuolen eli sen, että ammatillinen osaaminen kärsii kun monista asioista ”raapaistaan vain pintaa”, kuten eräs vastaaja asian ilmaisi.

Kun taidealan koulutusta tutkitaan, on yksi kiinnostuksen kohde tietenkin se, onko koulutusta liikaa vai liian vähän. Tämä raportti ottaa kantaa mahdolliseen ylikoulutukseen vain vastaajien suulla, mutta toisaalta työllisyyttä kuvaavat tulokset kertovat tietenkin omaa kieltään siitä, miten ja mihin valmistuneet sijoittuvat. Selvästi käy ilmi, että kuvataiteen ja myös av-viestinnän osalta työllistymisessä on ongelmia.

Koulutusviranomaiset ovat joka tapauksessa tehneet johtopäätöksensä taide- ja kulttuurialan koulutuksen saaneiden työllisyydestä, ja viimeaikaisten suunnitelmien mukaan koulutusta tullaan tulevaisuudessa vähentämään. Tähän viittaavat mm. luonnosvaiheessa oleva, vuoteen 2015 ulottuva koulutustarve-ennuste sekä Opetusministeriön päätökset tiettyjen koulutusalojen rajoittamisesta.⁴⁸

Koulutusta koskevat päätökset tehdään opetushallinnossa ja niiden perustana on runsas tietopohja koulutuksen tuloksellisuudesta. Myös taidealan koulutusta koskevat ratkaisut ovat yhtä lailla koulutuspolitiikan toimialaa, ja vaikka niissä otetaan huomioon alan työmarkkinakentän näkemykset, ne etenevät kuitenkin yleisten koulutuspoliittisten linjausten mukaan. Koulutuspolitiikan kokonaisuudessa taideala ei muodosta poikkeusta. Toivottavaa kuitenkin on, että tässäkin kyselyraportissa esiin tullut tarve eriytyneelle tiedolle, nykyistä selkeämmille tutkintonimikkeille ja ennen muuta työlähtoisemmälle opetukselle otettaisiin tulevaisuuden ratkaisuja tehtäessä huomioon.

47 Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston viestintäjaos 2004, Strada, kevät 2002, Tutka 19.9.2002.

48 Katajisto 2004, Opetusministeriön kirje ammatillisen koulutuksen järjestäjille 7.3.2003.

YHTEENVETOTIETOJA KYSELYSTÄ				
	Av-viestintä	Graafinen suunnittelu	Kuvataide	Kaikki
Naisia %	47 %	66 %	74 %	60 %
Ikä (ka.)	29 v.	28 v.	31 v.	29 %
Uusimaa %	44 %	56 %	43 %	44 %
Työsuhteessa %	56 %	71 %	49 %	58 %
Työtön %	19 %	6 %	26 %	18 %
Päätoimeentulo koulutusta vastaavasta työstä %	48 %	77 %	22 %	49 %
Koulutus hyödyttänyt työllistymisessä %	70 %	83 %	60 %	70 %
Vastaajia	238	140	167	545
%-osuus	44 %	26 %	30 %	100 %
Vastausprosentti 60 %. Kysely toteutettu syksyllä 2003. Kohdejoukko: vuosina 2000–2002 kuvataiteen ja viestinnän toisen asteen tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet.				

Lähteet

- Ahola, S. 2004. *Abiturientista opiskelijaksi*. Varsinaissuomalaisten abiturienttien jatkokoulutukseen hakeutumisen taustalla olevat käsitykset ja koulutusura. Projektin kuvaus osoitteessa: www.soc.utu.fi/RUSE/projects/abiturientista_opiskelijaksi.html (2.6.2004).
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston viestintäjaos 2004*. Selvitys todentaa – medianomien ammattikuvat monipuolisia. Lehdistötiedote 3.3.2004.
- Autio, V. & al. 1999. *Ammatillinen koulutus 2010*. Työvoiman tarve vuonna 2010 ja ammatillisen koulutuksen mitoitus. Helsinki. Opetushallitus.
- Berschewsky, T. – Rissanen, A. (toim.) [2003]. *Valokeilassa ammattikorkeakouluopiskelija*. Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijajyhdistyksen Liitto – SAMOK ry. Helsinki.
- Hansén, A-M. 2000. *Tulevaisuuden tekijät. Viestintäalan kehitystrendit, ammatit, osaamisvaatteen ja työvoimatarve 2000-luvun kynnyksellä*. Turun kauppakorkeakoulu. Yritystoiminnan tutkimus- ja koulutuskeskus. Mediaryhmä. Keuruu.
- Helsingin Sanomat* 11.2.1996. Tekniikka mullistaa taiteen koulutuksen. Viestintä ja taide ovat nuorten intohimona, mutta riittääkö kaikille tulevaisuudessa töitä?
- Helsingin Sanomat* 3.6.2004: Ammatillisen koulutuksen suosio kasvaa.
- Hollo, M. & al. 2001. *Käsi- ja taideteollisuusalan koulutuksen arviointi*. Arviointi 6/2001. Helsinki. Opetushallitus.
- Honkanen, V. – Ahola, S. 2003. *Kulttuurin koulutus ja uudet urat. Ammattikorkeakouluista kulttuurialalta valmistuneiden koulutuskokemukset, työllistyminen ja yrittäjyys*. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus, RUSE. Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti 61. Turku.
- Hämäläinen, U. 2002. *Koulutuksesta työelämään*. Nuorten työllistymiseen vaikuttavat tekijät. Tutkimuksia 83. Helsinki. Palkansaajien tutkimuslaitos.
- Jaatinen, P. 2002. *Mitä teille kuului vuonna 2001? Satakunnan ammattikorkeakoulusta vuosina 1995–2000 valmistuneille ja heidän työnantajilleen suunnattu seuranta tutkimus*. Satakunnan ammattikorkeakoulu. A, tutkimukset 1/2002. Pori.
- Karhunen, P. – Niininen, M. 2003. *Taidealan ammattikoulutus -esiselvitys*. Työpapereita n:o 41. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.
- Karhunen, P. 1994. *Teatterikoulutus ja työmarkkinat*. Tilastotietoa taiteesta no 9. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.
- Karhunen, P. 1996. *Kuvataiteen korkeakoulutus ja työmarkkinat*. Selvitys Suomen Taideakatemian koulussa ja Kuvataideakatemiassa opiskelleiden työtilanteesta ja tyytyväisyydestä koulutukseen. Tilastotietoa taiteesta no 16. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.
- Karhunen, P. 1998. *Musiikkialan korkeakoulutus ja työmarkkinat*. Selvitys Sibelius-Akatemiasa opiskelleiden työtilanteesta ja koulutustyytyväisyydestä. Tilastotietoa taiteesta no 18. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.
- Karhunen, P. 1999. *Trained artists at the market place*. An overview of the graduate-surveys. Helsinki. The Arts Council of Finland.
- Karhunen, P. 2004. *Taiteilijakoulutus Suomessa – kehityslinjoja 1960-luvulta 2000-luvulle*. Teoksessa: Arpo, R. (toim.) *Taiteilija Suomessa. Taiteellisen työn muuttuvat edellytykset*. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja 28. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.
- Karttunen, S. 1994. *Taideteollinen korkeakoulutus ja työmarkkinat*. Tilastotietoa taiteesta no 10. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.
- Katajisto, J. – Lehtinen, J. 2000. *Selvitys graafisen alan ja viestintäalan ammatillisen peruskoulutuksen määrällisestä tarpeesta*. Opetushallitus, ammatillisen koulutuksen linja. Ennakointipalvelut. Helsinki.
- Katajisto, J. 2004. *Kulttuurialan koulutustarjonnan mitoitus*. Luonnos 8.4.2004. Helsinki. Opetushallitus.

- Lyytinen, H. K. 1999. *Työelämäyhteistyön arviointi. Jyväskylän, Tampereen ja Turun ammattikorkeakoulujen työelämäyhteistyön ulkoinen arviointi*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 16:1999. Helsinki. Edita.
- Mangset, P. 2003. ”Jeg må! Jeg må; så byder meg en stemme” Om kunstnerroller i endring. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift* 2/2003. Bibliotekshögskolan i Borås.
- Niininen, M. 2003. *Tilastotietoa taidealan ammatillisesta koulutuksesta ja työllisyydestä*. Tilastotiedote 1/2003. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.
- Opetusministeriön kirje ammatillisen koulutuksen järjestäjille 7.3.2003*. Kulttuurialan ammatillisen peruskoulutuksen rajoittaminen 1.8.2003 lukien.
- Rensujeff, K. 2003. *Taiteilijan asema*. Raportti työstä ja tulonmuodostuksesta eri taiteenaloilla. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja n:o 27. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.
- Räisänen, A. – Frisk, T. 2002. *Ammatillisen koulutuksen tila*. Yhteenveto vuosina 1995–2001 tehtyjen arviointien tuloksista ja arvioinnin kehitystyöstä. Arviointi 9 / 2002. Helsinki. Opetushallitus.
- Stenvall-Virtanen, S. 2004. *Viestinnän koulutusohjelmat ammattikorkeakouluissa*. Koulutusohjelman suuntautumisvaihtoehdot, nykytilanne ja resurssit. Turun kauppakorkeakoulun yritystoiminnan tutkimus- ja koulutuskeskus. Mediaryhmä. 5.3.2004.
- Strada 2002*. Työelämä kaipaa monitaitureita. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian asiakaslehti. Kevät 2002. Osoitteessa: <http://www.stadia.fi/ajankohtaista/strada/2002/01.pdf>
- Suutari M. 2003. *Laaser-projektin loppuraportti*. Helsinki. AKAVA.
- Tutka 2002*. Moniosaaja tekee jopa neljän ihmisen työt. Diakonia-ammattikorkeakoulun Turun yksikön medianomiopiskelijoiden media-alan verkkolehti. 19.9.2002. Osoitteessa: <http://www.tutka.org/>

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Alkutilanne: tutkimusjoukko ja vastaajat aloittain/koulutusohjelmittain	13
Taulukko 2. Tutkimusjoukko ja vastaajat koulutusasteittain	14
Taulukko 3. Vastaajat aloittain ja koulutusasteittain	15
Taulukko 4. Vastaajien ikäjakauma	16
Taulukko 5. Vastaajien sukupuolijakauma	16
Taulukko 6. Vastaajien nykyinen asuinalue opiskelun alueen mukaan	17
Taulukko 7. Vastaajien peruskoulutus	17
Taulukko 8. Vastaajien opinnot ennen kuvataide- ja viestintäalan opintoja	18
Taulukko 9. Vastaajien aiemmat opinnot koulutusasteen mukaan	18
Taulukko 10. Vastaajien syyt koulutusalan valintaan	20
Taulukko 11. Vastaajien kuvataide- ja viestintäalan työkokemus ennen alan opintoja	21
Taulukko 12. Koulutusodotukset, avovastauksissa mainitut teemat	21
Taulukko 13. Vastasiko koulutus odotuksia?	24
Taulukko 14. Opintojen jatkaminen viestinnän ja kuvataiteen koulutuksen jälkeen	25
Taulukko 15. Vastaajien jatko-opintosuunnitelmat	25
Taulukko 16. Vastaajien jatko-opintosuunnitelmat eriteltyinä	25
Taulukko 17. Vastaajien aikomukset hakea johonkin oppilaitokseen	26
Taulukko 18. Sisältyikö koulutukseen...?	29
Taulukko 19. Vastaajien näkemyksiä koulutuksen työelämäyhteyksistä	33
Taulukko 20. Vastaajien näkemyksiä koulutuksen ansioista	35
Taulukko 21. Vastaajien näkemykset koulutuksen puutteista	36
Taulukko 22. Vastaajien näkemyksiä koulutuksen kehittämisen puolesta	38
Taulukko 23. Vastaajien opiskeluaikainen työssäkäynti	42
Taulukko 24. Vastaajien työmarkkinatilanne kaikki työalat mukaan lukien	43
Taulukko 25. Vastaajien ammattialat	44
Taulukko 26. Vastaajien yleisnäkemys omasta työmarkkinatilanteestaan	45
Taulukko 27. Vastaajien näkemys oman alan työtilanteesta	48
Taulukko 28. Vastaajien pääasiallinen toimeentulolähde aloittain ja koulutusmuodoittain	50
Taulukko 29. Vastaajien apurahat	50
Taulukko 30. Vastaajien työhistoria tutkinnon jälkeen	52
Taulukko 31. Vastaajien työhistoria: työpaikkojen määrä valmistumisvuoden mukaan	52
Taulukko 32. Vastaajien työhistoria: työpaikat ja työalat	52
Taulukko 33. Vastaajien työllistymistä edistäneet tekijät	55
Taulukko 34. Miten sait nykyisen työpaikkasi?	55
Taulukko 35. Vastaajien työttömyys tutkinnon suorittamisen jälkeen	56
Taulukko 36. Työttömyyden kesto	57
Taulukko 37. Vastaajien näkemykset työllistymisvaikeuksien syistä	58
Taulukko 38. Oletko kyselyhetkellä hakemassa työtä	59
Taulukko 39. Mitkä asiat ovat tärkeitä työssä?	61
Taulukko 40. Vastaajien näkemykset nykyisen työn ja koulutuksen vastaavuudesta	62

Taulukko 41. Onko koulutuksesta ollut hyötyä työllistymisessä?	64
Taulukko 42. Alalla toimimattomien vastaajien näkemyksiä koulutuksen hyödystä	65

Asetelmaluettelo

Asetelma 1. Tässä raportissa käytettyjä käsitteitä	10
Asetelma 2. Esimerkkejä ammattiluokituksesta	44

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Vastaajien mielestä opetukseen riittävästi sisältyneet osa-alueet opintoaloittain	29
Kuvio 2. Näkemykset koulutuksen työelämäyhteyksistä opintoaloittain	33
Kuvio 3. Näkemykset koulutuksen työelämäyhteyksistä koulutusmuodoittain	34
Kuvio 4. Vastaajien työskentely ulkomailla	53
Kuvio 5. Työssä tärkeänä pidettyjen osa-alueiden osuus koulutusaloittain	61

Facts about the Arts
Publication no 33
Arts Council of Finland
Helsinki 2004

Paula Karhunen

From visual and media training to the labour market

Survey on the situation of graduates

English summary

Background and aims

This publication reports the findings of a survey focusing on graduates from secondary and polytechnic level education in the fields of audiovisual media and fine arts (graduation years 2000–2002). The survey carried out in autumn 2003 examined the occupational and labour market structure of students after graduation. The study is a part of the Arts Council project “Professional training of artists”. The objective of the project is to produce an overall picture of the effects and structure of artists' professional training and the changes which have taken place in this field of education over the past decades. The project follows the one carried out at the Research Unit of the Arts Council in the 1990s, when university level training of artists was studied.

Since the aim of the project is to go through all art fields, it was decided that the first survey would concentrate on graduates of audiovisual media, graphic design and fine arts. The reason for this was that the intake of students in these degree programmes has increased faster than in other fields of art and culture education. Thus, the discussion on the relation between training and employment has also been quite active. The motive for connecting the three – rather different – fields stems from the system of professional training, since in official titles of degree programmes these areas are usually combined.

The data

The data was collected through a mail questionnaire directed to those who have taken a degree in audiovisual media and fine arts⁴⁹. Information about the graduates (name, date of birth, graduation year) was collected from educational institutions, and a total of 22 institutions delivered their list of graduates. Of these institutions, 13 were secondary level vocational institutions and 9 polytechnics. After updating the addresses, a total of 900 persons received the questionnaire. The response rate was 60 % and no marked bias was found between the original population and the respondents.

Main findings

Characteristics of respondents

The respondents form a group of over 500 persons who represent fine arts⁵⁰, audiovisual media and graphic design. Because the information received from the institutions usually included only the name of the degree programme – rather general in its content – the distribution into subgroups was done during the research process by using the information derived from the respondents' answers.

The majority of the respondents are women with the exception of audiovisual media, where the share of men is 53 %. The respondents are mostly between 25 and 35 years of age. The field of audiovisual media has the highest share of those under 25 years. In fine arts, the respondents are slightly older than in the other groups.

Nearly half of the respondents live in the Uusimaa region, but it seems that those who study in the other parts of Finland are likely to stay in their study region.

About 50 % of the respondents have studied art and media earlier and almost one fourth have continued with their studies after graduation. The proportion of those continuing with their studies is highest among fine artists (40 %).

49 The degree programmes in question are, among others, Degree Programme in Visual Arts and Communication, DP in audiovisual communication, DP in media production.

50 The term fine arts refers to professionals such as painters and sculptors.

Table 1. The characteristics of respondents

	Audiovisual media	Graphic design	Fine arts	All
Women %	47 %	66 %	74 %	60 %
Average age	29	28	31	29
Lives in Uusimaa region*	45 %	59 %	30 %	44 %
Secondary level degree	52 %	41 %	33 %	43 %
Polytechnic degree	48 %	59 %	67 %	57 %
Studies before art and media training	46 %	44 %	46 %	46 %
Studies after graduation from art and media training	17 %	14 %	40 %	23 %
<i>N</i>	238	140	167	545
Share in %	44	26	30	100

* Uusimaa is the province which includes the metropolitan area. This province has the highest population in Finland.

Labour market situation of respondents

The labour market situation of the respondents was clarified by asking about, their current labour market status and jobs, their working history and unemployment periods.

Table 2. The labour market status of respondents (% of choices)

Status	Audiovisual media %	Graphic design %	Fine arts %	All %
Employee	56	71	49	58
Freelancer	25	21	15	21
Unemployed	19	6	26	18
Student	13	11	31	18
Independent artist	5	*	37	14
Other	8	8	11	9
Entrepreneur	9	11	*	8
On grant	*	–	*	1
<i>N</i>	238	140	167	545

The sum does not add up to 100 % since the respondents have chosen many alternatives.

*Fewer than five persons.

As can be seen from Table 2, a majority of respondents are employed at the moment, but the differences between art forms are quite considerable. For example, over 70 % of graphic designers are employed while the share

among fine artists is under half. The figures include all kinds of jobs, not only those in the arts⁵¹. The proportion of unemployed is highest in the field of fine arts and lowest among graphic designers. The share of students is highest among fine artists.

Although the share of those working as employees is considerably high, these jobs are not always in the sector in which respondents have received their education. This became clear by asking the main income sources of respondents (Table 3). The work corresponding with the training is the main income source for only about one fifth of fine artists, while a great majority of graphic designers receive their primary income from the work they are trained for, and about half of those in audiovisual media (including media designers, radio and TV journalists etc.) have jobs corresponding with their training. What draws attention is the fact that the share of those with income from sources other than work (unemployment allowance, family allowance, study grant) is rather high (32 %), especially among fine artists (45 %).

Table 3. The main income sources of respondents (% of quotes)

Source of income	Audiovisual media %	Graphic design %	Fine arts %	All %
Work corresponding to training	48	77	22	49
Other income sources	33	17	45	32
Work in field other than art	18	11	22	17
Art-related work	13	–	30	14
<i>N</i>	232	139	144	515

The sum does not add up to 100 % since the respondents have chosen many alternatives.

Graduates in audiovisual media usually work in radio/TV or cinema/video productions. Graphic designers are employed, for example, by advertising companies or printing houses. Fine artists are an exceptional group since they do not have jobs in the strict sense of the word. The only way of "employing" oneself as an artist is to give exhibitions, sell art works or get grants. Since these activities do not necessarily produce sufficient income, many fine artists work as teachers, illustrators or completely outside the art world.

Concerning the means of recruitment, the data indicates that the most important way of getting a job is through one's own initiative and personal contacts⁵². Official means of employment (such as employment offices) are insignificant in this respect.

51 The quality of work (whether it is in the art sector or outside) is presented in Tables 4 and 5.

52 This result also refers to all kinds of jobs, not only artistic ones.

Table 4. The lines of work of respondents

Line of work	Audiovisual media %	Graphic design %	Fine arts %	All %
Work corresponding with training	45	73	17	44
Art-related work**	11	4	23	13
Other work	18	6	14	13
Mixed	7	*	17	9
Not working***	19	14	29	21
	100	100	100	100
<i>N</i>	238	140	167	545

*Fewer than five persons.

** Teaching, journalism, etc.

*** Unemployed, student, parental leave, etc.

Table 5. The means of getting present job (% of quotes)

Means of getting job	Audiovisual media %	Graphic design %	Fine arts %	All %
Own initiative	42	41	34	40
Contacts	31	33	38	33
Employers' initiative	28	11	30	24
Advertisement in newspaper/internet	16	17	17	17
Other means	11	13	8	11
Employment office	3	*	8	4
<i>N</i>	172	109	92	373

The sum does not add up to 100 % since the respondents have chosen many alternatives.

* Fewer than five persons.

Table 6. The unemployment of respondents after graduation

Unemployment	Audiovisual media %	Graphic design %	Fine arts %	All %
No unemployment periods	40	57	33	42
One unemployment period	35	32	37	35
Two unemployment periods	11	8	15	11
Three or more unemployment periods	14	4	16	12
	100	100	100	100
<i>N</i>	235	138	163	536

When the survey was conducted, altogether 18 % of the respondents were unemployed. The highest unemployment rate was among fine artists (26 %) and the lowest among graphic designers (6 %). However, the share

of those who had experienced unemployment at some point of their career was much higher (nearly 60 %). Fine artists are, once again, a group which stands out from the rest by the highest number of unemployment periods.

The total duration of unemployment⁵³ was not very long since 40 % of the unemployed had been without work less than six months.

Opinions about training

The opinions about the content of training were examined through questions dealing with the expectations concerning training, merits and deficiencies in their training as well as respondents' ideas about the development of professional training in this field. It became evident that over 50 % of the respondents considered their training as corresponding to their expectations. Only 3 % stated that there was no correspondence at all (Table 7).

When it comes to merits and shortcomings, the same factor was at the top of both lists, namely, contacts with working life. This indicates that for the students the main goal of training is to learn a trade and familiarise themselves with the world of this trade.

Table 7. The correspondence between expectations and training

Training & expectations	Audiovisual media %	Graphic design %	Fine arts %	All %
Training corresponded to expectations	12	16	14	13
Training mostly corresponded to expectations	46	46	52	48
Training partly corresponded to expectations	38	36	34	36
Training did not correspond to expectations at all	4	*	*	3
	100	100	100	100
<i>N</i>	237	139	166	542

* Fewer than five persons.

Many (54 %) of the respondents also made general remarks on their training, such as educational standards. According to them, some teachers did not have enough expertise as regards the labour market and real working life. About one third of the respondents commented on the amount of art and media training and all of them suggested that the intake to training should be reduced because of the present employment situation.

⁵³ Respondents' own estimation of the duration of their unemployment.

Conclusion

According to this data, it seems that the situations of professionals in the three groups (audiovisual media, graphic design, fine arts) presented here differ from each other, sometimes to a large extent. Recognition of these differences is essential when making decisions on, for example, the amount of training.

The data shows that many graduates work in the field corresponding to their training. The main exception from this rule was the group of fine artists. Only a small proportion of them earn a living from artistic work. They also suffer from unemployment more than the other respondents. The employment situation of graphic designers seemed in general brighter than that of the other groups. On the other hand, graduates in every field – even fine artists – consider their training and especially their degree as a useful tool in dealing with employment.

Some criticism was expressed regarding the content of the training. This included insufficient contacts with employers, international connections and exchange programmes.

When comparing the situation and opinions of these graduates with other fields, it seems that art and media graduates have some characteristics which separate them from the others. For example, art and media graduates have already studied the field, they continue their studies more often, they are recruited more often through personal relations and they are more critical of their professional training than others.

In this research, the educational levels of polytechnics and secondary level vocational education were discussed together. The two levels were combined because of the viewpoint of the research, i.e., the focus being on employment and the significance of training in relation to that. Not many significant differences between educational levels were found in this respect.

Speaking of professional training in the arts, one crucial question is whether there is an oversupply of art and media graduates or not. According to this data, the results on employment seem to indicate that the intake of students in these fields is too high, especially in the fields of fine arts and audiovisual media. In fact, the education authorities have already decided to gradually reduce the amount of education in cultural degree programmes. However, instead of automatically reducing all education in the cultural degree programmes, it should be taken into consideration that the degree programmes of culture or art include many different occupational groups with very different situations in the labour market. An example of this is the group of graphic designers, whose situation is relatively satisfactory, and there is no indication in the data of a need for decreasing the amount of education in this field.

Liite 1. Luettelo vastaajien oppilaitoksista

Espoon-Vantaan teknillinen ammattikorkeakoulu, EVTEK
Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu
Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
Lahden ammattikorkeakoulu, muotoiluinstituutti
Lahden ammattikorkeakoulu, taideinstituutti
Lybeckerin käsi- ja taideteollisuusoppilaitos
Länsi-lapin ammatti-instituutti
Oulun kulttuurin ja tekniikan oppilaitos
Outokummun oppimiskeskus
Pekka Halosen akatemia
Pirkanmaan taitokeskus
Pohjois-karjalan ammattikorkeakoulu
Yrkesinstitutet Practicum
Satakunnan käsi- ja taideteollisuusoppilaitos
Helsingin ammattikorkeakoulu, stadia
Svenska yrkeshögskolan
Tampereen ammattikorkeakoulu, taiteen osasto
Varkauden ammatti-instituutti

T A U S T A T I E T O J A

1. Syntymävuosi _ _ _ _

2. Sukupuoli

- a) nainen
- b) mies

3. Kotipaikkakunta _____

4. Millainen yleisivistävä peruskoulutus sinulla on?

- a) peruskoulu
- b) lukio/osa lukiota
- c) ylioppilastutkinto
- d) muu, mikä? _____

5. Tässä tutkimuksessa kartoitetaan kuvataidealan ja (audiovisuaalisen) viestintäalan toisen asteen ja ammattikorkeakoulutason tutkintoja. Minkä tutkinnon sinä olet suorittanut?

Oppilaitos: _____

Koulutusohjelma/suuntautumisvaihtoehto: _____

Tutkintonimeke: _____

Suoritusvuosi: _____

6. Muu koulutus, myös ulkomailta harjoitetut opinnot:

Suoritettut tutkinnot:

Oppilaitos: _____

Koulutusohjelma/suuntautumisvaihtoehto: _____

Aloittamis- ja päättämivuosi: _____

Keskeytetyt opinnot:

Oppilaitos: _____

Koulutusohjelma/suuntautumisvaihtoehto: _____

Aloittamis- ja keskeyttämivuosi: _____

Yhä jatkuvat opinnot:

Oppilaitos: _____

Koulutusohjelma/suuntautumisvaihtoehto: _____

Aloittamisvuosi: _____

Jatka tarvittaessa.

K U V A T A I D E – T A I V I E S T I N T Ä A L A N K O U L U T U S

7. Millä perusteella valitsit kuvataide-/(av-) viestintäalan koulutuksen?

8. Kuinka monta kertaa hait kyseiseen koulutukseen?

- a) pääsin ensi yrittämällä
- b) pääsin toisella yrittämällä
- c) hain kolme kertaa tai enemmän

9. Mikä oli ensisijainen toiveesi?

Oppilaitos: _____

Linja/koulutusohjelma: _____

10. Mihin muualle hait?

Oppilaitos: _____

Linja/koulutusohjelma: _____

11. Oliko sinulla kuvataide-/(av-) viestintäalan työkokemusta ennen alan koulutusta?

- a) kyllä
- b) ei → siirry kysymykseen 13
- c) en osaa sanoa

12. Vaikututtiko työkokemuksesi koulutusohjelman valintaan?

- a) kyllä
- b) ei
- c) en osaa sanoa

13. Opiskeluaikainen työssäkäynti (Rastita, voit valita useamman vaihtoehdon.)

	Tein kuvataide-/ (av-) viestintäalan työtä	Tein muun alan työtä
a) Työskentelin loma-aikoina		
b) Tein tilapäis- tai osa-aikatoitaa		
c) Kävin säännöllisesti töissä koko ajan		
d) Olin alaan liittyvässä harjoittelussa/ Suoritin työssäoppimajakson		
Missä? _____		
Kuinka kauan? (vko/kk) _____		
e) Siirryin työelämään opintojen vielä kestäessä		
f) En työskennellyt lainkaan opiskeluaikana		
g) Muu vaihtoehto _____		

14. Minkälaisia asioita odotit oppivasi kuvataide-/(av-) viestintäalan koulutuksen aikana?

15. Vastasio koulutus odotuksiasi?

- a) kyllä
- b) suurimmaksi osaksi
- c) osittain
- d) ei lainkaan

Perustelee halutessasi

T Y Ö M A R K K I N A T

16. Tämänhetkinen työmarkkinatilanteesi (Voit valita useampia vaihtoehtoja.)

- a) työsuhteessa
- b) freelancer
- c) vapaa taitelija
- d) työskentelen apurahan turvin
- e) yrittäjä
- f) työtön → Siirry kysymykseen 22.
- g) opiskelija → Siirry kysymykseen 22.
- h) muu, mikä? _____

17. Mikä on/mitkä ovat ammattinimikkeesi?

18. Jos vastasit kysymykseen 16 a, b tai c, niin täsmennä työpaikkasi tai toimeksiantajasi

19. Mikäli olet yrittäjä (valitsit kysymyksessä 16 vaihtoehdon e), onko sinulla

- a) yhtiö
- b) toiminimi

20. Mikäli olet yrittäjä, työllistääkö yritys itsesi lisäksi muita?

- a) ei
- b) kyllä → Kuinka monta henkilöä? _____

21. Missä määrin nykyinen työsi vastaa saamaasi kuvataide-/(av-) viestintäalan koulutusta?

- a) vastaa täysin
- b) vastaa osittain, perustelee _____
- c) ei lainkaan, perustelee _____
- d) en osaa sanoa

22. Saatko pääsiallisesti toimeentulosi

- a) kuvataide-/(av-) viestintäalan työstä
- b) taiteen lähialan työstä (opetus, kritiikki, hallinto, ym.) Mistä? _____

- c) muusta työstä, _____
- d) muista lähteistä, mistä? (esim. opintotuki, toimeentulotuki, vanhempainraha, jne.) _____

23. Oletko tällä hetkellä hakemassa työtä?

- a) en
- b) haen kuvataide-/(av-) viestintäalan työtä
- c) muuta työtä → Miksi? _____

24. Oletko hakenut apurahoja taiteelliseen työhön/projekteihin?

- a) kyllä → Oletko saanut? a) olen b) en ole
b) en ole hakenut → Miksi et?

86

25. Työhistoriasi kuvataide-/ (av-) viestintäalan koulutuksen jälkeen (Voit valita tarvittaessa useamman vaihtoehdon.)

- a) En ole ollut lainkaan töissä
b) Olen toiminut valmistumisen jälkeen vapaana taiteilijana/ apurahan turvin
c) Olen työskennellyt seuraavasti: (Täytä alle)

Työpaikka	Tehtävä/ammattinimi ike	Pvm (mistä mihin, esim. 1/2002- 5/2002)	Työsuhteen laatu (esim. tilapäinen, osa-aikainen)
1			
2			
3			
4			

Jatka tarvittaessa.

26. Oletko ollut työttömänä valmistuttuasi kuvataide-/ (av-) viestintäalan ammatillisesta koulutuksesta?

- a) en ole → *Siirry kysymykseen 29*
b) minulla on ollut yksi työttömyysjakso urallani
c) minulla on ollut kaksi työttömyysjaksoa urallani
d) minulla on ollut kolme tai useampia työttömyysjaksoja urallani

27. Arvioi työttömyytesi kokonaiskesto (esimerkiksi 2 päivää, 3 kuukautta, 2 vuotta)

28. Saitko työttömyysaikanasä työttömyyskorvausta tai työmarkkinatukea?

- a) kyllä → Kumpaa?
b) en → Miksi et?

5

29. Mikäli sinulla on ollut vaikeuksia työllistymisessä, minkä arvioisit olevan syyinä? (Voit valita useampia.)

- a) asuinpaikkakunta
b) sukupuoli
c) väärä koulutus
d) liian kova kilpailu
e) huono tiedonkulku vapaista työpaikoista
f) huono työllisyystilanne
g) työkokemuksen puuttuminen
h) muita syitä, mitä?

30. Muita näkemyksiäsi omasta työmarkkinatilanteestasi

K O U L U T T U S J A T Y Ö E L Ä M Ä

31. Missä määrin kuvataide-/ (av-) viestintäalan koulutukseesi sisältyi seuraavia asioita:

	ei sisällynyt	jonkin verran	sisältyi riittävästi	en osaa sanoa
a) Opetti kyseisen ammatin	1	2	3	4
b) Opetti muita ammatissa vaadittavia taitoja (näyttelyt, apurahat, yms.)	1	2	3	4
c) Valmistti oman alan työmarkkinoille (esim. tietoa siitä, mihin ammatteihin koulutus valmistaa)	1	2	3	4
d) Tarjosi tarpeeksi tietotekniikan opetusta	1	2	3	4
e) Tarjosi tietoa yritystoiminnasta/ toiminnan perustamisesta	1	2	3	4
f) Tarjosi kielten opetusta	1	2	3	4
g) Tarjosi yleissivistävää/teoreettista opetusta	1	2	3	4

6

Perustele halutessasi

32. Arvioi, minkä verran koulutukseesi sisältyi yhteyksiä työelämään:

	sisältyi	jonkin verran	ei sisällynyt
a) Harjoittelupaikkojen/työssäoppimisjaksojen tarjontaa	3	2	1
b) yhteistyöprojektit yritysten ja liike-elämän kanssa	3	2	1
c) kansainvälisten yhteyksien solmiminen ja ylläpito	3	2	1
d) tutustumiskäynnit	3	2	1
e) vierailevat kuvataide-/ (av-) viestintäalan ammattilaiset työelämästä	3	2	1
f) muuta, mitä?	3	2	1

Perustele halutessasi

33. Mille alalle / millaisiin tehtäviin kuvataide-/ (av-) viestintäalan koulutukseesi valmensi sinua?

a) _____

b) en osaa sanoa

34. Onko kuvataide-/ (av-) viestintäalan koulutuksestasi ollut hyötyä työllistymisesssäsi?

a) kyllä → Miten? _____

b) ei ole → Miksi? _____

c) en osaa sanoa _____

35. Mikä kuvataide-/ (av-) viestintäalan koulutuksestasi oli työelämän/työllistymisen kannalta hyvää?

36. Mikä kuvataide-/ (av-) viestintäalan koulutuksesta puuttui suhteessa työllistymiseen ja työelämään?

37. Suunnitteletko jatko-/täydennyskoulutusta alallasi?

a) kyllä → Millaista? _____

b) en _____

c) en osaa sanoa _____

38. Pyritkö nyt tai aiotko tulevaisuudessa pyrkiä johonkin oppilaitokseen?

a) en _____

b) kyllä → Mihin? _____

→ Miksi? _____

c) en osaa sanoa _____

39. Millainen on mielestäsi oman taidelasi (kuvataide-/ (av-) viestintä) työtilanne?
(*Voit valita useamman vaihtoehdon.*)

- a) hyvä
- b) huono
- c) paranemaan päin
- d) huonontuva
- e) en osaa sanoa
- f) muu, mikä?

Perustelee halutessasi vastaustasi

88

**40. Oletko työskennellyt/osallistunut näytelyihin tai projekteihin kuvataide-
(av-)viestintäalalla ulkomailla? (Alliviivaa oikea vaihtoehto.)**

- a) en
b) kyllä → Missä? _____ Kuinka kauan? _____

Voit halutessasi kertoa kokemuksiasi ulkomaiden työmarkkinatilanteesta / verrata tilannetta Suomeen:

Mikäli et ole töissä, siirry suoraan kobaan 43.

41. Mikä seuraavista on edistänyt työllistymistäsi? (Voit valita useampia vaihtoehtoja.)

- a) Kuvataidealan/(av-) viestintäalan ammatillinen tutkinto
b) Muu koulutus
c) Koulutukseen liittynyt työharjoittelu/työssäoppimajakso
d) Muu aiempi työkokemus
e) Opinnot
f) Harrastukset
g) Henkilökohtaiset kontaktit
h) Sivutoimet
i) Osallistuminen projektiin/näytelyyn, tms. Mihin?
j) Muu, mikä? _____

42. Mitä kautta olet saanut nykyisen työpaikkasi

- a) Ilmoitus sanomalehdessä/ Internetissä
b) Otin itse yhteyttä työnantajaan
c) Työvoimatoimiston kautta
d) Työnantaja otti minuun yhteyttä
e) Henkilökohtaisten suhteiden avulla
f) Muuten, miten? _____

9

43. Mitä asioita yleisesti pidät tärkeinä työssä?

	tärkeä	melko tärkeä	merkityksetön
a) Palkkaa	3	2	1
b) Kiinnostavuutta	3	2	1
c) Työyhteisöä	3	2	1
d) Etenemismahdollisuuksia työssä	3	2	1
e) Alan / ammatin arvostusta	3	2	1
f) Ammatin tarjoamaa yhteiskunnallista asemaa	3	2	1
g) Työn varmuutta / pysyvyyttä	3	2	1
h) Julkista tunnustusta	3	2	1
i) Mahdollisuutta luovuuteen ja omien ideoiden toteuttamiseen	3	2	1
j) Muuta, mitä? _____	3	2	1

44. Mikäli et toimi kuvataide-/(av-) viestintäalalla, mitä katsot hyötyneesi koulutuksesta? (Voit valita useampia vaihtoehtoja.)

- a) Alasta on tullut minulle harrastus
b) Se oli tapa kehittää itseäni
c) Toivon toimivani alalla tulevaisuudessa
d) Koulutus antoi valmiudet toimia muilla aloilla
e) Sain ystäviä / muodostin muuten tärkeitä sosiaalisia kontakteja
f) En hyötynyt koulutuksesta millään lailla
g) Muuta, mitä? _____

45. Näkemysistä kuvataidealan/(av-) viestintäalan ammatillisen koulutuksen kehittämisestä

46. Mielipiteitä ja palautetta kyselystä

Kiitoksia vastauksestasi!

10

Tilastotietoa taiteesta -sarjan (ISSN 0788-0278) julkaisut: Facts about the arts series:

- n:o 1 Ritva MITCHELL & Eeva-Sisko VEIKKOLA: Yritysten tuki taiteille 1987. (Company support for the arts in Finland in 1987. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1990. ISBN 951-47-3719-9.
Tilastokeskus. Helsinki 1990. ISBN 951-47-3719-9.
- n:o 2 Paula KARHUNEN. Läänien taidetoimikunnat taiteen tukijoina. (Regional arts councils as supporters of the arts in Finland. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1990. ISBN 951-47-4034-3.
- n:o 3 Esa RANTANEN. Säätiöiden tuki taiteille. (Foundations as supporters of the arts in Finland. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1990. ISBN 951-47-4053-X.
- n:o 4 Esa RANTANEN: Arvostelijat ja apurahat. (Critics and state grants. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4054-8.
- n:o 5A Kyllikki KIVEKÄS: Alueoopperat ja yleisöt. (Regional operas and their audiences. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-4055-6.
- n:o 5B Pekka OESCH: Alueoopperoiden toiminta ja talous 1979-1988. (Regional operas: functioning and financing 1979-1988. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-5494-8.
- n:o 6 Sari KARTTUNEN: Valtion valokuvataiteen tuki vuosina 1980-1991. (State support for photographic art in Finland 1980-1991. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1991. ISBN 951-47-5659-2.
- n:o 7 Timo CANTELL: Musiikkijuhlien yleisöt - Kaustinen, Kuhmo, Viitasaari. (The Audiences of Finnish Music Festivals - Kaustinen Folk Music Festival, Kuhmo Chamber Music Festival, Viitasaari - Time of Music. English Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1993. ISBN 951-47-7752-2.
- n:o 8 Pekka OESCH : Yritysten tuki taiteille 1990. (Company support for the arts in Finland in 1990. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1993. ISBN 951-47-6092-1.
- n:o 9 Paula KARHUNEN: Teatterikoulutus ja työmarkkinat. (Theatre training and the labour market. English Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1994. ISBN 951-47-9570-9.
- n:o 10 Sari KARTTUNEN: Taideteollinen korkeakoulutus ja työmarkkinat. (Art and design training and the labour market. English Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1994. ISBN 951-47-9839-2.
- n:o 11 Pekka OESCH: Yritysten tuki taiteille 1993 & taiteen tuen vaihtelut vuosina 1984-93. (Company support for the Arts in Finland in 1993 and changes in support during the period 1984-93. English Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1995. ISBN 951-53-0555-1.
- n:o 12 Paula KARHUNEN & Annikki SMOLANDER: Tanssitaiteilija lähikuvassa. Tutkimus asemasta ja toimeentulosta 1990-luvun vaihteessa. (The social and economic position of Finnish dance artists. English Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1995. ISBN 951-53-0621-3.
- n:o 13 Mari YLÄ-SANKOLA: Lastenkulttuuri ja apurahat. Taiteen keskustoimikunnan tuki lastenkulttuurille 1988-1995. (Children's culture and state grants. English Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 1995. ISBN 951-53-0623-X.

- n:o 14 Timo CANTELL: Kaupunkifestivaalien yleisöt. Kuopio Tanssii ja Soi, Tampereen Teatterikesä, Turun musiikkijuhlat, Ruisrock. (City festival audiences in Finland. English Summary.)
Taiteen keskuslaitos. Helsinki 1996. ISBN 951-53-0896-8.
- n:o 15 Pekka OESCH: Julkiset kulttuurimäärärahat 1994. (Public expenditure on the arts and culture in Finland 1994. English Summary)
Taiteen keskuslaitos. Helsinki 1996. ISBN 951-53-0941-7.
- n:o 15a Pekka OESCH: Julkiset kulttuurimäärärahat 1994. 2. tarkistettu p. (Public expenditure on the arts and culture in Finland 1994. English Summary)
Taiteen keskuslaitos. Helsinki 1997. ISBN 951-53-1510-7.
- n:o 16 Paula KARHUNEN: Kuvataiteen korkeakoulutus ja työmarkkinat. Selvitys Suomen Taideakatemian koulussa ja Kuvataideakatemiassa opiskelleiden työtilanteesta ja tyytyväisyydestä koulutukseen. (Training in the Fine Arts Academy and the labour market. English Summary.)
Taiteen keskuslaitos. Helsinki 1996. ISBN 951-53-1012-1.
- n:o 17 Pekka OESCH: Musiikkiteollisuus Suomessa. Rakenne, työllisyys ja talous. (The music industry in Finland)
Taiteen keskuslaitos. Helsinki 1998. ISBN 951-5253-01-5.
- n:o 18 Paula KARHUNEN: Musiikkialan korkeakoulutus ja työmarkkinat. Selvitys Sibelius-Akatemiassa opiskelleiden työtilanteesta ja koulutustyytyväisyydestä. (Training at the Sibelius Academy and the Labour Market)
Taiteen keskuslaitos, Sibelius Akatemia. Helsinki 1998. ISBN 952-5253-05-8.
- n:o 19 Timo CANTELL: Yleisfestivaalien yleisöt - Helsingin Juhlaviikot, Joensuun Laulujuhlat. (Festival audiences in Finland: Helsinki Festival, Joensuu Festival. Summary.)
Taiteen keskuslaitos. Helsinki 1998. ISBN 952-5253-08-2.
- n:o 20 Pekka OESCH: Yritysten tuki taiteille 1996. (Company support for the arts and heritage in Finland in 1996. Summary.)
Taiteen keskuslaitos. Helsinki 1998. ISBN 952-5253-09-0.
- n:o 21 Merja HEIKKINEN ja Auli IRJALA: Taideteollisuuden ja sarjakuvan ammattilaisten työtilanne ja kansainvälinen toiminta. Raportti kyselytutkimuksesta Ornamon, Grafian ja Sarjakuvantekijät ry:n jäsenille. (Working conditions and international activities of professionals in design and comics. Survey of the members of artists' organizations in the fields of design and comics. Summary.)
Taiteen keskuslaitos. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-10-4.
- n:o 22 Virpi MINKKINEN: Taiteellinen työ ja apurahat. Tutkimus valtion apurahan saajista. (Artistic work and grants. A survey of state grant recipients. Summary.)
Taiteen keskuslaitos. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-12-0.
- n:o 23 Pekka OESCH: Säätiöiden tuki taiteille 1993 ja 1997. (Foundations as supporters of the arts. Summary.)
Taiteen keskuslaitos. Helsinki 1999. ISBN 952-5253-13-19.
- n:o 24 Pekka OESCH: Kulttuuri- ja taideyhdistysten rakennemuutos. (Finnish cultural and art associations in transition in the 1990s. Summary.)
Taiteen keskuslaitos. Helsinki 2000. ISBN 952-5253-21-X.
- n:o 25 Ilkka HEISKANEN: Kulttuurin julkinen rahoitus Suomessa - tilastot ja todellisuus. Rahoitustilastojen käyttökelpoisuudesta ja 1990-luvun rahoitustilanteesta taide- ja kulttuurilaitosten kannalta. (Public financing of the arts and culture - statistics and reality in Finland. Methodological issues and identification of the 1990s turning points that re-shaped the conditions of cultural and art institutions. Summary.)
Taiteen keskuslaitos. Helsinki 2000. ISBN 952-5253-23-6.

- n:o 26 Tiia KURKELA: Hyvinvointivaltion lippuluukulla. Teattereiden ohjelmistopoliittiset ja taloudelliset selviytymiskeinot rahoitusympäristön muutoksissa. (Finnish theatres at the box office of a welfare state. Repertoire changes and managerial strategies of adaptation in the new era of financing. Summary).
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2000. ISBN 952-5253-18-X.
- n:o 27 Pekka OESCH: Yritysten tuki taiteille 1999. (Company support for the arts and heritage in Finland 1999. Summary)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2001. ISBN 952-5253-18-X.
- n:o 28 Ilkka HEISKANEN: Muuttuivatko laitokset, miksi ja miten? Taide- ja kulttuurilaitosten institutionaalinen muutos 1990-luvulla. (Performing to the tunes of institutional change. Strategies of Finnish cultural and arts institutions under the new conditions of late 1990s. Summary)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2001. ISBN 952-5253-36-8.
- n:o 29 Ilkka HEISKANEN: Public financing of the arts and culture: Statistics and reality in Finland. Methodological issues and identification of the 1990s turning points that re-shaped the conditions of cultural and art institutions.
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2002. ISBN 952-5253-32-5.
- n:o 30 Pekka OESCH: Valtion tuki kulttuurille 2001. Opetusministeriön hallinnonalan määrärahat. (State support for culture in 2001. Cultural appropriations provided by the Ministry of Education. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2002. ISBN 952-5253-43-0.
- n:o 31 Timo CANTELL: Nykytanssin yleisöt. Tutkimus Tanssiareena 2000-festivaalin kävijöistä. (The audience of contemporary dance in Finland. A study on the audience of the contemporary dance festival Dance Arena 2000. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2003. ISBN 952-5253-46-5.
- n:o 32 Pekka OESCH: Kulttuuriyhteisöjen harkinnanvarainen tuki. Valtionavustusjärjestelmän muutokset ja yhteisöjen toimintamahdollisuudet. (Discretionary aid to cultural organisations. Changes in the Government transfer system and opportunities of organisations. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2004. ISBN 952-5253-49-X.
- n:o 33 Paula KARHUNEN: Kuvan ja median koulutuksesta työelämään. Kyselytutkimus ammatillisen tutkinnon suorittaneista. (From visual and media training to the labour market. Survey on the situation of graduates. Summary.)
Taiteen keskustoimikunta. Helsinki 2004. ISBN 952-5253-50-3.

Toimitus – Edited by

Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikkö
Research Unit of the Arts Council of Finland

Tilaukset ja tiedustelut – Orders and Information

Taiteen keskustoimikunta – Arts Council of Finland
Tutkimusyksikkö – Research Unit
Maneesikatu 7, PL 293, FIN-00171 Helsinki, Finland
tel. +358 9 1607 7066, fax. +358 9 1607 7069
tkt-kirjasto@minedu.fi
www.taiteenkeskustoimikunta.fi

Kuvan ja median koulutuksesta työelämään Kyselytutkimus ammatillisen tutkinnon suorittaneista

Kulttuuri- ja taidealan ammatillinen koulutus on laajentunut merkittävästi 1990-luvun puolivälistä lähtien. Erityisesti kuvataiteen ja viestinnän opiskelijoiden ja tutkinnon suorittaneiden määrä on kasvanut. Miten koulutuksen määrän kasvu vaikuttaa käytännössä kulttuuri- ja taidealojen työmarkkinoihin? Kuinka medianomit ja media-assistentit työllistyvät? Saavatko kuvataiteilijat toimeentulonsa taiteellisesta työstä? Työskentelevätkö graafiset suunnittelijat vain mainostoimistoissa? Millaisia eväitä koulutus on antanut työllistymiseen ja työelämässä selviytymiseen? Näitä kysymyksiä pohditaan julkaisussa, joka raportoi syksyllä 2003 toteutetun kyselyn tulokset.

Kysely osoitettiin kuvataiteen ja viestinnän toisen tai ammattikorkeakouluasteen tutkinnon suorittaneille. Saatujen vastausten avulla raportissa selvitetään tutkinnon suorittaneiden työtilannetta sekä näkemyksiä niin alan työmarkkinoista kuin koulutuksestakin. Tulokset esitetään tilastollisina jakaumina koulutusalojen mukaan. Tulokset osoittavat muun muassa, että kuvan ja median eri koulutusaloilta valmistuneiden tilanteessa on suuriakin eroja. Vastaajien näkemykset koulutuksesta ja omasta tilanteestaan välittyvät julkaisussa lainattujen avovastausten kautta.

*Tätä julkaisua voi tilata
Taiteen keskustoimikunnasta
Maneesikatu 7, PL 293
00171 Helsinki
fax. 09 1607 7069
tkt-kirjasto@minedu.fi
www.taiteenkeskustoimikunta.fi*

ISBN 952-5253-50-3
ISSN 0788-0278